

NOJLOUD ALI
Ben Nojoud
10 Yaşında Bir Dulum

Bir Çocuk Gelinin Dramı

“Annem sessiz kalıyordu. Üzgün ama kaderine boyun eğmiş bir hali vardı. Sonuçta, Yemenli kadınların çoğu gibi omunki de düzenlenmiş bir evlilikti. Kimse ondan iyi bilemezdi, ülkemizde sıkıntıyı kadınlar çeker, emirleri erkekler verirdi. Bu durumda beni savunmak, baştan kaybedilmiş bir savaş olacaktı.”

Ve sonunda her şeyi göze alıp evden kaçtı ve soluğu adliyede aldı.

“Hangi yargıcı arıyorsun?”

“Bir yargıçla konuşmak istiyorum, hepsi bu.”

“Ama bu mahkemede birçok yargıç var...”

“Beni bir yargıca götürün, hangisi olursa olsun!”

“Ne istiyorsun?”

Cevabım bekletmeden geliyor.

“Boşanmak.”

BEN NOJOUD
10 YAŞINDA
BİR DULUM

NOJOUD ALI

MARTI YAYINLARI:175
BESTSELLER: 77

BEN NOJoud, 10 YAŞINDA BİR DULUM
NOJoud ALI

ORİJİNAL ADI: MOI NOJoud, 10 ANS, DIVORCEE
YAYIN YÖNETMENİ: ŞAHİN GÜÇ
ÇEVİREN: TAYFUN TORUNER
EDİTÖR: DENİZ GÜRELER
DİZGİ: ELİF AYDIN YAVUZ
KAPAK: MERVE ORAL
BASKI: MELİSA MATBAACILIK
KAPAK FİLMİ: MAT YAPIM
REDAKSİYON: TUĞBA YAVUZASLAN

1. BASIM MART 2011
ISBN: 978-605-4335-95-4
YAYINEVİ SERTİFİKA NO:12330
Copyright ©NOJoud ALI

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Yurt Dışı Telif Hakları Ajansı
aracılığıyla Pozitif Turizm Dış Tic. Ltd. Şti.'ne aittir.
Yayınevinden izin alınmadan kısmen ya da tamamen alıntı yapılamaz,
hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

MARTI YAYINCILIK

Bir Pozitif Turizm Dış Tic. Ltd. Şti. Markasıdır.
Maltepe Mh. Davutpaşa Cd. Yılanlı Ayazma Sk.
No:8 TOPKAPI/ZEYTİNBURNU/İSTANBUL
Tel: 0 212 483 27 37 - 483 43 13 - 483 13 30
Fax: 0 212 483 27 38
www.martiyayinlari.com info@martiyayinlari.com

BEN NOJoud
10 YAŞINDA
BİR DULUM

NOJoud ALI

Nojoud, çağdaş kahraman

BİR ZAMANLAR efsaneleri de, glase şekerden yapılmışçasına ince çizgilerle süslü, ballı, baharatlı çavdar çöreği biçimi evleri kadar inanılmaz, sihirli bir ülke varmış. Arap Yarımadası'nın en güney ucunda yer alan, Kızıl Deniz ve Hint Okyanusu'yla bağlantılı bir ülke. Bin yıllık tarihiyle yoğrulmuş, kıvrımlı dağların doruklarında kerpiç kuleler yükselen bir ülke. Kaldırım taşı döşeli dar sokakların köşesinde tütsü kokularının neşeyle yayıldığı bir ülke.

Bu ülkenin adı Yemen. Ama çok eskiden büyük insanlar ona Mutlu Arabistan–Arabia Felix–adını takmaya karar vermişler. Çünkü Yemen hayalleri süsler. Hazreti Süleyman’ın yüreğini yakan inanılmayacak kadar güzel ve güçlü bir kadının, Saba Melikesi’nin krallığı. Onun izini kutsal kitaplarda, İncil ve Kuran’da bulmak mümkündür. Erkeklerin gururla kemerlerinde asılı taşıdıkları kıvrık hançerlerini almadan asla dışarı çıkmadıkları, kadınların güzelliklerini kalın siyah peçeler altına sakladıkları gizemli topraklar. Güzel kokular, tarçın ve kumaş satıcılarının kervanlarıyla geçtikleri eski ticaret yolu üstünde yer alan bir ülke. Kervanların yolculuğu haftalar, bazen de aylarca sürerdi. Yağmur da yağsa, rüzgâr da çıksa asla durmazlardı. En dayanıksızların evlerine dönemedikleri anlatılır.

Yemen’i çizmek için tek parçada toplanmış Yunanistan, Nepal ve Suriye’den biraz daha büyük bir bölge hayal etmek gerekir ve burnu da Aden Körfezi’ne uzanmalı. Bu hareketli sularda, uzun yol korsanları Hindistan, Afrika, Amerika ve Avrupa arasında gidip gelen yük gemilerine pusu kurarak bekler.

Asırlar boyunca sayısız işgalci, bu güzel ülkeyi ele geçirme dürtüsüne karşı koyamadı. Etiyopyalılar okları ve yaylarıyla silahlanmış olarak çıkageldiler ama çabuk kovalandılar. Sonra kalın kaşlı Persler geldi, kanallar ve kaleler inşa

ettiler. Ve başka işgalcilerle savaşmak için bazı kabileleri işe aldılar.

Sonra Portekizliler dükkânlar kurarak şanslarını denediler. Ardından Osmanlılar devraldı ve yüz yıldan uzun bir süre ülkeyi ellerinde tuttular. Daha sonra beyaz tenli İngilizler güneyde, Aden’de konaklarken, Türkler kuzeye yerleştiler. İngilizlerin ayrılmasının hemen peşinden sıra kendilerine gelen soğukkanlı Ruslar, güneyle ilgilenmeye başladılar. Fazlasıyla obur çocukların paylaşamadığı bir pasta gibi ülke yavaş yavaş iki parçaya bölündü.

Büyük insanların anlattığına göre Mutlu Arabistan’ın bu kadar iştah kabartmasının nedeni bin bir çeşit gizli hazineye sahip olması. Petrolü yabancıların ağzının suyunu akıtıyor. Balı altın değerinde. Müziği büyüleyici. Şiiri ahenkli ve zarif. Baharatlı yemeklerinin tadına doyum olmaz. Tarihî kalıntılarının mimarisi tüm dünyanın arkeologlarını çekiyor.

İşgalciler eşyalarını toplayıp gideli artık uzun yıllar oldu. Ama onların gidişinden bu yana Yemen, çocuk kitapları için fazla karmaşık bir dizi iç savaş batağına saplandı. 1990 yılında yeniden birleşen ülke hâlâ bu sayısız çatışmanın açtığı yaraların acısını çekiyor. Sağlığına tekrar kavuşmaya başlamış hasta ve ihtiyar bir adam gibi, kaybettiği dayanak noktalarını bulup tekrardan yürümeyi öğrenmeye çalışıyor. Çok sayıda erkek ve kız çocuğun okula gideceğine sokaklarda di-

lendiği bu garip ÷lkede insan bazen kendine, yasaları kimin yaptığını soruyor.

Yönetimin en üst kademesinde, fotoğrafı genelde vitrinleri süsleyen bir başkan bulunur. Ama Yemen aynı zamanda köylerde yağmurdan güneşe kadar her şeye hükmeden türbanlı kabile reisleri demektir. Konu silah satışı, evlilik veya *kat** yetiştirmek olsun, son sözü daima onlar söylemek ister. Hatta biri onları dinlemeyi reddedecek olursa çok kötü kızabilirlermiş. Siyah camlı ve büyük arabalar kullanan yabancı ÷lke temsilcilerinin yaşadığı şık Sanaa mahallelerinde gör÷len patlamalar da var. Bu saldırıların ardında uzun sakallı çok dindar adamların bulunduğu söyleniyor. Ve Allah adına yapıldıkları! Ayrıca evlerde gerçek yasa, babalar ve ağabeylerin yasasıdır...

Bu olağanüstü ve fırtınalı ÷lkede, yaklaşık on yıl önce, Nojoud adı verilen küçük bir kız dünyaya gözlerini açtı.

Üç karış boyuyla Nojoud ne bir kraliçe ne de bir prenses. Annesi, babası, kız-erkek sür÷yle kardeşi olan normal bir çocuk. Kendi yaşındaki bütün çocuklar gibi saklambaç

* Atalardan kalma sosyal alışkanlık gereği kullanılan kat mutluluk veren bir ot olup, açlığı, yorgunluğu unutmaya yardım eder. Uyuşturucular sınıfında yer aldığı birçok ÷lke de yasak olsa da, Yemen'de satışı serbesttir, dahası ÷lkenin başlıca tarım ürününü oluşturur.

oynamaya ve çikolataya bayılıyor. Renkli resimler yapmayı seviyor ve denizi hiç görmediğı için bir su kaplumbağası olmayı hayal ediyor. Gülümsediğinde sol yanağında küçük bir çukur oluşuyor.

Ama 2008'in soğuk ve gri bir Şubat akşamı babasının ondan üç kat yaşlı bir adamla evleneceğini açıklamasıyla, o güzel ve şakacı 'bakış iri gözyaşları ardında kayboldu. Sanki bütün dünya omuzlarına yıkılmış gibiydi. Birkaç gün sonra alelacele evlendirilen küçük kız' son gücünü toplayıp, bahtsız kaderini değıştirmeyi denemeye karar verdi...

Delphine Minoui

1.

Adliye'de

2 Nisan 2008.

Başım dönüyor. Hayatım boyunca bu kadar çok insanı bir arada görmedim.

Adliyenin ana binasına giden avluda, kalabalık her yönde dalgalanıyor. Kollarının altında sararmış bir yığın dosya taşıyan takım elbiseli, kravatlı erkekler. Kuzey Yemen köylerinin geleneksel uzun gömleği Zanna'ya bürünmüş başka

adamlar. Ve bütün bu anlaşılmaz gürültü içinde bağırان, ağlayan bir sürü kadın.

Söylemeye çalıştıklarını dudaklarını okuyarak anlamak isterdim ama uzun ve siyah giysilerine uygun **nikap****'ları yüzlerini tamamen örtüyor, sadece yusuvarlak gözlerini açıkta bırakıyordu; patlamaya hazır el bombalarına benzer gözler. Sanki kasırğa evlerini yok etmiş gibi öfkeli bir hâlleri var.

Kulak veriyorum. Konuşmalarından sadece tek tük kelimeler algılayabiliyorum: “çocukların velayeti”, “adalet”, “insan hakları”... Bunun ne anlama geldiğini pek bilmiyorum. Yanımda, türbanı şakaklarına yapışmış, elinde içi evrak dolu plastik bir çanta taşıyan kare omuzlu bir dev, dinlemek isteyen herkese, kendisinden çalınan toprakları mümkünse geri almaya geldiğini anlatıyor. Ay!

Yönünü şaşırmış bir tavşan gibi koştururken neredeyse bana çarpıyordu.

Ne karmaşa! **Ebu****'nın sık sık anlattığı, Sanaa'nın göbeğinde işsizlerin toplanıp iş kovaladığı Al-Ka meydanını

* Nikap: Yemen ve diğer Körfez ülkelerinde (Suudi Arabistan, Bahreyn, Katar) Müslüman kadınların kullandığı, gözler dışında yüzü tamamen kaplayan peçe.

** Ebu: Arapça “Baba.”

aklıma getiriyor. Herkes kendi başına. Sabah namazına çağır-
ran ezandan hemen sonra, güneşin ilk ışıklarıyla, önce davra-
nan günlük işi kapıyor. Bu adamlar öylesine aç ki, kalplerinin
yerinde bir taş var.

Başkalarının kaderine acıyacak vakit yok. Oysa birinin
elimden tutmasını, şefkatli bir bakışın yüzümde dolaşmasını
nasıl da isterdim. Bir kerecik olsun beni dinlemelerini! Ama
sanki görünmez gibiyim. Kimse beni görmüyor. Onlar için
çok küçüğüm. Zar zor bellerine geliyorum. Sadece on yaşın-
dayım. Belki daha da küçük, kim bilir?

Kafamda adliye ile ilgili farklı bir imaj vardı, sakın ve
temiz bir yer; kötülüğe karşı iyiliğin büyük evi, dünyadaki
tüm sorunların çözülebildiği yer. Komşuların televizyonun-
da, uzun giysili yargıçlarıyla mahkemeler görmüştüm. İhti-
yacı olan insanlara yardım ettikleri söyleniyor. Hikâyemi an-
latmak için onlardan birini bulmak zorundayım. Bitkinim.
Peçemin altında terliyorum.

Utaniyorum ve başım ağrıyor. Devam edecek gücüm var
mı? Hayır. Evet. Belki. Geri dönmek için çok geç artık diyo-
rum kendime. En zorunu atlattım.

İlerlemek gerek.

Bu sabah ailemin evini terk ederken, istediğimi elde et-

meden oraya bir daha adım atmayacağıma kendi kendime söz verdim. Saat tam ondu.

“Git kahvaltı için ekmek al,” dedi annem, elime 150 Riyal* vererek.

Otomatik bir jestle kestane rengi, kıvrırcık saçlarımı siyah başörtümün altında bağladım ve bedenimi uygun bir mantoyla–Yemenli kadınların sokağa çıkarken giydiği kıyafet örttüm. Hafifçe titreyerek birkaç metre boyunca yürüdüm, sonra şehir merkezine giden büyük bulvarda geçen ilk minibüse atladım. Son durakta indim. Ve korkumu yenerek, hayatımda ilk defa tek başıma sarı bir taksiye bindim.

Avluda bekleyiş bitmiyor. Kime başvursam acaba? Birden kalabalığın ortasında umulmadık birkaç suç ortağı bakış görüyorum. Orada, bej rengi büyük beton binanın girişine açılan merdivende plastik sandaletler giymiş üç oğlan çocuk beni yukarıdan aşağı süzüyor. Yanakları tozdan kararmış. Küçük erkek kardeşlerimi aklıma getiriyorlar.

“10 Riyal ver, kilonu öğren!” diyor bir tanesi, eski ve yamuk yumuk bir tartıyı kaldırarak.

“Hararetini gidermek için bir çay?” diye öneriyor diğeri ve elinde dumanı tüten bardaklarla dolu sepeti sallıyor.

* 150 Riyal, yaklaşık 60 Euro/kuruş ediyor. (1 Euro, 258 Yemen Riyaline eşit.)

“Bir bardak taze havuç suyu?” diyor üçüncüsü en parlak gülüşüyle. Ve bir parça bozukluk alma umuduyla sağ elini uzatıyor.

Hayır, teşekkürler, susamadım. Açıkçası kaç kilo geldiğimi merak edecek hâlim de yok! Beni buraya neyin getirdiğini bir bilselerdi...

Ne yapacağımı şaşırmış, başımı yeniden çevremde hareket hâlindeki büyüklerin yüzlerine çeviriyorum. Uzun örtüleriyle kadınların hepsi birbirine benziyor. Çekici olmaktan çok ürkütücü siyah gölgeler. Hangi arı kovanına burnumu soktum? İşte, şurada bana doğru yürüyen beyaz gömlekli, siyah elbiseli bir adam dikkatimi çekiyor. Bir yargıç, belki... Ya da bir avukat?

Haydi, tek yapacağım şansımı denemek.

“Affedersiniz bayım, yargıcı görmek istiyorum!”

“Yargıcı mı? Şu tarafta, merdivenden sonra,” diye yanıtlıyor, neredeyse yüzüme bakmadan ve yeniden kalabalıkta kaybolmadan önce. Başka seçeneğim yok. Tam karşımda duran merdiveni tırmanmak zorundayım. Kurtulmak için bu benim tek ve son şansım. Kendimi kirli hissediyorum. Hikâyemi anlatmak için basamakları teker teker çıkmam gerek. Giriş holüne yaklaştıkça büyüyen bu insan dalgasını bir şekilde aşmalıyım. Neredeyse düşüyordum.

Kendimi toparlıyorum. Çok fazla ağlamaktan gözlerim

kupkuru. Artık dayanamıyorum. Sonunda mermerimsi zemine bastıklarında ayaklarım iyice ağırlaştı. Kendimi bırakmamalı, yıkılmamalıyım. Şimdi değil.

Bir hastaneninkine benzer beyaz duvarlarda Arapça harflerle yazılar fark ediyorum. Ne kadar çabalasam da okuyamıyorum. İkinci sınıfta okulu bırakmak zorunda kaldım, hayatımın bir kâbusa dönüşmesinden hemen önce ve adım, yani Nojoud dışında pek bir şey yazmayı bilmiyorum. Fazlasıyla huzursuzum. Sonunda gözüm bir grup erkeğe ilişiyor. Zeytin yeşili üniformalar giymişler ve başlarında kasketleri var. Herhâlde polis olmalılar. Ya da belki asker mi? Bir tanesi omzunda bir kalaşnikof taşıyor.

Ürperiyorum. Beni görürlerse tutuklayabilirler. Küçük bir kızın evinden kaçması kabul edilemez.

Titreyerek yanımdan geçen ilk örtüye tutunuyorum. Tek ümidim, altında gizlenen yabancının dikkatini çekebilmek. “Haydi Nojoud!” diye yüreklendiriyor içimden bir ses. “Sen bir kızsın, doğru. Ama bir kadınsın da! Her ne kadar kabul edemesen de gerçek bir kadın.”

“Yargıçla konuşmak istiyorum!”

Siyahla çevrili iki iri göz, şaşkınlık içinde bana bakıyor. Karşımda duran kadın geldiğimi görmedi.

“Nasıl?”

“Yargıçla konuşmak istiyorum!”

Ötekiler gibi bana daha kolay sırt çevirmek için özellikle mi anlamazdan geliyor?

“Hangi yargıcı arıyorsun?”

“Bir yargıçla konuşmak istiyorum, hepsi bu.”

“Ama bu mahkemede birçok yargıç var...”

“Beni bir yargıca götürün, hangisi olursa olsun!”

Kadın kararlılığımdan şaşkın, susuyor. Belki de küçük ama delici çılgılığım onu ürküttü.

Başkente yaşayan basit bir köylüyüm ben. Her zaman ailenin erkeklerinin emirlerine boyun eğdim. Her zaman söylenen her şeye “evet” demeyi öğrendim. Bugün “hayır” demeye karar verdim. İçimden kirletildim. Sanki benliğimin bir bölümünü çalmışlar gibi. Adaletle bulaşmama kimsenin engel olmaya hakkı yok. Bu benim son şansım. O kadar çabuk vazgeçmeyeceğim. Ve çılgılığımın garip bir şekilde yankılandığı büyük holün mermer zemini kadar soğuk ve şaşkın bakış beni susturamayacak. Öğle vakti geçti. Bu mahkemenin labirentinde umutsuzca dolaşmaya başlayalı üç saatten fazla oldu. Yargıcı görmek istiyorum!

“Beni izle!” dedi kadın sonunda. Eliyle peşinden gitmemi işaret etti.

Kapı, zemini kahverengi halıyla kaplı ve insanlarla dolu

büyük bir odaya açıldı. Dipte, bir masanın gerisinde, ince yüzlü, bıyıklı bir adam her taraftan makineli tüfek kurşunu gibi yağın sorulara cevap yetiştirmeye çalışıyor.

Yargıç bu! Nihayet! Ortam gürültülü ama ferahlatıcı. Kendimi güvende hissediyorum. Ana duvarda “Ammu Ali”nin çerçevesi resmini tanıyorum.

“Ali Amca”-Bana ülkemizin başkanından böyle söz etmeyi okulda öğretiler.

Bundan otuz yıl önce seçilmiş olan, Ali Abdullah el-Salih. Bazıları onun bir diktatör olduğunu söylüyor, başkaları yolsuzlukla suçluyor. Benim umurumda değil. Buraya yargıcı görmeye geldim, o kadar.

Diğerleri gibi, duvar boyunca sıralanmış kahverengi koltuklardan birine oturuyorum. Dışarıda müezzin ikinci namazına çağırıyor. Çevremde tanıdık yüzler fark ediyorum, daha doğrusu avluda karşılaşmış olduğum tanıdık gözler.

Bazı yüzler garip şekilde bana doğru eğiliyor. Hayret, sonunda var olduğumu fark ettiler! Zamanı gelmişti. Moralim düzelerek başımı koltuğun arkasına dayıyorum ve sabırla sıramı bekliyorum.

Eğer Allah varsa, diyorum kendi kendime, gelsin beni kurtarsın. Her zaman dualarımı ettim, beş vakit namazımı kıldım. Ramazanın son günü kutlanan Eid el-Fitr için anne-me ve ablalarım yemeklerin hazırlanmasında hep yardım

ettim. Genelde uslu sayılacak bir çocuğum. Allah bana acı-
sın... Kafamda belli belirsiz resimler birbirini kovalıyor.
Suda yüzüyorum. Deniz sakın. Sonra hırçınlaşmaya başlıyor.
Uzaktan, ağabeyim Fares'i seçiyorum, ama ona ulaşamıyorum.
Sesleniyorum. Beni duymuyor. O zaman adını haykırmaya
başlıyorum. Ama sert rüzgârlar beni geriye itip, koya doğru
sürüklüyor. Ellerimi pervane gibi çevirerek karşı koyuyorum.
Çıkış noktasına geri gönderilmeye hiç niyetim yok. Dalgalar
daha da çok kuduruyor. Koy şimdi öyle yakın ki. Fares'i göz-
den kaybettim. İmdat! Khardji'ye dönmek istemiyorum.

Dönmek istemiyorum oraya!

“Senin için ne yapabilirim?”

Yarı uykulu hâlimden beni bir erkek sesi çıkarıyor. Ga-
rip şekilde yumuşak bir ses. Dikkatimi çekmek için yükselme-
sine gerek yok. Bir iki kelime fısıldamakla yetindi. “Senin
için ne yapabilirim?”...Sonunda imdadıma yetişen biri. Yü-
zümü ovalıyorum ve orada, tam karşımda duran bıyıklı yargıcı
tanıyorum. Kalabalık dağılmış, gözler yok olmuş ve oda nere-
deyse boş. Sessizliğim karşısında adam sorusunu değiştiriyor:

“Ne istiyorsun?”

Cevabım, bekletmeden geliyor.

“Boşanmak.”

2.

Khardji

Khardji'de, doğduğum köyde, kadınlara seçim yapmaları öğretilmez. Orada son sözü her zaman erkekler söyler. Annem Shoya, daha on altısına basmadan hiç itirazsız babam Ali Muhammed el-Ahdel'le evlenmiş. Ve dört yıl sonra babam aileyi genişletmek için ikinci bir eş seçince, kocasının isteklerine uysal bir şekilde boyun eğmiş. Önce ben de evliliğimi aynı tevekkülle, neyin ortaya sürüldüğünü fark etme-

den kabul ettim. Benim yaşımda insan kendine fazla soru sormuyor.

“Bebekler nasıl yapılır ?” diye masumca sormuştum *Umme**’me.

“Biraz daha büyüdüğünde öğrenirsin!” diye yanıtlamış ve elinin tersiyle soruyu sanki süpürmüştü.

Ben de çocukça merakımı rafa kaldırmakla yetinip kız ve erkek kardeşlerimle oynamaya gitmiştim. Vakit geçirmek için en sevdiğimiz oyun saklambaçtı. Ülkenin kuzeyinde, Hajja iline ait ve doğduğum yer olan Wadi La vadisi kolayca saklanabileceğimiz bin bir türlü sığınak sunuyordu: Fazla koşturmaktan soluk soluğa kalınca, kendimizi taze otların arasına bırakır, bu küçük yeşillik yuvasında nazlanırdık. Güneş bundan yararlanıp cildimizi okşamaya ve zaten matlaşmış yanaklarımızı karartmaya gelirdi. Dinlendikten sonra tavukların peşinden koşmakla eğlenir, tahta sopalarla eşeklere şaka yapardık.

Annemin on altı çocuğu oldu. Üç düşüğün acısına ses-

* Arapça “Anne”.

sizce katlanan bu kadın için her hamilelik gerçek bir meydan okumaydı. Bir bebeğini, doğumda kaybetti. Erkek ve kız kardeşlerimden tanımadığım dört tanesi doktor yokluğundan, hastalıkları atlatamayıp öldüler. Hepsi de iki aylıkla dört yaş* arasında. Beni de bütün çocukları gibi evde doğurdu; örgü bir hasır üstüne uzanıp terleyerek, cehennem acısı çekerek ve yeni bebeğini koruması için Allah'a dua ederek.

“Dünyaya gelmen uzun sürdü. Sancılar gece başladı, sabaha karşı iki de. Ve doğum dolu dolu yarım gün sürdü, yazın ortasında, korkunç bir sıcakta. Bir Cuma doğdun, tatil günü,” diye anlatır bazen merakımı gidermek için.

Ama hafta içi doğsam da pek bir şey değişmezdi. *Umme* için hastane de doğurmak asla söz konusu olmadı. Vadinin dibine sıkışmış olan köyümüz her türlü tıbbi altyapıdan çok uzaktı. En fazla beş küçük taş evden oluşan köyün ne muhtarlığı vardı, ne baharatçısı, ne garajcısı, ne berberi, hatta ne de camii! Ancak katır sırtında ulaşılabilirdi. Sadece gözü pek birkaç kamyonet şoförü uçurumun yanında uzanan taşlı yoldan gelmeye cesaret edebilirdi. Ama yol öylesine kötüydü ki, iki ayda bir lastik değiştirmeleri gerekirdi. Eğer annem

* Yemen’de yeni doğan ve küçük yaşlardaki çocuklarda ölüm oranı dünyanın en yüksek oranlarından.

hastaneye gitmeyi seçseydi, sancılar nasıl olurdu düşünün... Herhâlde yolun ortasında doğururdu! Annem, gezici kliniklerin bile Khardji'ye kadar gelme riskini asla göze almadıklarını söyler!

"Peki ama evde hemşire rolünü kim oynadı?" diye bazen o kadar ısrarla sorardım ki, annem sorularımdan bunalıp dünyaya geliş hikâyemin sonunu anlatmayı unuturdu.

"Neyse ki Cemile ablan yanımdaydı. Her zaman olduğu gibi göbeğini mutfak bıçağıyla kesmeme yardım etti. Sonra sana ilk banyonu yaptırdı ve kundağa sardı. Ve o zaman büyükbaban Jad, adını Nojoud koymaya karar verdi. Bu bir bedevi adıymış."

"Anne, Haziran'da mı doğdum, yoksa Temmuz'da mı? Ya da Ağustos'un ortasında mı?"

Umme genelde o zaman sinirlenmeye başlar.

"Nojoud. Bütün bu soruları sormaktan ne zaman vazgeçeceksin?" diye söylenir her zaman ve sorularımı noktalar.

Aslında kendisinin de hiçbir fikri olmadığı için. Çünkü resmî kayıtlarda ne adım var ne de soyadım. Kırsalda kimliği olmadan sürüyle bebek yapılır. Doğum yılıma gelince, onu nasıl bileceksiniz ki?..

Annem, tüme varımla bugün on yaşlarında olmam gerektiğini söylüyor. Ama sekiz veya dokuz yaşında da olabilirim... İsrarım karşısında bazen bilgece bir hesaplamayla

mevsimlere, yaşlıların ölümlerine, bazı kuzenlerin evlenmesine ve taşınmalarımıza göre çocuklarının doğum sırasını yeniden oluşturmaya çalışır. Tam bir akrobat becerisi!

Böylece, bakkalinkinden çok daha karmaşık bir muhasebeyle her defasında aynı sonuca varır. Cemile ailenin en büyük çocuğudur, peşinden Muhammed gelir, ilk oğul-babamdan hemen sonra karar verme yetkisi olan-evin “ikinci erkeği.” Ardından esrarengiz Mona ve atılgan Fares. Sonra ben ve peşimden “en sevdiğim” ve boyu neredeyse bana yetişen Haifa. Nihayet Murat, Abdo, Asil, Khaled ve en küçüğümüz, kıvrıcık saçlı Rawdha. Babamın ikinci karısı ve uzak akrabalarından biri olan Dowla “teyzeme” gelince, onun beş çocuğu var.

“*Umme* tam bir kuluçka tavuk,” diye alayla söylenir bazen annemi gıcık etmek istediğinde. “Birçok kez sabah uyanınca yatağında yeni doğmuş, emzirilecek bir bebek bulduğumu hatırlıyorum. Asla durmayacak...”

Oysa *Umme* “aile planlaması” adında bir teşkilatın temsilcisi olan kadının ziyaretini hatırlıyor. Ona hamile kalmasını önleyecek haplar vermişler. Arada bir hapları yutmuş; aklına geldiği zamanlar. Ama bir ay sonra büyük bir şaşkınlıkla karnının yine şişmeye başladığını görmüş ve kendi kendine bunun hayatın bir gerçeği olduğunu, elden bir şey gelmeyeceğini söylemiş; ne de olsa insan doğaya karşı gelemmez.

Khardji, adına uygun bir yer. Arapça “dışta” anlamına geliyor. Başka bir deyişle dünyanın öbür ucunda. Coğrafyacıların çoğu bu mikroskobik yerleşim yerini haritalarda işaretleme zahmetine bile katlanmıyor. Basitleştirmek için Khardji’nin, Yemen’in kuzey batısında, Sanaa’nın üst tarafında ve oldukça tanınmış bir kent olan Hajja’dan fazla uzak olmadığı söylenebilir. Bu küçük yerleşim yeri ve başkent arasında en azından dört saatlik asfalt ve bir o kadar da kumluk ve taşlık yolu göze almak gerekir. Erkek kardeşlerim ders almaya giderken, daha büyük bir köydeki okula ulaşmak için, sabahları en az iki saat yürümek zorunda kalıyorlardı. Okula yalnızca onlar gidebiliyordu. Aşırı korumacı bir adam olan babam, her kaktüsün ardında bir tehlikenin beklediği neredeyse tamamen ıssız yollarda tek başlarına dolaşmak için kızların çok hassas ve kırılgan oldukları kanısındaydı. Ayrıca ne onun ne de annemin okuma yazması vardı ve ikisi de çocukları için bunu fazla gerekli görmüyordu*.

Böylece ben de hayat okulunda büyüdüm. Annemin evle ilgilenmesine bakarak, onları izleyemeyecek kadar küçük olduğum için, küçük sarı bidonlarla kaynaktan su taşımaya

* Yemen’in kırsal kesimlerinde en az iki kadından biri okur yazar değildir.

giden ablalarım Cemile ve Mona'nın ardından tepinerek. Yemen'de iklim öylesine kuru ki, vücudun su kaybını önlemek için günde birkaç litre su içmek gerekir. Yürümeye başlar başlamaz gitmek için en tercih ettiğim yön nehir oldu. Evin birkaç metre üstündeydi ve bize çok yararı oluyordu.

Annem çamaşırları onun berrak suyunda yıkar, her yemekten sonra bulaşıkları onun suyunda çalkalardı. Sabah erkeklerin tarlaya gitmesiyle kadınlar büyük ağaçların gölgesinde yıkanmak için nehre gelirlerdi. Fırtınalı günlerde kendimizi şimşeklerden ve yağmurdan korumak için eve sığınırđık. Ama güneş ışınları bulutları delerek yeniden ortaya çıkar çıkmaz tekrar suları kabarmış, boynuma kadar yükselen nehre doğru koştururduk. Yatağından taşmasını engellemek için erkek kardeşlerim akış yönünü değıştirecek küçük barajlar yapmakla eğlenirlerdi. Harika vakit geçirirdik.

Okul dönüşü erkek çocuklar, Yemen usulü *kobz* denen ekmeğimizin pişirildiğı geleneksel fırın tandırın ateşini canlandırmak için dallar toplarlardı. Ablalarım bu çıtır çıtır solumunların hazırlanmasında uzmandı. Bazen üzerlerine bal sürerdik ya da büyüklerin dediğı gibi "Yemen altını." Bizim yörenin balı özellikle ünlüydü ve babamın şaşırtıcı bir şefkatle ilgilendiğı birkaç arı kovanı vardı. Annem, canı iste-

dikçe bize balın sağığa iyi geldiğini, enerji verdiğini söylerdi.

Akşam yemekleri, geleneksel olarak, yere serilmiş bir bez olan sofranın çevresinde yenirdi.

*Umme, çemen** soslu sığır ya da koyun yahnisi olan salta dolu büyük tencereyi ortaya koyar koymaz ellerimizi alacele içine daldırır, ağızımızda çabucak kaybolan pirinç ve et köfteleri yapardık. Anne ve babalarımızı taklit ederek, yemekleri kabından yemeyi öğrenmiştik. Tabaksız, çatalsız, bıçaksız. Yemen köylerinde yemek böyle yenir.

Arada sırada Annem bizi, her hafta vadinin merkezinde kurulan “Cumartesi Pazarı”na götürürdü. Bizim için büyük geziydi bu. Eşek sırtında gider, gelecek günler için gerekli erzakları alırdık. Güneşin en yakıcı olduğu dönemlerde annem siyah peçesinin üstüne, yüzünü büyük ölçüde kaplayan hasır

* Çemen, Orta-doğu’da çok kullanılan kokulu bir baharat. Afrika ve Hint mutfağında da kullanılır.

bir şapka geçirirdi. Bir ayçiçeğine benzediği söylenebilirdi.

Güneşin ritmine uygun, oldukça mutlu günler yaşıyorduk. Basit ama sakın günler.

Ne elektriğimiz vardı ne de akarsuyumuz. Bir çalılığın ardına gizlenmiş tuvalet, küçük tuğla duvarcıklarla çevrilmiş basit bir delikten oluşuyordu. Karanlık basınca, yere atılmış birkaç yastıkla döşenmiş salon, yatak odasına dönüşürdü. Bir odadan diğerine geçmek için avluyu kat etmek zorundaydık. Yaz mevsiminde avlu, ailenin bütün gereksinimlerine cevap veren, ortak yaşam alanımız olurdu. Annem oraya bir açık hava mutfığı yapmıştı. Bir yandan en küçükleri emzirirken, bir yandan da odun ateşinde salta'larını pişirirdi. Erkek kardeşlerim alfabelerini tekrar gözden geçirirken, kızlar saman dolu bir döşekte öğle uykusuna yatarlardı.

Babam pek sık evde olmazdı. Çoğu zaman sürüsünü otlamaya götürmek için günün ilk ışıklarıyla kalkardı. Seksen koyunu ve dört ineği vardı. İnekler tereyağı, yoğurt ve taze peynir yapmak için yeterince süt veriyorlardı. Komşu köylüleri ziyarete giderken, *zanna*'sını kahverengi bir ceketle örtmeden ve *jambia*'sını kemerine bağlamadan asla dışarı

çıkmaıdı. Ülkemdeki erkeklerin kullandığı iyice bilenmiş, elde bezenmiş bu hançerin Yemen toplumunda otorite, erkeklik ve saygınlık göstergesi olduğu söylenir. Ona belli bir güven, gözden kaçmayan şık bir hava verdiği gerçektir. Babamla gurur duyuyordum. Ama anladığım kadarıyla daha çok bir gösteriş aracıydı; en güzel *jambia*'yı kim taşıyacak meselesi. Zaten kabzasının plastik, fildişi ya da gerçek gergedan boyunuzu oluşuna göre fiyatı değişirdi. Aşiret kültürümüzün kurallarına göre, kendini savunmada güç sağlamak veya kavga durumunda rakibe saldırmak için onu kullanmak yasaktır. Tersine, *jambia* anlaşmazlıklarda hakemlik etmeye yardımcı olabilir. Hançer her şeyden önce aşiret adaletinin sembolü. Yirmi dört saat içinde köyden kaçmamıza neden olan o uğursuz güne kadar babam onu kullanmaya ihtiyaç duyacağını hiç düşünmemişti.

“Rezalet” patlak verdiğinde iki ya da üç yaşındaydım. Annem bazı sağlık sorunları yüzünden beklenmedik şekilde başkent Sanaa'ya gitmişti. Kesinlikle onun yokluğuyla ilgili, ama o zamanlar ayrıntılarına aklımın ermediği bir nedenle babam ve Khardji'nin diğer köylüleri arasında şiddetli bir kavga başladı. Konuşmalarda ailenin ikinci kızı Mona'nın adı çok sık geçiyordu.

Nihayet sorunun taraflar arasına *jambia*'lar ve Riyal desteleri konarak, aşiret kurallarınca çözülmesine karar verildi. Ama tartışma çığırından çıktı ve hiç olmayacak şey, keskin bıçaklar kınından çekildi. Köylüler ailemi Khardji'nin şerefini iki paralık etmek, ününü lekelemekle suçladılar. Babam çılgına dönmüştü. Kendini, dostları diye düşündüğü insanlar tarafından aldatılmış, aşağılanmış hissediyordu. Mona bir gün içinde evlendirildi. Herhâlde ancak on üç yaşındaydı. Tam olarak ne olmuştu? Anlamak için çok küçüktüm. Ama bir gün öğrenecektim. Her şeyi ardımızda bırakarak alelacele yola çıkmamız gerekti: Koyunlar, inekler, tavuklar, arılar ve küçük bir cennet köşesi diye düşündüğüm yerin anıları.

* * *

Sanaa'ya geliş çok zahmetliydi. Tozlu, gürültülü, başkentin evcilleştirilmesi zordu Wadi La vadisinin yeşilliğiyle, dört bir yana yayılan bu kentin kuraklığı arasındaki fark çok sert oldu. Eski şehir merkezi ve dantele benzer beyaz bir çizgiyle çevrilmiş geleneksel güzel kerpiç evlerinden uzaklaşıldığı an şehrin manzarası ruhsuz çimento binalardan oluşan kaba bir karmaşaya dönüşüyordu.

Sokağa çıkınca boyum ancak egzoz borularının hizasına

geliyor, benzin dumanı boğazımı tahriş ediyordu. Bizim gibi yoksul çocukların koşup oynayabileceği halka açık bahçelerin sayısı pek azdı. Eğlence parklarının çoğuna giriş paralıydı, yani zenginlere özeldi.

Al-Ka mahallesinde, çöplerin yığıldığı dar bir sokaktaki kümes gibi bir evin zemin katına yerleştik. Babam iyice çökmüştü. Çok az konuşuyordu. İştahını kaybetmişti. Diplomasız, okuması yazması olmayan basit bir köylü, işsizler ordusu altında zaten ezilen bu başkentte ailesini doyurmayı nasıl umabilirdi? Ondan önce başka köylüler de şansını denemiş ve zorluklardan oluşan bir duvara toslamışlardı. Bazıları karılarını ve çocuklarını meydanlarda birkaç kuruş dilenmeye gönderecek kadar alçalmışlardı. Babam her kapıyı bıkıp usanmadan çalarak, sonunda yerel belediye de bir çöpçülük işi buldu, kazancı anca kiraya yetiyordu. Ödemenin geciktiği zamanlarda ev sahibi kızıp sesini yükseltiyor, annem ağlıyordu. Ve üzüntüsünü hiç kimse geçiremiyordu. Ailenin dördüncü çocuğu, on iki yaşında Fares, kendi yaşındaki oğlan çocukların isteklerine sahip olmaya başlamıştı. Her gün kendine şeker, son moda pantolonlar, reklam panolarında görülen yeni ayakkabılar almak için para istiyordu; Babamın bir aylık maaşından daha pahalı yepyeni ayakkabılar. Neşeli ve ele avuca sığmaz yapısıyla hep daha fazlasını istiyordu. Ailemi, kaprislerini yerine getirmezlerse evden kaçmakla bile

tehdit ettiği oluyordu. Kendini beğenmiş tarafına rağmen en sevdiğim kardeşimdi. En azından o bana vurmuyordu, kendini şef yerine koyan büyük ağabeyim Muhammed'in aksine, Fares'in hırsına, atılganlığına, çevresinin tepkilerine aldırmadan herkese kafa tutmasına hayrandım. Seçimler yapıyor ve onlardan asla ödün vermiyordu; bütün aileyi karşısına almak pahasına bile olsa. Bir gün babamla çok kötü kavga etti ve gerçekten çekip gitti. Bir daha onu hiç görmedik.

Hayatımda ilk defa babamın birkaç damla gözyaşı döktüğünü gördüm. Üzüntüsünü boğmak için uzun saatler ortadan kaybolmaya, gidip eski tanıdıklarıyla kat çiğnemeye başladı. Sonunda işini kaybetti. Annem kâbuslar görmeye başladı. Diğer erkek ve kız kardeşlerimle yere serili küçük döşeklerde onunla yattığımız ana odada gecenin bir yarısı hıçkırıklarını duyarak defalarca uyandım. Acı çekiyordu. Açıkça belliydi.

Fares'ten sadece küçücük bir iz kalmıştı; Muhammed'in cüzdanının en gizli köşesinde özenle sakladığı renkli bir vesikalık resim. Fotoğraf Fares'in özelliklerini tam yakalamıştı: başı dimdik, kestane renkli, kıvrırcık saçlarının üstüne—kesinlikle kendine “büyük” havası vermek için—oturttuğu beyaz türban, afacan, muziplik dolu gözlerle objektife bakmıştı.

Ve kaçışından iki yıl sonra o beklenmedik telefon geldi,

hayatta olduğunun ilk işareti: “Suudi Arabistan... Her şey yolunda... Çoban... Çoban olarak çalışıyorum... Beni merak etmeyin...” dediğini duyabildik, hattın öbür ucunda.

Sesi kalınlaşmıştı, ama onu hemen tanıdım. Kendine güveni daha da artmış gibiydi. Parazit ve çıtırtılarla dolu hat çabucak kesildi ve boşlukta yankılanmaya başladı. Fares nasıl o kadar uzağa gidebilmişti? Tam olarak hangi şehirdeydi? Uçağa binme şansı olmuş muydu? Hava da uçabilmiş, bulutları delebilmiş miydi? Ve şu Suudi Arabistan tam olarak neredeydi? Onun bulunduğu yerde deniz var mıydı? Kafamda sorular birbirine karışıyor. Annemle babam arasındaki bir konuşmayı duyunca, Fares’in çocuk ticareti yapan adamların eline düştüğünü anlar gibi oldum. Yemen**de buna çok sık rastlandığını söylüyorlar. Onu evlat edinecek bir aile bulduğu anlamına mı geliyordu? Belki de sonuçta mutluydu, çok istediği şekerleri ve kot pantolonları alabiliyordu.

* Yemen’i kasıp kavuran fakirliğin sonucu Yemen’li çocukların kaçırılıp Suudi Arabistan’a satılması, özellikle okuldan kaçan fakir kesim çocuklarını etkileyen bir afettir. Hükümetten olmayan bazı yerel organizasyonlara göre, okul çağında olup, sınır yakınında yaşayan çocukların %30’u her yıl şanslarını denemek için Suudi Arabistan’a gitmektedir. Oradaki çalışma şartları son derece ilkel ve aileler için tabu olsa da, cinsel taciz olayları da tespit edilmiştir.

Ama ben onu korkunç derecede özlüyordum. Onun yokluğunun yarattığı boşluğu, rüyalarım dalarak dolduruyordum. Su rüyaları! Ama nehir değil, okyanus...

Başımı suyun altına sokabilmek için hep bir kaplumbağa olmak istedim.

Denizi hiç görmedim. Renkli boya kalemlemlerimle küçük defterime dalgalar çiziyordum. Onları mavi ya da yeşil hayal ediyordum.

“Dalgalar mavi!” diye düzeltti bir gün arkadaşım Malak, omzumun üstünden bir göz atarak.

Malak ve ben ayrılmaz olmuştuk. Ailemin sonunda beni yazdırmaya razı olduğu Al-Ka mahallesinin okulunda rastlamıştım ona. Teneffüslerde genellikle bilye oynardık. Sınıfta üst üste yığılmış—hepsi kız—yetmiş öğrenci arasında en iyi arkadaşım dı. Birinci sınıfı başarıyla geçmiş, ikinciye başlamıştım. Sabah Malak geçerken beni alırdı, okula beraber giderdik.

“Nereden biliyorsun?”

“Tatilde ailem beni Hudeyda’ya götürdü. Orada denizi görebiliyorsun,” diye yanıtladı Malak.

“Tadı nasıl?”

“Tuzlu.”

“Ya kum, o da mı mavi?”

“Hayır, kum sarı. Ve öyle yumuşak ki, bir bilseydin...”

“Peki denizde neler var?”

“Gemiler, balıklar ve yüzen insanlar...”

Malak orada yüzme öğrendiğini anlatıyordu. Benim gibi yüzme havuzuna adım atmamış biri için büyüleyici bir şeydi. Ne kadar anlamaya çabalasam da, suyun üstünde durmayı nasıl başardığı gizemini bir türlü çözemiyordum. Sadece Khardji’de nehre fazla yaklaştığım zamanlar annemin bağırarak beni uyardığını hatırlıyordum.

“Dikkat et, suya düşersen batarsın!”

Malak, annesinin ona güzel, renkli bir mayo aldığını, sonunda dalgaların altında kaybolan büyük merdivenleri ve kuleleriyle kumdan şatolar yaptığını anlatıyordu. Bir gün kulağıma Hudeyda’dan getirdiği büyük bir deniz kabuğu yapıştırdı.

“İyice dinlersen denizi duyabilirsin.”

“Dalgalar, evet, dalgaları duyabiliyorum!”

“İnanılmaz!” diye haykırdım.

Benim için su, her şeyden önce yağmurdu; yani Yemen’de giderek daha az bulunan şey. Bazen yaz ortasında doluya yakalandığımız olurdu. Ne büyük mutluluk! Küçük buz parçalarını leğende toplamak için erkek ve kız kardeşle-

rimle alelacele sokağa koşardık. Onları gururla sayardım. Çünkü okulda 1'den 100'e kadar saymayı öğrenmiştim. Dolu taneleri eriyince soğuk suyla yüzümüzü yıkayıp hem serinler hem de eğlenirdik. Sanaa'da yaşadığımızdan beri suratsızlaşan Mona bile bu özel durumlarda bazen bize katılırdı.

Khardji'den aceleyle ayrılışımızdan iki ay sonra, hayatında zorla yer edinmiş kocasıyla birlikte Sanaa'da bize katılmıştı.

Yıllar geçtikçe Mona doğal gülümseyişine, alaycı havasına ve annemizi sinirlendiren espri anlayışına yeniden kavuştu. Onu mutluluğa boğan iki güzel bebek dünyaya getirdi, Münire ve Nasır. Bizim ailemiz ve kocasının ailesi sonunda yakınlaştılar bile. Bu beraberliği güçlendirmek için büyük Ağabeyim Muhammed'in *sighar** geleneği uyarınca, eniştemin kız kardeşlerinden biriyle evlenmesine karar verildi.

Ama devam edemeyecek kadar güzeldi. Günün birinde kocası ortalıktan kayboldu; büyük ablam Cemile ile aynı zamanda. Fares gibi onlar da büyük umutlarla mı kaçmıştı? Su-

* Sighar ya da "takas evliliği" Yemen'in yoksul yörelerinde hâlâ oldukça yaygın bir gelenektir. Başlık parası vermek yerine, damadın küçük kız kardeşi, dünür ailenin bir üyesiyle evlendirilir.

udi Arabistan'da zengin olup bize belki güzel, elektronik oyuncaklar getirmek için mi? Ya da hareketli, renkli resimleriyle bir televizyon? Ebeveynlerin odasında sık sık onlar hakkında fısıltılar başlamıştı. Ama çocukların soru sormaları kesinlikle yasaktı. Onların, nedenini çok sonra anladığım kayboluşlarından hemen sonra Mona'da başlayan huy değişikliğini hatırlıyorum, ne yapacağı belli olmuyordu. Genelde üzgün ve melankolikti, ama sonra aniden neşeleniyor, iri kestane renkli gözlerini ve zarif hatlarını vurgulayarak doğal güzelliğini ortaya çıkaran kahkahalar atmaya başlıyordu. Mona çok çekici bir kızdı.

Ama iyi gününde de, kötü gününde de olsa, bana karşı hep sevecen, hatta koruyucuydu. Bir tür analık içgüdü. Bazen beni de yanına alıp, kıyafet butikleriyle ünlü Hayle bulvarına vitrinleri seyretmeye götürdüğü olurdu. Yüzüm cama yapışık, payetli gece elbiselerine, kırmızı etekliklere, kırmızı, mavi, mor, sarı, yeşil ipek bluzlara özlemle bakardım... Bir prensese dönüştüğümü hayal ederdim. Film kostümlerine ya da sihirli peri kıyafetlerine benzer gelinlikler bile vardı. Çok güzeldi. İnsana hayaller kurduruyordu.

2008'in Şubat ayında bir akşam eve döndüğümde Ebu,

iyi bir haberi olduğunu söyledi.

“Nojoud, yakında evleniyorsun,” dedi.

3.

Yargın odasında

3.

Yargıcın odasında

Yargıç Abdo şaşkınlığını gizlemekte zorluk çekiyordu.

“Boşanmak mı istiyorsun?”

“Evet!”

“Ama... Evli olduğunu mu söylemek istiyorsun?”

“Evet!”

Yüz hatları ince. Mat tenine ısıltı veren beyaz bir göm-

lek giyiyor. Bana inanmakta zorlanıyor gibi.

“Senin yaşımda... Nasıl evlenmiş olabilirsin ki?”

“Boşanmak istiyorum!” diye tekrarlıyorum kararlı bir sesle, sorusunu hiç dikkate almadan.

Nedenini anlamak zor geliyor ama onunla konuşurken tek bir kez bile hıçkırmadım. Sanki bütün gözyaşı stoğumu eritmişim.

Ateşim varmış gibi hissediyorum ama ne istediğimi biliyorum. Evet, bu cehennemden kurtulmak istiyorum. Sessizce acı çekmekten bıktım artık.

“Ama öylesine küçük, öyle narinsin ki...”

Başımı sallayarak ona baktım. Sinir içinde sakalını kaşımaya başladı. Yeter ki beni kurtarmayı kabul etsin! Ne de olsa o bir yargıç. Herhâlde çok güçlü, sözü geçen biri.

“Peki, neden boşanmak istiyorsun?” Daha doğal bir tonla, sanki şaşkınlığını gizlemek ister gibi devam etti.

Dosdoğru gözlerinin içine baktım.

“Çünkü kocam beni dövüyor!”

Birden suratının ortasına bir tokat atmışım gibi oldu. Yüzü yeniden dondu. Başıma çok kötü bir şey geldiğini ve ona yalan söylemek için bir nedenim olmadığını anladı. Lafi hiç dolandırmadan önemli bir soru sordu:

“Bakire misin?”

Tükürüğümü yuttum. Böyle şeyleri konuşmaya utanı-

yorum. Tedirgin edici. Benim ülkemde kadınlar tanımadıkları erkeklerle mesafeyi korumak zorundalar. Artı, bu yargıcı ne de olsa ilk defa görüyorum. İşte o anda bir şeyi anladım; eğer kurtulmak istiyorsam, suya atlamaktan başka çarem yoktu.

“Hayır... Kanım aktı...”

Adam şok geçiriyor. Birden ikimizin arasında pes etmeye kalkışanın o olduğu hissine kapıldım. Şaşkınlığı gözümünden kaçmıyor. Duygularını gizlemeye çalıştığını görüyorum. Devam etmeden önce derin bir nefes alarak, “Sana yardım edeceğim!” diyor.

Sonunda içimi birine dökebildiğim için kendimi garip bir şekilde mutlu, ferahlamış hissediyorum. Omzumdan büyük bir yük kalktı. Hızlı bir jestle telefonu eline aldığını görüyorum. Bir başkasıyla, herhâlde bir meslektaşıyla karşılıklı konuştuğunu görüyorum. Konuşurken ellerini her yöne sallayıp duruyor. Beni kâbusumdan çekip çıkarmaya kararlı görünüyor. Yeter ki kalıcı bir çözüm bulabilsin! Biraz şansla hızlı davranacak, çok hızlı... ve hemen bu gece erkek ve kız kardeşlerimle yeniden oynamak için ailemin evine dönebileceğim. Birkaç saat sonra boşanmış olacağım. Boşanmış! Ve yeniden özgür. Kocasız. Karanlık bastığında onunla aynı odada yalnız kalmaktan korkmadan. Defalarca, tekrar tekrar aynı işkenceyi çekmekten korkmadan...

Çok çabuk sevinmiş olduğumu kısa süre sonra anladım.

“Küçüğüm, biliyorsun, bu iş tahmininden daha uzun sürebilir. İçinden çıkılması güç bir dosya. Ve ne yazık ki kazanacağını garanti edemem.”

Odada bize katılan ikinci yargıç bütün heyecanımı paramparça ediyor. Adı Muhammed el-Gazi. Sıkıntılı bir hâli var. Abdo onun mahkemenin en büyüğü, yargıçların üstü olduğunu belirtti. Kariyeri boyunca benimkine benzer bir olayı hiç görmediğini söyledi. İkisinin de bana açıkladığına göre Yemen’de kızlar genellikle yasal evlenme sınırı olan 15 yaşından* önce evlendiriliyordu.

Eski bir gelenek diye tamamladı yargıç Abdo. Ama ülkedeki bütün erken evlilikler arasında, bildiği kadarıyla hiç boşanma kararı verilmemiş... Çünkü şimdiye kadar hiçbir küçük kız mahkemeye kadar gelmemiş. Aile şerefi söz konusu dediler. Benim durumum sıra dışıydı... Ve çok karmaşık...

“Bir avukat bulmak gerekecek,” diye açıkladı ne yapacağını şaşıran Abdo.

Bir avukat, ama ne yapmak için? Hemen boşanma kararı

* Evlilik yasasına eklenen ve 1999’da yürürlüğe giren maddeye göre, kocanın bülüğe ermeden el sürmeyeceğine söz vermesi durumunda ebeveynlerin kızlarını 15 yaşından önce evlendirmelerine izin veriliyor. Ama keyfi yorumlara yol açabilecek kadar belirsiz olan bu şarta pek az uyuluyor.

veremiyorsa, mahkeme ne işe yarardı? Sıra dışı bir durumda olmak umurumda değil. Yasalar insanlara yardım etmek için oluşturulmamışlar mıydı? Bu yargıçlar nazik, iyi yürekli gibiler ama, garantim olmadan eve dönersem kocamın beni almaya geleceğinin ve acıların yeniden başlayacağını farkında değiller mi?... Hayır, ben eve dönmek istemiyorum.

“Boşanmak istiyorum!”

Kaşlarımı çatarak ısrar ediyorum.

Sesimin yankısı beni sıçratıyor. Biraz yüksek sesle konuşmuş olmalıyım. Yoksa yankıyı artıran beyaz duvarlar yüzünden mi?

“Bir çözüm bulacağız, bir çözüm bulacağız,” dedi Muhammed el-Gazi, türbanını düzelterek.

Ama canını sıkan başka bir şey var. Saat ikiyi gösteriyor, yani büroların kapanma saati. Günlerden Çarşamba ve Müslümanların hafta sonu başlıyor.

Mahkeme Cumartesi gününden önce açılmayacak. Anlattıklarımın sonrasına eve dönmemin onları da endişelendirdiğini görüyorum.

“Evine dönmesi söz konusu değil. Ama sokaklarda tek başına dolaşırsa da başına neler geleceği bilinmez,” dedi Muhammed el-Gazi.

Abdo'nun aklına bir şey geldi: Neden bu gece onun çatısı altında barınmayayım? Hikâyemi hâlâ hazmedemediği belli ve beni kocamın pençesinden kurtarabilmek için her şeye hazır. Ama karısı ve çocuklarının birkaç günlüğüne köye gittiğini ve evde yalnız olduğunu hatırlayınca önerisini hemen geri çekti. İslami geleneklerimize göre bir kadın, mahremi olmayan bir erkekle, yani yakın akrabası olmayan biriyle asla başbaşa kalmamalı.

Ne yapılabilir?

Sonunda üçüncü bir yargıç, Abdul Wahed gönüllü oluyor. Ailesi evde ve beni konuk edecek yerleri var. Kurtuldum! Yani, şimdilik. Onun da bıyığı var. Ama boyu Abdo'dan daha kısa. Madenî çerçeveli gözlüğü ona çok ciddi bir hava veriyor. Takım elbisesiyle etkileyici. Onunla konuşmaya pek cesaret edemiyorum. Ama çabucak kendimi toparlıyorum. Eve dönmektense, utangaçlığımı rafa kaldırırim daha iyi...

Ayrıca, bana güven veren yanı, çocuklarıyla iyi ilgilenen gerçek bir babaya benzemesi, benimki gibi değil...

Arabası büyük ve konforlu. Çok temiz. Küçük vantilatörlerden çıkan temiz hava bile var. Yüzümü gıdıklıyor. Çok hoş. Yol boyunca ağzımı hemen hiç açmıyorum. Bunun nedeni utangaçlık mı, endişe mi bilmiyorum, çünkü sonuçta, benim için kaygılanan bütün bu büyükler arasında kendimi

çok iyi hissediyorum.

Sessizliği Abdul Wahed bozuyor.

“Çok yürekli bir kızsın! Kutlarım! Merak etme. Boşanmak istemek hakkın. Senden önce başka kızların da aynı dertleri oldu ama ne yazık ki onlar konuşmaya cesaret edemediler... Seni koruyabilmek için gereken her şeyi yapacağız. Her şeyi deneyeceğiz. Kocanın evine dönmene izin vermeyeceğiz. Asla! Sana söz!”

Dudaklarım hilâl şeklini almaya başladı. Gülümsemeyeli çok uzun zaman oldu!

“Belki farkında değilsin ama sen gerçekten sıra dışı bir kızsın!” diye ekledi.

Yüzüm kızardı.

Evine geldiğimizde Abdul Wahed beni hemen karısı Saba ve çocuklarıyla tanıştırdı. Kızları Şima benden üç ya da dört yaş küçük olmalı. Odasında bir sürü Fulla bebeği var, Yemenli küçük kızların hayalini kurduğu sarı saçlı Amerikan Barbie’nin doğulu versiyonu.

“Haram!”*

* “Yasak” ya da “haksız” anlamına gelen bir deyim olan “haram”, şaşkınlık veya acımayı belirtmek için ünlem olarak da kullanılır. Burada “zavallıcık” anlamında söylenmişti.

Annesi kötü bir adamın beni dövdüğünü açıklayınca, Şima'nın tepkisi bundan daha doğal olamazdı. Birini azarlayan bir yetişkini taklit ederek kaşlarını çattı. Duyarlılığı bana dokundu. Kardeşçe bir gülümsemeyle beraber oynamamız için işaret etti, sonra beni elimden tuttu.

Dört oğlan çizgi film izliyorlar. Evlerinde iki televizyon var, ne lüks!

“Evindeymiş gibi davran,” dedi Saba, tatlı ve konuksever bir sesle.

Aile hayatı buymuş demek... Onlar için merak konusu bir acayiplik olmaktan korkarken, beni hemen benimsemiş, aralarına almışlardı. Kendimi iyi hissediyorum. Onlara her şeyi anlatabileceğim hissini veriyorlar.

Yargılanmadan. Cezalandırılmadan. O gece salonda yere çömelip oturmuş, ilk defa hikâyemi anlatma gücünü buldum...

4.

Evlilik

Şubat 2008

Mona ile Hayle bulvarında dolaşmaya çıktığımızda zamanın nasıl geçtiğini hiç anlamazdık. En sevdiğimiz butiğin vitrinine suratımızı yapıştırdık, gözlerimizin önünde oluşan buğudan elbiseler görünmez olurdu. Plastikten bir mankene giydirilmiş beyaz gelinlik en çok dikkatimi çeken giysiydi. Bir hanımefendi giysisi! Sokakta, tepeden tırnağa siyahlara

bürünmüş bütün o kadınlarla ne çelişkiydi.

“İnşallah evlendiğin gün senin de böyle bir gelinliğin olacak,” diye fısıldardı Mona. Evden çıkarken, yüzünün geri kalanını örten nikap’ının çevrelediği gözleri pırıl pırıl parlardı.

Mona çok ender gülümserdi. Keyifli bir düğün yaşama şansı olmamıştı. Alelacele evlenirken ancak mavi bir elbise giyebilmişti ve bu küçük renk ayrıntısı dışında evliliğiyle ilgili diğer konularda kaçamak davranıyordu.

Kocasını aniden, neresi olduğunu bilmediğim bir yere gittiğinden beri ondan söz edildiğini duymamıştım. Onu Yemen’den çok uzakta bir yerde yolculuk yaparken hayal ediyordum ama daha fazlasını öğrenmeye çalışmıyor, hatta bundan kaçınıyordum. Mona ona bu konuda sorular sorulmasından hoşlanmıyordu. Benim için tek temennisinin çok mutlu olmam, sevecen ve saygılı bir kocaya düşmem olduğunu fısıldamakla yetiniyordu.

Evleneceğim günün bu kadar çabuk geleceğini aklımın ucundan bile geçirmezdim.

Zaten evlilik hakkında pek belirgin bir fikrim yoktu. Benim için her şeyden önce büyük bir eğlence, sürüyle he-

diye, çikolata ve elbette takılardı. Yeni bir ev, yeni bir hayat! Birkaç yıl önce bazı düğünlere katılmışım...

Uzak erkek ve kız akrabaların dğnleriydi. Müzik vardı, danslar vardı. Palto denen uzun siyah mantolarıyla kadınlar çok şıktı. Yüzleri kusursuz makyajlı, saçları kuaför elinde dzeltilmişti. ampuan şışeleri üstündeki resimler gibi. Ssne en düşkün olanlar için peremin üstüne kelebek şeklinde küçük bir toka takılırdı. Bu düğünlerde her zaman çok eğlendim! Genç evlilerin ellerini, kollarını süsleyen kınaları hatırlıyorum. iek biçiminde motiflerle, kına güzel olurdu. Bir gün benim de ellerimde kına olacak diyordum kendime.

Haber çok beklenmedik bir anda oldu. Babam sıranın bana geldiğini söylediğinde pek iyi anlayamadım. Başlangıçta neredeyse rahatlamayla, bir çıkış yolu gibi algıladım. Evde hayat yaşanmaz hle gelmişti. Babam belediyedeki işini kaybettiğinden beri tam günlük iş bulamamıştı. Kirayı ödemekte hep gecikiyorduk ve ev sahibi sürekli bizi dışarı atmakla tehdit ediyordu.

Daha az masraf olsun diye Annem artık sadece pirinç ve sebzeli yahniler pişiriyordu. Bana ev işlerini öğretmeye başlamıştı, ona mutfakta yardım ediyordum. stne soğan ve sarımsak ile lezzet katılmış yoğurt sürülen bir tür gözleme

olan *şafut*, ve ballı enfes bir tatlı, *bin el san* yapıyordum. Babam eve yeterince para getirince, annem erkek kardeşlerimden birini gönderip tavuk aldırır, onu Müslüman takviminin kutsal Cuma günü için pişirirdi. Kırmızı etin sözünü bile etmeyelim, fazlasıyla pahalıydı. Hatırlıyorum, en son *fatah*, yani sığır yahnisini, Ramazan Bayramı'nı kutlamak için kuzenlerimizin bizi davet ettiği ve hayatımda ilk kez gittiğim restoranda yemiştım. Amerika'dan gelen gazlı ve siyah bir meşrubat olan "Bebsi" bile içmiştık.

Ve çıkarken bir garson, büyüklere yaptığı gibi benim de ellerime kolonya dökmüştü. Güzel kokuyordu!

Annem bana ekmek yapmayı da öğretmişti. O ateşi yakarken ben de hamur yoğurur, geleneksel fırınımız tandırın iç duvarına yapıştırmak için dolunay biçimi verdiğim somunlar hazırlardım. Ama bir gün tandırdan da vazgeçmek zorunda kaldı ve karaborsada birkaç kâğıt para karşılığında sattı.

Ne zaman başımız darda kalsa, kişisel bir şeyler satardı.

Aslında yazgısına boyun eğip, babama güvenmekten vazgeçmişti.

Sonunda satacak pek bir şeyin kalmadığı gün de geldi. Parasızlıktan öğün atlamaktan usanan erkek kardeşlerim, sonunda kırmızı ışıktaki arabaların ön camlarına vurarak bir paket sakız ya da kâğıt mendil karşılığı birkaç kuruş kazanmayı umut eden küçük seyyar satıcılara katıldılar. Sonunda

Mona da çaresiz onların izinden gitti. Ama dilencilik ona kötü oyunlar oynadı. Daha yirmi dört saat geçmeden polise yakalandı ve birkaç gün için, budalalık eden insanların gönderildiği bir merkeze kapatıldı. Eve döndükten sonra, birkaç erkekle birden ilişki kurmakla suçlanan kadınlarla bir arada tutulduğunu ve hapishanedeki gardiyanların onların saçlarını çektiğini anlattı. Korkusunu atlatınca yine birkaç kuruş dilenmeye çıktı ve tekrar polisle burun buruna geldi. Bu ikinci tutuklanmadan sonra tehlikeli kaçamaklara son verdi. O zaman sıra Haifa ile bana geldi. Bazen el ele tutuşup arabaların camlarını tırmalıyor, başımızı kaldırıp içeridekilerin yüzüne bakmaya cesaret edemeden el açıyorduk. Genelde bizi görmezden geliyorlardı. Bundan hoşlanmıyordum ama çaremiz yoktu.

Babam, geç saatlere kadar yatağa yapışıp kalmadığı günler, diğer işsizlerle birlikte mahallenin meydanlarından birinde çömelir, günlük bir iş çıkmasını umut ederdi: Günde bin Riyal* karşılığı amelelik, duvarcılık, ayak işlerine koşmak. Öğleden sonralarını giderek daha düzenli bir şekilde

* Yaklaşık 4,5 Euro.

komşularında kat çiğneyerek geçiriyordu. Bunun, sorunlarını unutmasına yardım ettiğini söylüyordu. Bir tören hâlini almıştı. Mahallenin erkekleriyle çember şeklinde diz çöker, küçük plastik bir çantadan en iyi yeşil yaprakları çıkartır, ağzının bir kenarına tıkdı. Plastik çanta boşaldıkça yanağı şişerdi; sonunda bir top hâline gelen yaprakları saatlerce çiğner dururdu.

İşte bu kat seanslarından birinde otuz yaşlarında genç bir adam ona yanaşmıştı.

“Ailelerimiz birleşsin istiyorum,” demişti adam.

Adı Faez Ali Thamer'di; Teslimatçı olarak çalışıyor, motosikletiyle sağa sola paket taşıyordu. O da bizim gibi Khardji köyündendi ve bir eş arıyordu. Babam hemen kabul etti. Mantık sırasına göre ablalarım Cemile ve Mona'dan sonra evlendirilecek olan kız bendim. Eve döndüğünde kararını çoktan vermişti. Ve kimse karşı çıkamadı. Aynı gece babamla Mona'nın bir konuşmasını duydum. “Nojoud evlenmek için daha çok küçük,” dedi Mona.

“Çok mu küçük? Hazreti Muhammed nikâhladığı zaman Ayşe dokuz yaşındaydı,” diye cevapladı babam.

“Evet, ama o Peygamberin zamanıydı. Şimdi farklı.”

“Dinle, bu evlilik onu korumanın en iyi yolu.”

“Ne demek istiyorsun?”

“Pekâlâ biliyorsun. Senin ve Cemile'nin yaşadığı sıkın-

tılarla karşılaşmaz. Bir yabancı tarafından kaçırılıp, dedikodulara neden olmaz... Hiç değilse bu adam dürüst birine benziyor. Mahallede tanınıyor. Bizim köyümüzden geliyor. Biraz daha büyümeden Nojoud'a el sürmeyeceğine de söz verdi."

"Ama..."

"Ben kararımı verdim! Ayrıca bütün aileyi doyuracak kadar paramız olmadığını çok iyi biliyorsun. Böylece beslenecek bir boğaz eksilir..."

Annem sessiz kalıyordu. Üzgün ama kaderine boyun eğmiş bir hâli vardı.

Sonuçta, Yemenli kadınların çoğu gibi onunki de düzenlenmiş bir evlilikti. Kimse ondan iyi bilemezdi, ülkemizde sıkıntıyı kadınlar çeker, emirleri erkekler verirdi. Bu durumda beni savunmak, baştan kaybedilmiş bir savaş olacaktı.

Babamın sözleri kafamda yankılanıyordu. Beslenecek bir boğaz lir... Demek onun gözünde bir yüktüm ve sırtından atmak için karşısına çıkan ilk fırsattan yararlanmıştı... Doğru, her zaman sahip olmak isteyeceği uslu küçük kız olmamıştım. Ama saçmalıklar yapmak çocukların doğasındadır, öyle değil mi? Ve ben onu bütün kusurlarına rağmen seviyordum; üstüne sinen kötü kat kokusuna, bizi birkaç lokma ekmek dilenmek için ısrarla sokağa göndermesine rağmen.

“Senin ve Cemile’nin çektiği sıkıntılar.”

Ne demek istemişti? Tek bildiğim bir haftanın geçtiği-ydi. Sonra bir hafta daha geçti ve bir hafta daha, ama Cemile ortaya çıkmadı. Mona’nın kocası gibi o da aniden çekip gitmişti. Beni ondan uzaklaştıran günleri saymaktan bile vazgeçmiştim artık. Bizi o kadar sık ziyaret ederken, tamamen yok olmuştu.

Cemile’yi severdim. Yapı olarak içine kapanıktı, pek fazla konuşmazdı. Ama cömert ve duyarlıydı. Bazen bana şekerlemeler getirirdi. O esrarengiz gidişten sonra Mona’nın kocası da bir daha dönmemişti. Nereye kaybolmuştu acaba?

Büyüklerin hikâyeleri benim için fazla karmaşıktı.

Onun yokluğunda Mona’nın kaynanası, torunları, üç yaşındaki Münire ve bir buçuk yaşındaki Nasır’ın velayetlerini almayı şart koştu. Mona’nın kalbi parçalandı ve çocuklarından ayrılmamak için çılgın bir enerjiyle savaşa girişti. Savaşı yarım bir zaferle sonuçlandı. Israrları sonucunda, emzirme bahanesiyle küçüğü yanında tutmayı başardı. Kaybetme korkusuyla onu bir an bile gözünden uzaklaştırmıyordu. Çocuk biraz yanından ayrılrsa hemen peşinden koşuyor, saklamaya çalıştığı bir hazineymiş gibi kollarına alıyordu.

Evlilik hazırlıkları çabucak bitti. Ve ben felaketimi çok

abuk anladım. Gelecekteki kocamın ailesinin kararıyla okulu düğün gecesinden bir ay önce bırakmak zorunda kaldım. Kalbim üzüntü dolu bir şekilde Malak'ı öptüm ve çabucak dneceğime söz verdim.

“Bir gün birlikte deniz kenarına gideceğiz,” diye fısıldadı bana sımsıkı sarılarak.

Onu bir daha hiç görmeyecektim.

En sevdiğim iki ğretmen Samia ve Samira ile de vedalaşmak zorunda kaldım. Adımı Arap harfleriyle sağıdan sola yazmayı bana onlar öğretmişti–“*nun*” un kıvrımı, “*cim*”in çıkıntısı, “*vav*”nun buklesi, “*dal*”ın uzantıları. Nojoud! Onlara borcum büyüktü.

Matematik ve Kuran kursları en sevdiğim derslerdi. Sınıfta İslam'ın beş şartını ezbere öğrenmiştik: Şehadet, yani Allah'ın birliğine inanmak, beş vakit namaz kılmak, Mekke'ye yapılan büyük yolculuk demek olan Hac'a gitmek; zekât, yani fakirlere yardım etmek için verilen para; sonra Ramazan vardı, güneşin doğışundan batışına kadar yemek yenmeyen, bir şey içilmeyen ay. Samia'nın dediğine göre büyüyünce biz de Ramazan'da oruç tutacaktık.

Ama en çok sevdiğim resimdi. Renkli kalemlemlerimle armutlar, çiçekler çiziyordum. Mavi damlı, yeşil panjurlu, kırmızı şmineli villalar da yapıyordum. Bazen girişteki demir parmaklığın önüne üniformalı bir muhafız yerleştirdim.

Çok parası olan insanların evlerini muhafızların koruduğu söyleniyordu.

Bahçede her zaman büyük meyve ağaçları çizerdim. Tam ortaya da su dolu bir havuz.

Teneffüslerde saklambaç oynar, şarkılar, tekerlemeler söylerdik. Okula bayılıyordum. Okul sığınağımdı, benim küçük mutluluğum.

Birkaç metre ötemizdeki komşulara yapılan küçük kaçamaklara da bir çizgi çekmem gerekti. Onlarda bir transistör vardı. Küçük kardeşim Haifa ile ziyarete gitmeyi alışkanlık edinmiştik. Lübnanlı, uzun saçlı, yüzleri çok makyajlı, iki güzel şarkıcı Haifa Wehbi ve Nancy Ajram'ın kasetlerini dinlerdik. Çok güzel gözleri, kusursuz bir burunları vardı. Kırpıklarımızı kırıştırıp, kalçalarımızı çalkalayarak onları taklit eder, eğlenirdik. Çok hoşumuza giden Yemenli şarkıcı Cemile Saad'da vardı. Gerçek bir yıldız! "Kendinle öyle büyük gurur duyuyorsun ki, en iyisi olduğunu sanıyorsun" diyordu, aşk şarkılarından biri.

Komşularımız, mahallede evinde televizyonu olan ender şanslıları arasında yer alıyordu. Televizyon beni yolculuğa çıkartıyordu. En sevdiğim çizgi film Tom ve Jerry'yi seyretmeye bayılıyordum, ya da Asyalı iki arkadaşın uzak bir ül-

kedeki hikâyesini anlatan Adnan ve Lina'yı. İkisinin de çekik gözleri vardı. Japon ya da Çinliydim sanırım. Ama inanılmayacak olan, ikisinin de benim gibi, hiç aksansız Arapça konuşmasıydı! Adnan her fırsatta Lina'ya yardım etmek isteyen cesur bir çocuktü. Şimdiye kadar defalarca onu kaçırmak isteyen kötü adamların pençelerinden kurtardı. Ne şanslı kızdı! Onu çok kıskanıyordum. Adnan bana asla unutamayacağım Al-Ka'lı bir genci hatırlatıyordu. Bir gün başka kız arkadaşlarla sokakta yürürken bir oğlan yolumuzu kesmişti. Pis, hakarete benzer şeyler söyleyerek bizi korkutmaya başlamıştı. Ürkek yüzlerimiz karşısında budalaca sırtıyordu. Eyman o anda ortaya çıktı ve onu köşeye sıkıştırdı.

“Hemen git, yoksa suratına taş atarım!” diye tehdit etti.

Korkan oğlan sonunda kaçıp gitti. Nasıl da ferahlamıştık. Bu, hayatım boyunca birinin beni ilk ve son koruyuşuydu. Eyman benim hayalimdeki kahraman olmuştu. Büyüyünce belki şansım yardım eder de onun gibi bir kocam olur diyordum kendi kendime.

*

* *

—Yuyuyuyuyuyuyu!

Akrabalar geldiğimi görünce el çırpmaya başladılar.

Benim gözlerim öylesine yaş doluydu ki, yüzlerini zor görebiliyordum. Bana çok büyük gelen bu giysinin yerleri süpüren eteğine takılıp düşmemek için elimden geldiği kadar ağır ve dikkatli yürüyordum. Gelecekteki kayınbiraderimin karısına ait bu çikolata rengi, yarı solmuş, uzun tuniği alelacele üstüme geçirmişlerdi.

Bir akraba saçlarımı yukarı toplayıp, başımı ezen bir topuz yapmıştı.

Gözlerime bir rimel çekme ayrıcalığım bile olmamıştı. Küçük bir aynada gözlerimle karşılaşınca, yuvarlak yanaklarıma, kestane rengi, badem biçimi, hafif çekik gözlerime çabucak bakabilmişim. Alnım pürüzsüz, dudaklarım pembeydi. Ne kadar dikkatle bakarsam bakayım yüzümde en ince bir çizgi bulamamıştım. Küçüktüm, çok küçük.

Evlilik teklifinin üzerinden beri ancak iki hafta geçmişti. Yerel görenekler uyarınca kadınlar arasındaki eğlence, ailemin minicik evinde düzenlendi. Taş çatlasa sayımız kırkı geçmezdi. Bu arada erkekler, bir kez daha kat çiğnemek için amcalarımdan birinde toplanmışlardı. Evlilik anlaşması da bir gece önce yine erkekler arasında ve kapalı kapılar ardında imzalanmıştı. Her şey bensiz halledilmişti. Ne benim, ne annemin ne de ablalarımın birinin dinleme hakkımız oldu. Babam, amcam, gelecekteki kocam, onun babası ve ağabeyinden oluşan kurulu doyurmak için sokağa, birkaç kuruş di-

lenmeye gönderilen erkek kardeşlerimden akşama doğru bir şey öğrenebildik. Toplantı kesin belirlenmiş aşiret kurallarına göre yapılmıştı. Aralarında okuryazar tek kişi olan babamın üvey kardeşi noter görevini üstlenmişti. Anlaşmanın içeriğini o yazmıştı. Başlık paramın* 150.000 Riyal** olmasına karar verilmişti.

Gece karanlığında babamın anneme şöyle fısıldadığını duydum:

“Endişelenme. Damada söz verdirdik. İlk regl oluşunun bir yıl sonrasına kadar Nojoud’a el sürmeyecek.”

Bir anda tüm bedenim ürperdi.

Öğle saatinde başlayan eğlence çabucak toparlanıp sona erdirildi. Beyaz gelinlik olmadan. Ellerimin üstünde kına çiçekleri olmadan. O kadar sevdiğim ve mutlu günlerin tadını taşıyan hindistancevizli şekerler olmadan. Ama bana sanki sonsuza dek sürmüş gibi geldi. Kalkıp diğer kadınlarla dans etmeyi reddederek odanın bir köşesinde oturuyordum. Hayatımın yavaşça kaydığını anlamaya başlamıştım. Hem de doğ-

* Başlık parasının Yemen’de sosyal ve ekonomik bir önemi vardır. Tutarı iki ailenin erkekleri arasında, pazarlık sonucu kararlaştırılır.

** Yaklaşık 540 Euro.

ru yönde değil. En küçükler göbek deliklerini açıp, ucuz video-kliplerdeki gibi bedenlerini kıvrıp bükerek özentili bir göbek dansına başladılar. Daha büyükler el ele tutuşup, köylerde olduğu gibi daha geleneksel folklor gösterileri yaptılar. İki müzik parçası arasında durup, beni selamlamaya geliyorlardı. Ben de adetlere göre onları öpüyordum. Ama yalandan bile gülümseyemiyordum.

Öylece duygusuz, yüzüm ağlamaktan şişmiş hâlde, salonun bir köşesinde oturuyordum. Ailemden ayrılmak istemiyordum. Kendimi hazır hissetmiyordum. Okulu şimdiden özlemiştim. Ve Malak'ı daha da çok. Eğlencede küçük kardeşim Haifa'nın üzgün bakışını görünce, onun yokluğunu da hissedeceğimin bilincine varmaya başladım. Birden içimi bir endişe sardı... Ya o da benimle aynı kaderi paylaşmaya mahkûmsa?

Güneşin batışıyla konuklar ortadan kayboldu ve ben olduğum yerde, üstümdekilerle, yanımda Haifa ile uyuyakaldım. Annem salonu toparlayıp, bir süre sonra bize katıldı. Babam erkekler toplantısından döndüğünde hepimiz çoktan uyumuştuk. Son bekâr kızlık gecemde hiç rüya görmedim. Uykumda huzursuzluk hissettiğimi de hatırlamıyorum. Sadece ertesi sabah bir kâbustan uyanır gibi mi kalkacağımı sordum kendime.

Sabah altıya doğru ışık odayı doldurunca Annem gelip

beni uyandırdı ve küçük koridorda onu izlememi istedi. Her sabah olduğu gibi Allah'ın önünde secdeye vararak günün ilk duasını ettik. Sonra bana sabah kahvaltısında yenen bir kâse soğanlı, domates soslu fasulye ve onun yanında bir fincan da sütlü çay verdi. Küçük bir bohça kapının önünde beni bekliyordu ama onu görmüyormuş gibi yaptım. Ancak evin dışından bir klakson sesi duyulunca belirsizlikle dolu bu yeni yaşama boyun eğmek zorunda kaldım. Annem siyah bir manto ve örtüyle sarınmama yardım ettikten sonra bana sımsıkı sarıldı. Son yıllarda sokağa çıkarken sadece küçük, renkli bir peçeyle yetinmiştim. Bazen onu da unuttuğum olurdu ama kimse aldırış etmezdi. Sonra annemin elini bohçaya daldırıp siyah bir nikap çıkardığını gördüm. Onu bana uzattı. O güne kadar tamamen kapanmaya asla zorlanmamıştım.

“Bugünden sonra sokağa çıkarken örtünmen gerekiyor. Artık evli bir kadınsın. Kocandan başka kimse yüzünü görmemeli. Çünkü onun şerefi söz konusu. Ona asla leke sürmemelisin.”

Onunla vedalaşırken üzüntüyle başımı sallayıp onayladım. Beni terk ettiği için ona kızıyordum ama üzüntümü ifade edecek kelimeleri bulamıyordum.

Giriş kapısının önünde beni bekleyen 4x4'ün arka tarafında kısa boylu bir adam gözünü bana dikmişti. Babam gibi uzun, beyaz bir gömlek giyiyordu ve bıyıklıydı. Kısa kesil-

miş saçları dağınık, az dalgalıydı; gözleri kahverengiydi ve suratı tıraşsızdı. Elleri makine yağından kararmıştı. Yakışıklı değildi. Demek Faez Ali Thamer buydu. Son yıllarda birkaç kez geri geldiğimiz Khardji'de belki bir kez rastladığım ama hiç hatırlamadığım, ancak beni karısı olarak almayı seçen bu yabancı.

Beni tam şoförün arkasındaki birinci sıraya, aralarında kocamın kardeşinin karısı da olan dört kadınla birlikte oturtular. Kadınların gülüşleri zorakiydi ve pek konuşkan değillerdi. O, yabancı, ikinci sırada erkek kardeşinin yanında oturuyordu. Uzun yol boyunca onun yüzüne bakmak zorunda kalmayacağım için biraz rahatlamıştım. Ama bana dikilen gözlerini hissediyordum ve bu tüylerimi diken diken ediyordu. Tam olarak kimdi? Neden benimle evlenmek istemişti? Benden ne bekliyordu? Ve evlilik tam olarak ne anlama geliyordu? Bütün bu sorulara hiçbir cevabım yoktu.

Motor mırıldanmaya başlayıp, şoför gaza basınca göz yaşlarımın yeniden akmaya başlamasını engelleyemedim. Kalbim güm güm atıyordu. Yüzüm cama yapışık, gözlerim anneme dikiliydi. Sonunda anlamsız siyah bir nokta olana kadar bakmaya devam ettim...

Yolculuk boyunca tek kelime etmedim. Düşüncelerim

arasında kayıp bir hâldeydim ve aklımda bir tek şey vardı: Geri dönmemi sağlayacak bir çare bulmak. Kaçmak! Ama araba kuzey yönünde Sanaa'dan uzaklaştıkça böyle bir girişimin başarısızlıkla sonuçlanacağını daha iyi anlıyordum. Beni boğan bu nikap'ı kaç kez suratımdan koparıp çıkarmak istedim? Küçük olduğumu hissediyordum. Tüm bunlar için çok küçük. Nikap için, ailemden ayrı bu uzun yolculuk için, beni tiksindiren ve tanımadığım bir adamın yanında geçecek yeni bir hayat için. 4x4 aniden durdu.

–Bagajınızı açın!

Askerin sesi beni sıçrattı. Ağlamaktan yorgun düşüp, sonunda uykuya dalmıştım. Sonra kuzeye giden yolun kontrol noktalarıyla dolu olduğunu hatırladım. Ve daha birincideydik.

Bunun savaş yüzünden olduğunu söylüyorlar. Ordu ile asi **Houthi***'ler arasında süren ve ortalığı kasıp kavuran savaş. Babam, Houthilerin Şii, oysa çoğu Yemenli'nin Sünni olduğunu söylüyor. Farkı ne mi? Hiçbir fikrim yok. Benim tek

* 2004'ten 2008 yazına kadar karmaşık ve kanlı bir çatışma. Ülkenin kuzeyinde Saada kenti civarında hükümet Kuvvetleriyle asi El-Houthi hareketini karşı karşıya getirdi. (Yemen'in büyük çoğunluğu Sünnidir.) Şii'lerin azınlık Zeydi kanadından olan Houthi'lerin talepleri dinî, sosyal ve siyasidir.

bildiğim Müslüman olduğum ve günde beş kez ibadetimi yaptığım.

Asker, aracın içine çabucak bir göz attıktan sonra ilerlememizi işaret etti. Ya bu fırsattan yararlanıp imdat diye bağırsam, ondan yardım isteseydim? Yeşil üniforması ve omzunda silahıyla görevi düzeni ve güvenliği sağlamak değil miydi? O zaman ona Sanaa'dan ayrılmak istemediğimi, artık hiçbir tanıdığım kalmadığı için köyde sıkılmaktan korktuğumu söyledim...

Başkent Sanaa'ya sonunda alışmıştım. İnşaatı süren binalarını, büyük bulvarlarını, cep telefonu ve portakallı gazoz reklamlarını seviyordum. Damağı gıdıklayan portakallı gazozlar. Hava kirliliği ve trafik tıkanıklığı artık gündelik hayatımdı. Ama en çok özleyeceğim yer "Bab-el-Yemen" Yemen kapısı denen eski kentti. Bab-el-Yemen gerçek bir şehir içinde şehirdi, Mona ya da Cemile ablamın eline yapışıp doluşmaya bayıldığım büyümlü yer. Kendimi keşif görevine çıkmış bir macera meraklısı olarak hayal ederdim! Pencerelemlin çevresinin yuvarlak çizgilerle dönen beyaz boyayla süslenmiş olduğu toprak evleriyle farklı bir dünya, öylesine narin süslemeler var ki, Hintli mimarlar çok eskiden buradan geçmiş olmalı. Benim doğumumdan çok önce. Öyle zarıf bir

yerdi ki, burada yaşıyıp çok mutlu olmuş bir kral ile kraliçenin hikâyesini uydurmuştum kendi kendime. Belki de eski kentin tamamı onlara aitti, kim bilir?

Bab-el-Yemen'e girer girmez, her yerden gürültüler yükselirdi. Hiç susmayan radyo kasetlerin cızırtılarına ve çıplak ayaklı dilencilerin sızlanmalarına karışan satıcıların bağırışları. Bir sokağın köşesini döner dönmez küçük bir ayakkabı boyacısının ayağınızı yakalayıp hizmet sunduğu olurdu. Namaza çağıran ezan birden bu dağınık seslerden oluşan konseri bastırırdı. Baharat kokularını tanımak için burnumu uzatarak eğlenirdim. Kimyon, tarçın, karanfil, ceviz ve kuru üzüm kokuları dükkânlardan dışarı taşardı. Bazen boyuma göre yüksek olan ve göz alabildiğine uzanan tezgâhların üstünü görebilmek için parmak ucunda yükselirdim. Karmakarışık sunulmuş neler yoktu ki, gümüş *jambia*'lar, işlemeli şallar, halılar, şekerli çörekler, kına ve benim yaşımdaki küçük kız çocukları için elbiseler.

Bab-el-Yemen'de bazen *sitara** denen çiçekli ve renkli uzun bezlere sarınmış kadınlara rastlanırdı. Onlara "eski kentin hanımları" diye takılırdım.

Çünkü neşeli renklerden oluşan kıyafetleri, kadınların genelde sokağa çıkarken giydikleri siyah çarşaflardan çok

* Arapça "perde."

daha farklı ve sanki başka bir devre* ait gibilerdi.

Bir gün öğleden sonra teyzeme alışverişte yardım ederken bu kalabalığın ortasında kayboldum. Gözlerimle tadına varmaya bayıldığım bu neredeyse gerçek dışı evren dikkatimi dağıtmıştı. Hemen ters tarafa dönüp teyzemi bulmaya çalıştım. Ama sonra bütün sokakların birbirine benzediğini fark ettim. Bir sonrakinden sağa mı dönmek gerekirdi? Yoksa sola mı? Yönümü tamamen şaşırarak çömeldim. Kaybolmuştum. Hem de gerçekten. Teyzemi tanıyan bir satıcı sonunda beni görene kadar iki saat dolandım durdum.

“Nojoud, şaşkınlıktan ne zaman vazgeçeceksin?” diye söylenmişti elimi yakalayarak.

Düğünümün bu hüzünlü ertesi günü, rahatsız 4x4'ün içinde bir kez daha kaybolmuştum. Ama bu defa çevremdeki dünya fazlasıyla gerçektir. Baharatların büyüğü, çocuklara sıcak çöreklerini tattıran satıcıların yürekten bakışları bitmişti. Büyüklerin dünyasında hayatım yeni bir yön alıyordu. Burada artık hayallere yer yoktu, suratlar donmuştu ve kimse

* Sanaa'da toplanan bilgilere göre, bir zamanlar etkisi Yemen'e kadar uzanan Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünden ve İmam Yahya'nın kuzey Yemen'de iktidarı ele geçirmesinden sonra kadınlar siyah çarşaf ve peçeyle örtünmeye başladılar.

bana aldırış etmez gibiydi.

Başkenti arkamızda bıraktıktan sonra otoyol dağlardan ovalara kıvrılarak uzanan siyah bir kurdeleye benzemişti. Her virajda koltuğuma sımsıkı tutunuyordum. Midem bulanıyor ve sancıyordu. Defalarca bulantımı bastırmak için kendimi kuvvetle çimdiklemek zorunda kaldım. Temiz hava alabilmem için arabayı yol kenarına çekmesini istemektense ölürdüm daha iyi.

Dayanabilmek için tükürüğümü sessizce yutuyor, olabildiğince az ses çıkarmaya çalışıyordum.

Kendimi çevremden soyutlamak için manzaranın daha küçük ayrıntılarını gözlemlemekten oluşan bir deney yapmaya karar verdim. Tepelerin kenarına tünemiş eski kale yıkıntıları. Biraz da olsa bana Bab-el-Yemen'i anımsatan, beyaz çizgiler çekilmiş küçük kahverengi evler. Yol kenarındaki kak-tüsler, kurak dağ geçitleri, aralarda otlayan keçiler görülen küçük tarım alanları. Ve inekler. Yüzlerini örtmüş, ama örtünün ağızlarına gelen tarafını katlayıp açık bırakmış kadınlar da var. Sanki ezilmiş iki kedi ölüsü de görür gibi oldum ama zihnimde yer etmesin diye hemen gözlerimi kapadım. Tekrar aç-

tığımında bir *kat* okyanusu arabayı çevreliyordu. Sağda, solda göz alabildiğine yeşillik. Manzara muhteşemdi. Serinlik soluk aldırıyordu!

“*Kat*, bizim trajedimiz... O kadar çok su tüketiyor ki, yakında hepimiz bu ülke de susuzluktan gebereceğiz*!” diye söylendi şoför.

Hayat bazen ne kadar garip, diye düşündüm. Güzel olan şeyler de zarar verebiliyor. Günah tohumlarını ekenler sadece kötüler değil... Anlamak zor...

Biraz daha ileride, tam sağımda Kokaban’ı tanıdım. Bir tepenin doruğuna tünemiş, taşın içine oyulmuş bir köy. Bir defasında ailemle başka bir köye bayram kutlamasına giderken yanından geçtiğimizi hatırlıyorum. Kokaban kadınlarının her sabah erkenden tarlalarda çalışmaya indikleri için ince ve güzel oldukları anlatılır. Bir saat inmek için yürüyüş, bir saat de geri çıkmak için yürüyüş. Gerçek bir spor! Ne cesaret! Bir saat inmek için. Bir saat çıkmak için... Bir saat inmek için. Bir saat çıkmak için...

Beni sıçrayarak uyandıran, motorun uğultusu oldu. Ne kadar zaman uyumuştum? Şimdiye kadar kaç kilometre yol

* Halen Yemen’in su rezervlerinin üçte ikisine yakını kat üretimi için kullanılıyor.

almıştık? Hiçbir fikrim yoktu.

–Bir... İki... Ve üç!

4x4'ün arkasında bagaja dayanmış yarım düzine erkek bütün güçlerini kullanıp iterek, çukura giren arabayı saplandığı yerden kurtarmaya çabalıyorlardı. Lastiklerden kalkan bir toz bulutuyla kaplı olarak, düştüğümüz kuru ve çorak köyün tabelada yazılı adını sökmeye çalıştım. Arjom. Görünüşe göre anayoldan ayrılmış, sel yatağı boyunca derin bir boğaza kadar inen delik deşik ve taşlı yola girmiştik. Araba resmen çakılıp kalmıştı. Anayoldan, “Yapacağınız en iyi şey geri dönmek! Bu yolda ilerlemeyi başaramazsınız, giderek daha da kötüleşiyor,” diye seslendi, yüzüne kırmızı beyaz bir bez sarmış olan köylü.

“Ama Khardji'ye gitmek zorundayız!” diye yanıtladı şoför.

“Pöf, bu arabayla mı, dalga geçiyorsunuz!”

“Ne yapacağız o zaman?”

“En iyi çözüm eşek sırtında gitmek!”

“Eşek sırtında! Ama yanımızda kadınlar var. Zor olacağına benzer...”

“Dinleyin, bizim çocuklardan birini kiralamanızı tavsiye ederim. Ziyaretçileri taşımak için gidip gelmeye alışık. Arabasının lastikleri ona göre ayarlı. Ama yol o kadar kötü ki, her iki ayda bir değiştiriyor!”

Sonunda arabayı değiştirme kararı alındı. Büyükler çı-

kınları bir arabadan diğerine taşımakla uğraşırken, birkaç dakikalık bu arayı bacaklarımdaki uyuşukluğu gidermek için kullandım. Derin bir soluk alarak ciğerlerimi taze dağ havasıyla doldurdum. O kadar çok terlemiştim ki, hâlâ siyah çarşafımın altında olan kahverengi elbise tenime yapışuyordu. Sel yatağına yaklaşmak için eteklerinin uçlarını kaldırdım. Wadi La'a. Aşağıda, uzakta, çok uzaklarda köyümün vadisini, Wadi La'a'yı tanıdım. Sanki hiç değişmemişti. Oysa oradan ayrıldığı-mızda küçücüktüm. Ailemle birlikte yöreye yaptığımız daha yeni yolculukların tazelediği çocukluk anılarım mı yeniden canlanıyordu? Yoksa babamın arada sırada gözünde yaşlarla baktığı eski albümdeki sararmış resimlerin tekrar yüzeye çıkardığı anılar mı? Büyükbabamın resmi geldi aklıma. Jad'ımı nasıl da severdim. Evvelki sene öldüğünde çok ağlamıştım. Her zaman başına sardığı bir türbanla dolaşırdı. Koyu kahve kalın kaşlarıyla tezat oluşturan ince, kırılmış bir sakalı vardı. Bazen beni dizlerine oturtur, tam sırtüstü düşecekken, son anda yakalayarak eğlenirdi. Kendimi onun kollarında öyle rahat hissederdim ki. Bir düşünce geliştirmiştim. Dünya çevremizde yıkılacak olsa Jad'ım beni kurtarmak için hep yanımda olacaktı. Çok erken ölmüştü.

—Nojoud! Nojoud!

Bana kimin seslenmiş olabileceğini merak ederek döndüm. Çok tanıdık olmayan bir sestti. Kulaklarıma yabancı, alışılmadık bir tını. Jad'ımınki gibi değil. Onu gözüm kapalı olsa bile tanırdım. Başımı kaldırıncı o olduğunu gördüm, tanımadığım kocam, Sanaa'dan ayrılışımızdan beri bana ilk kez hitap ediyordu. Yüzüme hemen hiç bakmadan, tekrar yola çıkma zamanının geldiğini söyledi. Hemen emrine uyup, yeni "saltanat arabamıza" doğru ilerledim: kırmızı beyaz, tamamen paslanmış bir Toyota kamyonet. Çarşafli eltiyle birlikte beni ön tarafa, şoförün sağına oturtular. Erkekler arkaya, dolmuştan yararlanan diğer yolcularla birlikte açık kasaya tırmandılar.

"Sıkı tutunun, sallanacak," diye uyardı şoför.

Yola çıkmadan önce radyo-kasetini çalıştırdı ve sesi sonuna kadar açtı. Folklorik bir melodi kamyonetin kendisi kadar paslı ses düzeneğinden taşmaya başladı. Çok ünlü, yerel bir şarkıcı olan Hüseyin Muhip'in sesine eşlik eden ut titreşimleri az sonra, kamyoneti küçümseyen iri taşların yarattığı sarsıntıya eklendi. Sallanmıyorduk, her yana zıplıyorduk! Birçok defa taşlar yukarı fırlayıp ön cama çarptı. Ellerim kapı koluna yapışmış, köye tek parça varabilmek için dua ediyordum.

"Müziği dinle! Bütün kaygılarını unutturur!" dedi şoför.

Başka ne tür kaygılarım olduğunu bir bilseydi...

Hüseyin Muhip'in ezgilerinin ritmiyle saatlerce yola devam ettik. Şoförün kaseti kaç kez yeniden başa aldığını saymalıydım... Müzikle sarhoş oluyor gibiydi, doğanın gücüne göğüs germe cesaretini kesinlikle ondan alıyordu. Bir süvarinin atın dizginlerini tutuşu gibi direksiyona yapışmış, gözünü dolambaçlı yoldan hiç ayırmadan en küçük virajı bile kaçırmıyordu. Yolun bütün tuzaklarını ezbere biliyor gibiydi.

"Allah'ın yarattığı doğa çok çetin, ama neyse ki insanları daha da dayanıklı yapmış!" dedi.

Eğer onun söylediği doğruysa, Allah beni unutmuş olmalı, diye düşündüm.

Vadide ilerledikçe, boğazıma çöken kaygı topu büyüyordu. Yorgundum. Midem bulanıyordu, açtım ve susamıştım. Ama en kötüsü, korkuyordum. Bahtsızlığımı unutmak için aklımdan uydurduğum, düşünülebilecek, hayal edilebilecek bütün oyunları tüketmiştim. Wadi La'a'ya yaklaştıkça kaderim gözüme giderek daha belirsiz görünüyordu. Ve kaçma umudum, tamamen hayal olmuştu.

Khardji değişmemişti. Dünyanın öbür ucu... Sarsıntılardan ağrıyan sırtımla, gelir gelmez taştan yapılmış beş evi, köyü kat eden küçük nehri, çiçekten çiçeğe uçarak özlerini

toplayan arıları, göz alabildiğine uzanan ağaçları hemen tanıdım. Kaynaktan su almaya giden ve küçük sarı bidonlarını dolduran çocukları da. Evlerden birinin eşiğinde bir hanım bizi bekliyordu. Bana ters baktığını hemen hissettim. Beni öpmedi. Ne bir sarılma ne de küçücük bir okşama. Onun annesiydi; yeni kayınvalidem. Yaşlı ve çirkindi. Derisi bir ker-tenkeleninki gibi kırış kırıştı. Ön dişlerinden iki tanesi eksikti, diğerleri de çürüklerle doluydu ve tütünden kararmıştı. Grili siyahlı bir örtü saçlarını kaplıyordu. Eliyle bana içeri girmemi işaret etti. İçerisi sadeydi, pek az eşya vardı. Dört oda, bir salon ve minicik bir mutfaktan oluşuyordu. Tuvaletler, doğanın ortasıydı, çalılıkların arkası.

Nazlanmakla vakit kaybetmeden onun kız kardeşlerinin hazırladığı pilavı ve eti hemen yedim. Açlıktan ölüyordum. Sanaa'dan ayrıldığımızdan beri ağzıma tek bir lokma girmemişti. Yemekten sonra büyükler bir kat seansı için toplandılar. Bir tane daha! Çevreden konuklar da toplantıya katıldılar. Bir köşede iki büklüm olmuş, sessiz sedasız onları seyrediyordum. Büyük şaşkınlığıma rağmen yaşımın küçüklüğü kimsenin garibine gitmiyor gibiydi. Küçük kızlarla evlenmenin kırsal yörelerde çok rastlanan, sıradan bir şey olduğunu sonradan öğrendim. Yani onlar için sıra dışı bir özellik oluşturmuyordum. Hatta "Dokuz yaşında bir kızla evlenirsen, mutlu bir evliliği garantilersin" der bir aşiret atasözü...

Büyükler arasında sohbet sürüyordu.

“Sanaa’da hayat öyle pahalandı ki,” diye yakındı görümcem...

“Yarından itibaren işe koyulmayı küçüğe de öğreteceğim,” dedi kayınvalidem, adımı bile kullanmadan.

“Ayrıca umarım yanında para getirmiştir.”

“Küçük kız kaprisleri bitti artık. Nasıl gerçek bir kadın olunacağını ona öğreteceğiz!”

Gün batımında, konuklar gittikten sonra odamı gösterdikleri zaman çok rahatladığımı hatırlıyorum. Dünden beri üstümde olan ve artık gerçekten kötü kokmaya başlayan bu kahverengi giysiyi sonunda çıkartabilecektim. Kapı arkamdan kapanır kapanmaz derin bir soluk aldım ve aceleyle üstümü değişip, Sanaa’dan getirdiğim küçük, kırmızı pamuklu gömleği giydim. Hâlâ evimin kokusunu taşıyordu. Kapalı hava ve ut parfümü*. İnsana güven veren, tanıdık bir koku. Yere çıplak bir hasır serilmişti: Yatağım. Yanında da aydınlatma görevi yapan eski bir yağ kandili, alevinin aksini duvara

* Yemen’de ut ağacının reçinesi genelde evlerin içine güzel bir koku vermek için tütsü olarak küçük kaplarda yakılır.

yansıtıyordu. Uyumak için onu söndürme ihtiyacı bile duymadım.

Nihayet!

Hiç uyanmamayı tercih ederdim. Kapı gürültüyle açıldığında, o gece rüzgârın çok şiddetli olduğunu düşünerek sıçradım. Gözümü yeni aralamıştım ki, nemli ve kıllı bir vücudun bana abandığını hissettim. Titredim. Bu oydu. Her tarafına sinen sigara ve kat kokusundan hemen tanımıştım onu. Leş gibiydi. Vahşi hayvan kokuyordu. Tek kelime etmeden bana sürtünmeye başladı.

“Yalvarırım, beni rahat bırakın!” diye titreyerek soludum.

“Benim karımsın. Bu günden sonra kararları ben vereceğim. Aynı yatakta yatmalıyız.”

Kaçmak için bir sıçrayışta ayağa fırladım. Nereye gitmek için? Ne fark eder! Bu tuzaktan kaçmak zorundaydım. Peşimden o da kalktı. Karanlıkta, aralık kalmış kapıdan hafif bir ışık gördüm. Kuşkusuz ay ve yıldızların ışığı.

Bir an bile duraksamadan bahçeye doğru atıldım. Ama peşimden koştu.

“İmdat! İmdat!” diye hıçkırarak haykırdım.

Sesim gecede yankılanıyordu. Ama sanki boşluğa bağı-
rır gibiydim. Nefesim kesilerek her yana koştum. İlk odaya
girdim, ama peşimden gelince oradan kaçtım. Arkama bak-
madan koştum. Bir şeye takılıp sendeledim, belki bir cam par-
çasına takılmıştım, ama koşuma devam etmek için hemen
toparlandım. Uzanan kollar hamlemi yarım bıraktı. Tüm güç-
leriyle beni tutup, sonunda odaya sürüklediler ve hasırın üs-
tüne atıp ezdiler. Felç geçirmiş gibi yere çivilenmişim.

“Amma! Amma!” diye yalvararak seslendim, kadınca
bir dayanışma umarak. Hiçbir cevap gelmedi. Tekrar haykır-
dım!

“Yardım edin! Yardım edin!”

Beyaz gömleğini çıkardı. Kendimi korumak için top
gibi yuvarlandım. Ama giysimi çekiştirmeye, soyunmamı
söylemeye başladı. Sonra pürtüklü ellerini vücudumda gez-
dirdi, dudaklarını dudaklarıma yapıştırdı. Öylesine kötü ko-
kuyordu ki; tütün ve soğan karışımı bir koku.

“Gidin buradan! Babama söyleyeceğim!” diye inleme-
ye, tekrar ondan uzaklaşmaya çalıştım.

“Babana ne istersen anlatabilirsin. Evlilik anlaşmasını

* “Teyze.” Burada kayınvalidesini kastediyor.

imzaladı. Seninle evlenmem için onayını verdi.”

“Hakkınız yok!”

“Nojoud, sen benim karımsın!”

“İmdat! İmdat!”

Ben bağıırken, o alayla sırtmaya başladı.

“Tekrar ediyorum: Sen benim karımsın. Şimdi istediğimi yapmak zorundasın! Anlaşıldı mı?”

Birden kasırgaya yakalanmış gibi oldum, bir yandan bir yana savruluyordum. Üstüme yıldırımlar düşüyordu ve artık karşı koyacak gücüm kalmamıştı.

Bir gök gürültüsü, bir daha ve peşinden bir tane daha. Sanki gökler tepeme yıkılıyordu. O anda yakıcı bir acı vücudumun en derin yerini kapladı. Daha önce hiçbir zaman hissetmediğim bir acı. Gırtlığımı parçalarcasına bağırdım, yalvardım ama kimse imdadıma koşmadı. Canım yanıyordu, çok yanıyordu ve acıya karşı tek başımaydım.

“Ah!” diye son bir solukla haykırdım.

Ve sanırım o zaman kendimden geçtim.

5.

Shada

9 Nisan 2008

Shada, cep telefonu kulağına yapışık, Adliye'nin holünde yürüyüp duruyor.

“Nojoud'u kocasının pençelerinden çekip almak için her şeyi yapmalıyız. Basına haber vermeliyiz, kadın derneklerine...” Kapatmadan önce bu şekilde bağırdığını duydum. Sonra bana doğru eğildi ve aynı boyda olmamız için yanıma

çömeldi.

“Korkma Nojoud, boşanmana yardım edeceğim!”

Hayatımda kimse bana onun kadar özenli davranmamıştı.

Shada avukat. Çok önemli bir avukat olduğu söyleniyor. Yemen’in kadın hakları için savaşılan en büyük avukatlarından biri*. Gözlerim fal taşı gibi açık, ona hayranlıkla bakıyorum. Shada çok güzel. Çok yumuşak. Sesi biraz tiz ve çok hızlı konuşuyorsa, bu kesinlikle acelesi olduğu içindir. Parfüm kokuyor. Yasemin çiçeği gibi. Onu görür görmez sevdim. Ailemdeki kadınların tersine, yüzünü kapatmıyor. Yemen’de nikap kullanmamak çok az rastlanan bir şey.

Shada uzun, siyah, ipek gibi bir manto giyiyor. Ve başına renkli bir eşarp örtmekle yetiniyor. Cildi ışıltılı, dudaklarındaki ruj ona filmlerdeki gibi şık bir hanım havası veriyor. Sokaklarda rastladığımız bütün o çarşafli kadınlarla ne tezat.

“Benimle beraberken korkacağın hiçbir şey yok,” dedi

* 1999’da Shada Nasır, Amina Ali Abdul Latif’i savunarak dikkat çekmişti. Amina 10 yaşında evlenmiş ve kocasını öldürmekle suçlanarak idama mahkûm edilmişti. O güne kadar hiç görülmemiş bir seferberlik sonucu idam cezası 2005’te askıya alındı. Yaklaşık 10 yılı demir parmaklıklar ardında geçiren Amina özgürlüğüne kavuştu ama kocasının ailesinin intikam alacağı korkusuyla saklı yaşıyor.

yüzümü okşayıp güven vererek.

O sabah, beni tanır tanımaz kendisi yanıma geldi. Hafta sonu tatilinden dönünce, mahkemede ona benden söz etmişlerdi. Hikâyemi duyunca altüst olmuştu. Hemen diğer bütün randevularını iptal etti. Yargıçtan, ben döner dönmez ona haber verme sözü aldı. Ne pahasına olursa olsun beni görmek istiyordu.

“Affedersin, boşanmak için mahkemeye gelen küçük kız sen misin?” diye sordu önce Adliyeye giden avluda.

“Evet, benim,” diye cevap verdim.

“Allah’ım! Beni izle, mutlaka konuşmalıyız...”

Son günlerde öyle çok şey oldu ki, hâlâ başım dönüyor. Bütün hafta sonu boyunca–Yemen’de Perşembe ve Cuma–Yargıç Abdul Wahed ve karısı bana beklemediğim bir tatlılıkla davrandılar. Oyuncaklarla oynadım, güzel yemekler yedim, sıcak suyla duşlar yaptım ve uyumadan önce okşanıp sevil-dim. Gerçek çocuklar gibi! Başımdan kaydığı anda, kayınvalidemini hemen yerine oturttuğu evli kadın peçemi bile evde çıkarmama izin verdiler. Sopayla dayak yemekten korkmamak ne mutluluk, yatmaya gitme fikriyle titremeye başlama-

mak, her çarpan kapıyla korkudan sıçramamak! Onca özene rağmen gecelerim hâlâ huzursuz. Uyuduğum anda kasırganın beni gözlediği ve gözümü çok uzun süre kapatırsam kapının yeniden açılacağı hissine kapılıyorum. Ve canavarın geri geleceği... Ne korku, ne azap! Yargıç Abdul Wahed bunun çok normal olduğunu ve bunca acıyı unutmak için za-man gerektiğini söylüyor.

Cumartesi sabahı beni tekrar Adliye'ye getirdiğinde, gerçeğe dönüş zor oldu. Saat dokuzda ofisinde oturmuştuk bile. Geldiğimi görünce tatlılıkla gülen diğer iki yargıç Abdo ve Muhammed el-Gazi de yanımızdaydı. Ama bu kez Muhammed el-Gazi'nin kafasını kurcalayan büyük bir sorun vardı.

"Yemen yasasına göre babana ve kocana karşı dava açma isteğinde bulunman çok zor."

"Nedenmiş o?"

"Senin yaşında bir çocuk için biraz karmaşık. Açıklaması zor."

Sonra birkaç engeli anımsattı. Köylerde doğan birçok çocuk gibi kimlik belgem yok. Hatta doğum kaydım bile yok. Ve dava açmak için yaşım çok küçük... Muhammed el-Gazi gibi bilge bir adam için çok kolay anlaşılabilecek bir sürü sorun,

ama benim için değil. Ancak her şeyin iyi yanını görmekle yetinmeliyim. En azından yardım etmeye hazır, böyle iyi yürekli yargıçlara rastladım.

Ne de olsa benimle ilgilenmek için hiçbir mecburiyetleri yok. Başka birçoğu gibi, talebimi göz ardı edip eve dönmemi ve karılık görevlerimi yerine getirmemi tavsiye edebilirlerdi. Aslında bir sözleşme yapılmış, ailemin erkeklerince oy birliğiyle onaylanıp imzalanmıştı. Yemen geleneğine göre bu tür sözleşme geçerliydi.

“şu anda,” diye devam etti Muhammed el-Gazi meslektaşlarına dönerek, “ abuk davranmalıyız. Nojoud’un babasını ve kocasını geçici tutuklamayla içeri almamızı öneririm. Kızı korumak istiyorsak, hapiste kalmaları serbest olmalarından iyidir.”

Hapishane! Bu çok ağır bir ceza. Babam beni bağışlar mı? Birden utanç ve suçluluk duygularının içimi kemirdiğini hissettim. Üstelik adresi belirleyebilmesi için askerle birlikte gitmemi istemeleri beni çok zor bir durumda bırakıyordu. Ailem bütün hafta sonu beni görmemişti ve herhâlde ağabeyim Fares gibi sonsuza dek kaçtığımı düşünüyorlardı.

Küçük erkek ve kız kardeşlerim kahvaltıda yenecek ekmeği istemeye başladıklarında annemin hâlini düşünmek bile istemiyordum! Üstelik kaçışımdan kısa süre önce babamın hastalandığını da hatırlıyordum, hatta kan tükürmeye bile

başlamıştı. Hapishaneden sağ çıkabilir miydi? Ölürsa hayatım boyunca vicdan azabı çekerdim...

Ama başka seçeneğim yoktu. İyiler acı çektiğinde, kötülerini cezalandırmak gerekir, diye açıklamıştı Abdo. Böylece askerin arabasına bindim. Ama kapının önüne geldiğimizde çifte kilit vurulmuş olduğunu gördük. Kendimi garip bir şekilde ferahlamış hissettim. Birkaç saat sonra asker bir kez daha oraya döndüğünde benim gitmem gerekmedi.

Aynı akşam, emin bir yere yerleştirilmem kararı alındı. Yemen’de benim gibi kızlar için koruma ve sığınma evi yoktu. Bana zaten çok iyilik etmiş olan Abdul Wahed’in evinde de sonsuza dek kalamazdım.

“En sevdiğin amcan kim?” diye sordu yargıçlardan biri.

En sevdiğim amcam mı? Düşündükten sonra tek aklıma gelen, annemin ağabeyi, Yemen ordusundan emekli bir asker olan ve ailemizde sözü oldukça geçen, uzun boylu, iri yapılı Shoyi dayımdı. Bizden uzak başka bir mahallede, Beit Boss’da, iki karısı ve yedi çocuğuyla yaşıyordu. Evliliğime karşı çıkmamıştı, doğru. Ama belli bir düzeni temsil ediyordu ve en azından o kızlara vurmuyordu.

Shoyi pek konuşkan değildi ve bu işime geliyordu. Bana fazla soru sormaktan kaçındı ve kuzenlerimle oynamam için rahat bıraktı. Gece, uykuya dalmadan önce, Shoyi’nin utanmazlığını yüzüme vurmasına, hatta evden kaçışımdan söz

etmesine izin vermediği için Allah'a şükrettim. Aslında onun da bu hikâyeden benim kadar huzursuz olduğunu görüyordum.

Ardından gelen üç gün bana çok uzun ve tekrarlanıcı göründü. Zamanımın büyük bölümünü, bir mucize, beklenmeyen bir çözüm umuduyla adliyede geçiriyordum. Ufuk ne yazık ki pek aydınlık değildi. Yargıçlar boşanmamı sağlamak için ellerinden gelen her şeyi yapmaya söz vermişlerdi, ama zamana ihtiyaçları vardı. Ne garip, insan kaynayan bu büyük avluya her gün gelmekle, başlangıçta beni o kadar ürküten bu kalabalığa alışmıştım. Hatta küçük çay ve meyve suyu satıcılarını uzaktan bakıp tanıyabiliyordum. Tartılı çocuk ise her zaman, en acelesi olmayan ziyaretçileri tartmakla meşguldü. Artık arada bir ona cesaret verici bir gülümseme yolladığım oluyordu. Oysa adliyeye her dönüşümde bir yürek sancısı çekiyordum. Yeniden diğerleri gibi küçük bir kız olabilmek için buraya daha kaç kere gelmem gerekecekti? Ama Abdo beni uyarmıştı: Durumum sıra dışıydı. Peki, sıra dışı bir durum karşısında yargıçlar nasıl davranırdı? Hiçbir fikrim yoktu.

Sanırım sonunda cevabı güneş gözlükleri takan güzel

avukat Shada'da buldum. O sabah yanıma yanaştığında ve "Allah'ım!" diye bağırdığında yüzüme nasıl bir duyarlılıkla baktığını gördüm. Sonra saatine baktı, randevu defterini açtı, yoğunluğu açıkça belli olan zamanlama, düzenini altüst etti. Ardından birer birer yakınlarını, dostlarını, meslektaşlarını aramaya başladı...

"Önemli, çok önemli bir davayla ilgilenmem gerekiyor," dediğini duydum defalarca. Bu kadının sabrının sonu yok gibiydi! Abdul Wahed haklı. O çok etkileyici bir avukat. Çok saygın, sözü geçen biri olmalı. Cep telefonu hiç susmuyor. Ve karşılaştığı herkes, onu daima çok terbiyeli bir şekilde selamlıyor.

"Nojoud, benim kızım gibisin. Hiçbir zaman yüzüstü bırakmayacağım!" seni diye fısıldıyor kulağıma.

Ona inanmaya başlıyorum. Bu kadının yalan söylemesi için hiçbir neden yok. Shada ile beraberken iyiyim. Onun yanında kendimi tamamen güvende hissediyorum. Uygun sözcükleri bulmayı biliyor. Ahenkli sesi beni canlandırıyor. Hayata karşı birazcık güven duymamı sağlıyor. Dünya yıkılsa bana destek olacağını biliyorum. Onunla hayatımda ilk defa, aile içi sıkıntılarla fazla meşgul annemin bana vermediği ya da veremediği annelik şefkatini hissediyorum.

Bir soru kafamı kurcalayıp duruyor...

"Shada?" diye fısıldıyorum çekinerek.

“Evet, Nojoud?”

“Sana bir şey sorabilir miyim?”

“Elbette!”

“Bir daha kocamın yanına asla geri dönmeyeceğime söz verebilir misin?”

“İnşallah, Nojoud! Sana yeniden zarar vermesine engel olmak için her şeyi yapacağım. Her şey iyi olacak. Her şey yolunda gidecek. Ama...”

“Ama ne?”

“Güçlü olmak zorundasın. Bu iş uzun süreceğe benziyor.”

“Ne kadar uzun?”

“Şimdilik bunu düşünme. Kendine... en zorunu atlattığını söyle. En zoru, kaçacak gücü bulabilmendi ve bu başarıyı gösterdin.”

İçimi çekince Shada başımı okşayıp ve hafifçe gülümüyor. Öylesine uzun ve ince ki. Beni çok etkiliyor.

“Peki ben sana bir soru sorabilir miyim?” diye devam ediyor.

“Evet...”

“Adliye kadar kaçabilme cesaretini nasıl buldun?”

“Kaçabilme cesaretini mi? Onun kötülüğüne katlanamıyordum artık... Dayanamıyordum...”

6.

Kaçış

Khardji'de her şey dayanılmaz olmuştu. Utançla kahrolma arasında gidip gelirken, sessizce acı çekiyordum. Beni katlanmak zorunda bıraktığı ve her gün, her gece tekrarladığı kaba ve kötü şeyleri gidip kime anlatabilirdim ki?

Daha ilk gece hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını anlamıştım.

“Mabruk! Mabruk!”

Kayınvalidem küçük çıplak vücuduma gözlerini dikmiş, beni uyandırmak için hafif hafif yüzüme vuruyor. Sanki dünmüş gibi hatırlıyorum onu. Şafağın hafif ışığı odayı aydınlatıyor. Uzaklardan bir horozun ötüşü duyuluyor. Onun omzunun arkasında duran ve bizimle birlikte yolculuk yapan eltimi tanıyorum. Hâlâ terler içindeyim. Gözlerimi açıyorum, yatak odasının dağınıklılığını görüyorum. Lamba kapıya kadar yuvarlanmış. Kahverengi elbisem, yerleri silmeye yarayan eski bir bez gibi atılmış kalmış. O... o da orada, hasırın üstünde ayı gibi uyuyor. Ne vahşi... Ne canavar! Ve tamamen buruşmuş çarşafın üstünde ince bir kan sızıntısı...

“Mabruk!” diye tekrarlıyor eltim. Yampiri bir sırıtmayla gözlerini kan izine dikeyor. Hiç ses çıkarmıyorum. Felçli gibiyim. O zaman kayınvalidem eğiliyor ve beni bir paket gibi kucağına alıyor. Neden daha önce, yardımına ihtiyacım olduğu zaman gelmemiştii? Şimdi zaten çok geç... O adamın bana yaptığı kötü şeyin suç ortağı olabilir mi?

Ellerini kaburgalarımaya batırarak kapıyı ayağıyla itiyor ve beni banyoya taşıyor. İçinde sadece bir leğenle kova olan

* Arapça “Tebrikler.”

daracık bir yer. Sonra üstüme su dökmeye başlıyor. Ah, çok soğuk!

“*Mabruk!*” diye bağıyor iki kadın bir ağızdan.

Sözleri yorgun kulaklarımda vızıldıyor. Kendimi küçük hissediyorum, minicik.

Bedenimin ve hareketlerimin kontrolünü kaybettim. Dışım üşüyor, ama içim yanıyor. Sanki içimde kirletilmiş bir şey var. Susadım. Kızgınım, ama bunu söyleyemiyorum. Anne, seni imdadıma çağırabilmem için fazla uzaktasın.

Baba, beni neden evlendirdin? Neden, neden ben? Ve başıma gelecek şeyler hakkında neden kimse beni uyarmadı? Bunu hak etmek için ne yaptım?

Evime dönmek istiyorum!

Birkaç saat sonra, o adam, sonunda uyanınca bakışıyla karşılaşmamak için başımı çevirdim. Derin bir iç çekişiyle kalktı, kahvaltısını yaptı ve gün boyu ortadan kayboldu. Bir köşeye iki büklüm kıvrıldım ve her şeye kadir Allah’a beni kurtarmaya gelmesi için dua ettim. Her tarafım acılar içindeydi. Bütün hayatımı bu canavarın yanında geçirme düşüncesiyle dehşete kapılmıştım! Bir tuzak, bir tuzağa düşmüştüm ve ondan kaçamıyordum...

Yeni yaşam kurallarına çabuk alışmam gerekti. Evden

çıkmağa hakkım yoktu, kaynağa gidip su taşımağa hakkım yoktu, yakınmağa hakkım yoktu, “hayır” demeye hakkım yoktu. Ve okulu aklıma getirmek bile söz konusu değildi. Oysa bir sıraya oturmak, öğretmenin anlatacaklarını dinlemek için ölüyordum. Yeni hikâyeler öğrenmek, büyük bir kara tahtaya beyaz tebeşirle adımı yazmak en büyük arzumdu.

Khardji, doğduğum köy, bana yabancı bir yer olmuştu. Evde, gün içinde, kayınvalidemin emirlerine uymam gerekiyordu: Sebzeleri doğramak, tavuklara yem vermek, uğrayan konuklar için çay hazırlamak, yerleri silmek, bulaşıkları yıkamak. Yağ bağlayıp kararmış tencereleri soluğum kesilene kadar ovalayıp fırçalasam da onları yeniden doğal renklerine kavuşturmak mümkün değildi. Bulaşık bezleri grileşmişti ve pis kokuyordu. Sinekler çevremde dolaşıyordu.

Bir an duraklayacak olsam, kayınvalidem vıcık vıcık yağlı elleriyle saçlarımı çekiyordu. Sonunda ben de mutfak kadar yapışkan olmuşum ve tırnaklarım simsiyahtı.

Bir sabah gidip kendi yaşımdaki çocuklarla oynamak için izin istedim.

“Burada tatilde değilsin!” diye azarladı beni.

“Lütfen, sadece birkaç dakika...”

“Söz konusu olamaz! Evli bir kadın, önüne gelen herkesle görüşemez. Bir ünümüze leke sürmen eksikti. Burada başkentte değiliz. Khardji’de her şey bilinir, her şey görülür,

her şey duyulur. Onun için aklını başına toplasan iyi edersin. Sana söylediğim hiçbir şeyi unutmayacaksın, anlaşıldı mı? Yoksa kocana şikâyet ederim.”

O adam sabah erkenden gidiyor ve güneş batmadan önce dönüyordu.

Geldikten sonra yemeğinin önüne konmasını bekler, yedikten sonra sofranın toplanmasına asla yardım etmezdi. Gelişini her duyduğumda yüreğimin içinde hep aynı kaygı yükseliyordu... Karanlık bastıktan sonra her şeyin tekrar başlayacağını biliyordum. Tekrar ve tekrar... Aynı zorbalıklar. Aynı yanma. Aynı acı. Aynı yıkım. Çarpan kapı, yere yuvarlanan gaz lambası, buruşan çarşaflar...

“Karşı koyma!”, “Gel, kız!” Şiddetle üstüme saldırmadan önce bana hep böyle bağıırdı. Adımı hiçbir zaman ağzına almıyordu.

Beni dövmeye üçüncü gün başladı. Ona hâlâ karşı koymaya çalışmama katlanamıyordu. Işık söner sönmez hasırın üstünde yanıma yatmasına engel olmak istediğim için beni dövmeye başlamıştı. Önceleri eliyle vuruyordu. Sonra sopay-

la vurmaya başladı. Gök gürültüsü, yıldırım, tekrar ve tekrar.

Ve annesi onu yüreklendiriyordu.

“Daha kuvvetli vur! Sözünü dinlemek zorunda! O senin karın!” O adam benden yakındığında sert sesiyle ona hep bu sözleri tekrarlıyordu.

Ve o da, “Karşı koyma!” diye haykırarak peşimden daha beter koşuyordu.

“Hakkınız yok!” diye hıçkırıyordum.

“Bitmez tükenmez sızlanmalarınla canımı sıkıyorsun. Durmadan zırlamanı seyretmek için evlenmedim seninle!” diye böğürüyordu sararmış iri dişlerini göstererek.

Onun benimle bu tonda konuşmasından hiç hoşlanmıyordum. Beni bütün herkesin içinde küçük düşürüyordu. Aşağılayıcıydı. Sürekli sopa ve tokat yeme endişesi içinde yaşıyordum. İş i yumruk atmaya bile vardır dığı oldu. Her gün sırtımda yeni çürükler, kollarımda yeni yaralar. Ve karnımdaki o yanma... Her yanı mı kirli hissediyordum. Komşular kayınvalidemi ziyarete geldiklerinde aralarında fısıldayarak konuşmalarını duyuyordum, bazen de parmaklarıyla beni gösteriyorlardı. Birbirlerine ne anlatabilirlerdi ki?

Fırsatını bulduğum anda, harcanmış, kayıp, ne yapacağımı bilemeden bir köşeye büzülüyordum. Yaklaşan geceyi düşündükçe dişlerim korku içinde birbirine vuruyordu. Yal-

nızdım. Öylesine yalnız ki...

İçimi dökebileceğim, konuşabileceğim kimse yoktu. O adamdan nefret ediyordum! Hepsinden ölesiye nefret ediyordum. Beni tiksindiriyorlardı.

Bütün evli kızlar aynı işkenceyi çekmek zorunda mı kalıyorlardı? Yoksa tek işkence çeken ben miydim?

Bu yabancıya karşı hiçbir sevgi duymuyordum. Annem babam birbirlerine karşı duymuşlar mıydı? Ben onunla sadece “zalimliğin” gerçek anlamını öğrendim.

Günler, geceler böyle geçti. On, yirmi, otuz? Tam olarak hatırlamıyorum. Akşam uykuya dalmam giderek daha uzun sürüyordu. Geceleri, bana o kötü şeyleri yapmak için her gelişinden sonra yeniden uykuya dalamıyordum. Gündüz uyukluyordum. Kayıp. Harcanmış. Güçsüz. Artık zaman kavramını kaybetmeye başlıyordum. Sanaa'yı özölüyordum. Tabi okulun eksikliğini de hissediyordum. Kız ve erkek kardeşlerimi: Abdo'nun o bitmez tükenmez cambazlıkları, Murat'ın maskaralıkları, iyi gününde Mona'nın şakaları, küçük Rawdha ve tekerlemeli şarkıları. Haifa'yı git gide daha fazla düşünüyorum, onu da evlendirmeyeceklerini umuyordum. Günler geçtikçe yüzlerinin ayrıntılarını unutmaya başlamıştım. Tenlerinin rengini, burunlarının biçimini, gamzelerini hatırlamakta

zorlanıyordum. Onları görmeye gitmemin zamanı gelmişti.

Her sabah beni aileme geri göndermeleri için hıçkırarak ağlıyordum. Onlarla bağlantı kurmam imkânsızdı. Khardji'de elektrik yoktu. O yüzden telefonda söz etmeye bile değmez. Burada, gökyüzünden uçak geçmez.

Otobüs yok, otomobil yok. Onlara bir mektup yollayabilirdim, ama adım ve basit birkaç kelime dışında pek bir şey yazmayı bilmiyordum. Sanaa'ya dönmek zorundaydım. Ne pahasına olursa olsun evime dönmek istiyordum.

Kaçmak? Bunu birkaç kez düşünmüştüm. Ama nereye gitmek için? Köyde hiç kimseyi tanıımıyordum. Onun için de birinin evine sığınmam ya da eşek sırtındaki bir yolcuya beni kurtarması için yalvarmam çok zordu... Khardji, doğduğum köy, benim için bir hapishane olmuştu.

Bir sabah o adam, ağlayışımı duymaktan bıktı ve ailemi ziyarete gitmeme izin verdiğini söyledi. Nihayet! Benimle beraber gelecek ve dönüşümü erkek kardeşinde bekleyecekti. Ama sonrasında buraya dönmemiz konusunda ısrarlıydı.

O fikrini değiştirmeden hemen eşyalarımı topladım.

Dönüş, gidişten daha hızlı gibi geldi. Oysa ne zaman

içim geçip başım düşse, aynı kâbus dolu resimler uykumu huzursuz ediyordu: Çarşıdaki kan izi, kayınvalidemin üstüme eğilen yüzü, su kovası... Ve birdenbire sıçrayarak uyanıyordum... Hayır! Asla geri gitmeyecektim. Asla geri gelmeyecektim.

Asla! Khardji, dünyanın öbür ucu... Bir daha oraya adım atmak istemiyordum!

“Kocanı terk etmen söz konusu değil.”

Sanaa’da babamın tepkisi beklenmedik şekilde oldu. Ve kesin. Buluşma sevincine çabucak son verdi. Annem tek kelime bile etmiyordu. Kollarını gökyüzüne kaldırarak mırıldanmakla yetindi.

“Hayat böyle Nojoud. Bütün kadınların bu yoldan geçmesi gerekiyor. Hepimiz aynı şeyi yaşadık...”

Ama neden bana hiçbir şey söylememişti? Neden beni hiç uyarmamıştı? Şimdi evlilik karara bağlandığına göre tuzağa düşmüştüm, geri adım atmam mümkün değildi. Anne-me babama boş yere geceler boyu bütün o acıları anlattım. Darbeleri, yanmayı, konuşmaktan utandığını bütün korkunç, kişisel şeyleri ortaya döktüm, ama onunla yaşamanın görevim olduğunu tekrar ettiler.

“Onu sevmiyorum! Canımı acıtıyor! Midemi bulandıran

sevimsiz şeyler yapmaya zorluyor beni. İyi davranmıyor!” diye ısrar ettim.

“Nojoud, artık evli bir kadınsın. Kocanla birlikte kalmak zorundasın” diye tekrarladı babam.

“Hayır, istemiyorum! Ben eve dönmek istiyorum!”

“İmkânsız,” diye sözümü kesti.

“Lütfen... Lütfen...”

“Bu bir şeref meselesi, duyuyor musun?”

“Ama...”

“Sözümü dinlemek zorundasın!”

“Baba, ben...”

“Kocandan boşanırsan, kardeşlerim ve kuzenlerim beni öldürürler. Şeref, onur her şeyden önce gelir. Onur! Anladın mı?”

Hayır, anlamamıştım ve anlayamazdım da. O sadece canımı yakmakla kalmamıştı, ama ailem, kendi ailem onu savunuyordu. Tüm bunlar bir şey meselesi içindi... Neydi o dedikleri? Onur! Hiç durmadan kullandıkları bu kelime tam olarak ne anlama geliyordu?

Perişan hâldeydim. Gözleri yusuvarlak olan Haifa başıma gelenleri benden daha az anlıyordu. Gözyaşları içinde kaldığımı görünce küçücük elini benim elimin içine kaydırды. Kendine göre beni desteklediğini böyle gösteriyordu. Birden aklımdan yine korkunç bir fikir geçti: Ya onu da evlendir-

meyi düşünürlerse? Haifa, kız kardeşim, güzel, küçük kız kardeşim...

Yeter ki bu kâbusu hiçbir zaman yaşamama şansına sahip olsun.

Birkaç defa Mona beni savunmaya niyetlendi. Ama çekingenliği üstün çıktı. Zaten kim onu dinlerdi ki? Burada son sözü daima büyükler ve erkekler söyler. Zavallı Mona! Kurtulmak istiyorsam, kendimden başka hiç kimseye güvenemezdim.

Zaman kalmıyordu. O gelip beni almadan önce kesinlikle bir çözüm bulmak zorundaydım. Bir süre ailemin yanında kalmak için ondan izin koparabilmişim. Ufukta gerçek bir imdat çıkışı olmadan yerimde dönüp duruyordum.

“Nojoud kocasının yanında kalmalı,” diye tekrarlıyordu babam. O uzaklaşır uzaklaşmaz aceleyle annemle konuşmak için koştum. Ağladı.

Beni özlediğini ama benim için hiçbir şey yapamayacağını söyledi.

Ama korkmakta haklıydım. Hemen ertesi gün bana karılık görevlerimi hatırlatmak için ziyarete geldi. Karşı koymaya çalıştım. Boşuna. Büyük ısrarlar sonucu bir uzlaşmaya vardık. Sanaa’da birkaç hafta daha geçirmeme razı oldu ama

onunla birlikte geçici olarak amcasında yaşamamız şartıyla. Bana hiçbir şekilde güvenmiyordu ve ailemde uzun süre kalırsam kaçacağımdan korkuyordu. Ve bir aydan daha fazla bir zaman, cehennem eskisinden beter bir şekilde geri geldi...

“Dürmadan zırlamaya ne zaman son vereceksin? Bıktırdın artık!” diye yakındı bir gün, öfkeden kudurmuş gözlerle ve yumruğunu kaldırarak.

“Ailemin yanına dönmeme izin verdiğin zaman!” diye yanıtladım, yüzümü ellerime gömerek.

İnadım karşısında yeni bir soluklanma süresi tanımaya karar verdi.

“Ama bu kesinlikle son kez,” diye uyardı.

Eve dönünce, bu adamdan kurtulmak ve Khardji kâbusuna dönmekten kaçınmak istiyorsam, harekete geçmek için pek fazla vaktim kalmadığını anladım. Beş gün geçti; kafamı duvarlara vurmaktan başka bir şey yapamadığım beş zor gün.

Ne babam, ne erkek kardeşlerim ne de amcalarım beni dinlemeye hazırdı.

Dikkatli bir kulak bulma umuduyla bütün kapıları çala çala sonunda kendimi babamın ikinci karısı Dowla'nınkinde buldum. Tam bizim sokağın diğer ucunda, çıkmazın dibindeki eski bir binanın birinci katındaki minicik bir dairede beş

çocuğuyla birlikte yaşıyordu. Khardji'ye geri gönderilme korkusu beni kanatlandırmıştı. Bütün kiracıların ortak kullandığı açık tuvaletlerden yayılan dışkı ve ona karışan çöplük ve çürüme kokularını duymamak için burnumu elimle tıkayıp merdivenleri çıktım. Uzun, kırmızı-siyah elbisesiyle Dowla bana gülümseyerek kapıyı açtı.

“Nojoud! Seni yeniden görmek ne güzel sürpriz. Evime hoş geldin!” dedi.

Dowla'yı çok severdim. Mat bir teni, ördüğü uzun saçları vardı. Uzun boylu, ince ve annemden daha güzeldi. Dowla beni hiç azarlamazdı. Bitmez tükenmez bir sabra sahipti. Oysa hayat zavallı kadıncağızı hiç şımartmamıştı. Genç yaşta, yirmisinde, onu tamamen ihmal eden babamla evlenmiş ve kendinden başka kimseye güvenmemeyi öğrenmişti. Doğuştan engelli olan sekiz yaşındaki büyük oğlu Yahya yürüyemiyordu ve özel bir ilgiye ihtiyacı vardı.

Sinir krizleri saatler sürebilirdi. Ayda 8.000 Riyal* kira ödemek ve çocuklara ekmek alabilmek için sokakta dilenmek zorunda kalan Dowla, büyük yoksulluğuna rağmen inanılmaz bir cömertliğe sahipti.

Üstünde su kaynayan küçük ocağın yanında serili ve odanın yarısını kaplayan saman yatakta bana yer gösterdi.

* Yaklaşık 30 Euro.

Çoğu zaman küçüklerin biberonunda süt yerine çay olurdu. Duvarlara kancalarla asılmış plastik poşetler, tel dolap görevi yapıyordu ve içleri oldukça boştu.

“Nojoud,” dedi, “çok kaygılı görünüyorsun.”

Evliliğime karşı çıkan ender aile üyelerinden biri olduğunu biliyordum, ama kimse onu dinlememişti. Hayat onun yüzüne hiç gülmediği hâlde, daha zor durumdakilere karşı doğal bir yakınlığı vardı. Onun yanında kendimi güvende hissediyordum, ona her şeyi söyleyebileceğimi biliyordum.

“Sana anlatacağım öyle çok şey var ki...” diye cevap verdim.

Sonra ona kalbimi açtım...

Hikâyemi dinlerken kaşlarını çatı. Çok canı sıkılmış gibiydi. Düşünceli bir şekilde ocağa doğru gitti. Sonra Yahya'nın henüz kırmadığı tek fincana kaynar çay doldurdu. Onu bana uzattı ve tamamen gözlerimin içine bakabilmek için yanıma iyice yaklaştı.

“Nojoud...” diye fısıldadı. “Kimse seni dinlemiyorsa tek çaren adliyeye gitmek.”

“Nereye?”

“Mahkemeye!”

Mahkeme? Mahkeme... Evet, elbette, mahkeme! Birden flaş çakar gibi kafamın içi resimlerle doldu: Türbanlı yargıçlar, daima acelesi olan avukatlar, aile içi karmaşık sorun-

lar, hırsızlık, miras davaları için şikâyet gelmiş beyaz gömlekli erkekler, peçeli kadınlar. Şimdi mahkemeyi hatırlıyordum. Bir defa televizyonda bir tane görmüştüm. Haifa ile komşularda izlemeye gittiğimiz bir dizideydi. Aktörlerin Yemen'de konuşulandan daha farklı bir Arapçası vardı.

Aksanlarından hatırladığım kadarıyla bir Kuveyt dizisiydi. Davacıların birbiri ardına geldiği büyük salonda duvarlar beyazdı ve yargıçların karşısında bir dizi kahverengi ahşap sıra vardı. Mahkemeye getirilen sanıklar, pencereleri demir parmaklıklı, kapalı kamyonetle taşınıyordu.

“Mahkeme...” diye tekrarladı Dowla. “Bildiğim kadarıyla seni dinleyecekleri tek yer orası. Yargıçla görüşmek iste. Ne de olsa o hükümetin temsilcisi! Çok büyük yetkisi var. Hepimizin koruyucusu. Görevi kurbanlara yardım etmek.”

Dowla beni ikna etmişti. O andan sonra kafamın içinde her şey çok daha berraklaştı. Annem babam bana yardım etmek istemiyorsa ben de başımın çaresine kendim bakardım. Karar verilmişti artık, sonuna kadar gidecektim.

Kendimi tekrar o hasırın üstünde o canavarın yanına yalnız başıma uzanmış bulmamak için dağları aşmaya hazırdım. Dowla'yı sımsıkı kucakladım ve teşekkür ettim.

“Nojoud?”

“Evet?”

“Bunu al. İşine yarayabilir.”

Avucumun içine 200 Riyal* sıkıştırdı: Daha o sabah yakındaki kavşakta dilenerek toplamayı başarabildiği azıcık paranın tamamı.

“Sağol Dowla. Sağol!”

Ertesi gün her zamankinden daha büyük bir heyecanla uyandım. Yeni ruh hâlim beni bile şaşırtıyordu. Her sabah olduğu gibi yüzümü yıkadım. Dua ettim. Çay suyunu kaynatmak için küçük sobayı yaktım. Sonra sabırsızlıkla annemin uyanmasını beklerken, sinir içinde ellerimle oynuyordum.

“Nojoud,” dedi içimden bir ses, “merak uyandırmamak için olabildiğince doğal kalmaya gayret et.”

Az sonra, annem nihayet uyanınca, siyah başörtüsünün sağ köşesindeki düğümü açmaya başladı, genelde bozuk paralarını orada saklardı. Niyetimin belki de gerçekleşme şansı olduğunu anlayarak rahatladım. Bir bilseydi...

“Nojoud,” dedi, bana 150 Riyal uzatarak.

“Git, kahvaltı için ekmek al.”

“Peki, anne,” dedim uysalca.

Parayı aldım. Mantomu giydim ve evli kadın kıyafeti

* Yaklaşık 1 Euro.

olan peçemi taktım. Kapıyı arkamdan özenle kapattım. Çevredeki sokaklar daha yarı yarıya boştu. Mahallenin fırınına giden sağdaki ilk sokağa saptım. Oranın ekmeği fırından yeni çıkınca çıtır çıtırdır. Kulağımı uzatınca, ardında iki tekerlekli arabasını çekerek, bisiklet üstünde her gün bütün mahalleyi dolaşan tüp satıcısının şarkısını duydum.

Fırına giderek yaklaşıyordum, sıcacık somunların güzel kokusu burnuma gelmeye başlamıştı. Az daha ötede birkaç kadının gölgesini gördüm. Tandırın önünde kuyruk olmaya başlamışlardı bile. Ama son dakikada yolumu değiştirdim ve mahallenin ana caddesine doğru yöneldim.

“Adliye,” demişti Dowla, “tek çaren mahkemeye gitmek.”

Ana caddeye gelince birden içimi tanınma korkusu sardı. Ya amcalarımdan biri oradan geçecek olsaydı? Korkudan içim titriyordu. Kendimi bakışlardan korumak için peçemin uçlarını iyice yukarı çekerek neredeyse bütün yüzümü kapattım, sadece gözlerimi açıkta bıraktım. Khardji’den bu yana takmayı hep reddettiğim nikap ilk defa işime yarayacaktı. Takip edilme korkusuyla arkama bile bakmıyordum. Karşımda kaldırım kenarına dizilmiş otobüsler bekliyordu. Plastik toplar satan bakkalın önünde duran altı kişilik sarı-beyaz minibüsü tanıdım. Her gün mahalleden geçer ve yolcuları şehir merkezine, Tahrir alanının yakınına bırakırdı. “Haydi bakalım, boşanmak istiyorsan göster kendini,” diye yürek-

lendirdi içimdeki o küçük ses. Herkes gibi ben de kuyruğa girdim. Benim yaşımdaki diğer çocukların yanında aileleri vardı. Sırasını yalnız başına bekleyen tek küçük kız bendim. Bana soru sormalarını engellemek için gözümü yere diktim. İzlediğim hissine kapılıyordum. Yapmayı planladığım şeyi birinin keşfetmesinden korkuyordum. Sanki alnımdan okunabilirmiş gibi geliyordu.

Şoför kapıyı yana kaydırarak açmak için yerinden inip geldi. Birden bir itişip kakışma başladı. Bazı kadınlar içeride yer kapabilmek için dirsekleriyle etraftakilere vurarak ilerlediler. Ben de tek bir şey umarak hareketi izledim: Ailem polise haber vermeden, bir an önce mahallemden kaybolup gitmek derdindeydim. En dipte, arka sırada yer buldum; biri yaşlı, biri genç, tepeden tırnağa çarşafa bürünmüş iki kadının arasına oturdum. Bu iki şişman bedenin arasında pestilim çıkmıştı ama bu sayede sokaktan bakan birinin beni görmesinden kurtuluyordum. Mümkün olduğunca göze batmamalıydım. Neyse ki ikisi de bana herhangi bir şey sormadılar.

Motorun çalışmasıyla, kalbimin de son hızla çarptığını hissettim.

Birden tekrar ağabeyim Fares'i düşündüm; dört yıl önce evden kaçmakla gösterdiği cesareti. O başarmıştı ya, ben neden başarmayacaktım ki? Ama ne yapmaya kalkıştığımın gerçekten farkında mıydım? Kızının tek başına toplu taşıma

araçlarından birine bindiğini görse, babam ne derdi? Söylediği gibi, şerefini mi lekeliyordum?

Kapı tekrar kapandı. Artık fikir değiştirmek için çok geçti. Pencereden şehrin geçip gittiğini görüyordum: Sabah trafiğinde sıkışıp kalmış arabalar, inşaat hâlindeki binalar, siyah çarşafly kadınlar, elleri yasemin çiçekleri, sakız kutuları ve kâğıt mendil paketleriyle dolu sokak satıcıları. Sanaa ne kadar da büyük ve kalabalıktı! Ama başkentin tozlu labirentiyle Khardji'nin ıssızlığı arasında seçim yapmamı isteseler, Sanaa'yı tercih ederdim. Hem de bin kere!

“Son durak!” diye haykırdı şoför.

Tamam, gelmiştik işte! Kapı açılmaya daha yeni başlamıştı ki, sokağın gürültüsü minibüsün içini doldurdu. Kadın yolcular aceleyle indiler. Ben de onlar gibi yaptım, peşlerinden gittim. Yol ücretini ödemek için titrek bir elle şoföre biraz bozukluk uzattım. Ama adliyenin nerede olduğu hakkında hiçbir fikrim yoktu. Yol arkadaşlarıma sormaya da cesaret edemiyordum. Bunalım içimi daraltıyordu, hareket edemez oluyordum. Kaybolacağım diye korkudan ödüm patlıyordu. Önce sağa, sonra sola baktım. Çalışmayan kırmızı ışıktaki bir bir polis memuru, klaksonları sonuna kadar basılı, her yan-

dan geçmek için saldıran kudurmuş arabaları bir düzene sokmak için çabalıyordu. Mavi göğü delen sabah güneşinin güçlü ışınlarıyla yarı kamaşmış gözlerimi kırıştırdım. Bu şartlarda karşıya geçmem söz konusu değildi. Asla sağ çıkamazdım.

Bir direğe yapışmış, kafamı toplamaya çalışırken, gözüm sarı bir araca takıldı.

Kurtuldum! Sabahtan akşama, akşamdan sabaha şehri turlayıp duran çok sayıdaki taksiden biriydi. Yemen’de bir erkek çocuğun ayağı gaz pedalına erişir erişmez, babası ona bir sürücü belgesi satın alır ve küçük bir şoförlük işi bularak aileyi doyurmaya yardım edeceğini umar. Mona ile beraber Bab-el-Yemen’e gitmek için böyle taksilere binmiştim.

Sanaa’daki bütün adresleri ezbere biliyor olmalı, diye düşündüm. Elimi kaldırarak durmasını işaret ettim. Yalnız bir kız tek başına taksiye binmez. Ama öyle bir durumdaydım ki, kimin ne diyeceği ya da ne düşüneceği umurumda değildi.

“Adliyeye gitmek istiyorum,” dedim, hayretle yüzüme bakan şoföre.

Arkaya oturdum ve yol boyunca sessiz kaldım. Yanağı kat’la şişmiş şoför, soru sormadığı için ona ne kadar müteşekkir olduğumdan kuşkulanmaktan çok uzaktı. Bilmeden, kaçışımın sessiz suç ortağı olmuştu. Sağ kolum karnıma yapışık, gözlerimi birazcık kapatarak soluğumu belli etmeden

kontrol altına almaya çalışıyordum.

“İşte geldik.” Sert bir fren darbesiyle arabasını bir demir parmaklığın önüne çekti. Arkada bir avlu ve oradan geçerek ulaşılan görkemli bir bina vardı. Adliye! Bir trafik memuru hemen girmesini, yolu kapadığını işaret etti. Aceleyle indim ve bütün paramı ona verdim. Bu başarıdan sonra kendimi birden çılgınca korkusuz hissettim. Şaşkın ve dehşet içinde ama cesaret dolu! Allah isterse hayatım baştan sona değişecekti.

7.

Boşanma

15 Nisan 2008.

Büyük gün tahmin edilenden çabuk geldi. Ne karmaşa! Duruşma salonunda iğne atsanız, yere düşmezdi. Çok etkileyici. Yargıcın kürsüsünün karşısındaki sıraları dolduran bütün bu insanlar sadece benim için mi geldiler? Shada beni uyarmıştı. Hazırlıklar çok uzun sürebilirdi. Ama onun yürüttüğü medyatik operasyon, meyvelerini verdi. Ve bu tika basa

insan dolu mahkeme salonunda o da benim kadar şaşkın görünüyor! İlk karşılaşmamızdan bu yana bir hafta geçti sanırım. Gazetelerle, televizyonlarla, kadın dernekleriyle bağlantı kurmak için bir hafta... Ve işte sonuç. Bir mucize! Bu kadar çok fotoğraf makinesi ve kamerayı hayatımda görmedim. Soluğum hızlanıyor. Çevremi saran bütün bu yüzlerin neden olduğu oksijen eksikliği mi, yoksa sadece toplum korkusu mu? Siyah örtümün altında terler içindeyim.

“Nojoud, bir gülücük!” diye bağırdı bir fotoğrafçı ve dirsekleriyle kendine yol açarak bana ulaşmaya çalıştı.

Tam yaklaşıyordu ki karşımda fotoğraf makinelerinden bir duvar oluştu. Video kameralar bile var! Yüzüm kızarıyor. Bütün bu flaşlar gözümü alıyor.

Üstelik bu kalabalıkta tanıdığım kimseyi görmüyorum. Bana bakan bütün bu yüzler... Shada'ya asılıyorum. Kokusu bana güven veriyor; artık tanıdık olan yasemin kokusu. Shada, benim ikinci annem!

“Kaleh*, Shada?”

“Evet, Nojoud.”

“Korkuyorum.”

“Başaracağız. Başaracağız,” diye fısıldıyor bana.

* Arapça “Teyze.”

Bu kadar çok ilgi çekeceğim hiç aklıma gelmezdi. Uzun aylar boyunca sessiz bir kurban olarak yaşayan ben, birden sahnenin en önüne, bütün bu fotoğrafçıların karşısına fırlatılmıştım.

Shada onların gelmeyeceklerine, sadece biz bize olacağımıza söz vermişti. Bana sorular sormaya başlayacak olurlarsa onlara ne anlatacağım? Sorulara cevap vermeyi hiç öğretmediler.

“Shada?”

“Evet, Nojoud?”

“Bütün bu flaşlarla şeye benzetiyorum kendimi... George Bush’a, hani şu televizyonlarda çok sık görülen büyük Amerikalı’ya.”

Gülümsedi.

“Dert etme...” dedi.

Ben de gülümser gibi yaptım. Ama ta içimde kendimi adeta felçli gibi hissediyorum. Kımıldamaktan acizim, garip bir şekilde ayaklarım yere vidalanmış gibi geliyor. Ama büyük bir soru işareti karşısında olduğum için korktuğumu biliyorum. Boşanma, tam olarak nasıl oluyor? Bunu Shada’ya sormayı unuttum. Okulda bana hiç böyle şeylerden söz etmediler. Oysa en iyi arkadaşım Malak’la birbirimize her şeyi söyledik. Ama bu konuda hiç konuşmamıştık. Belki bunun büyüklerle ait olduğunu, büyük insanların sorunlarıyla uğraşmak

için çok küçük olduğumuzu düşünüyorduk. Şimdi, öğretmenlerim evli miydi, yoksa boşanmış mıydı bilmiyorum... Sormayı hiç düşünmedim. Bu durumda hikâyemi çevremdeki diğer kadınlarıinkiyle kıyaslamam çok zor.

Sonra, baş ağrıtan ani, şimşek gibi, ürkütücü bir düşünce aklımdan geçti: Ya canavar “hayır” derse ne olacaktı? Ayrılmamıza karşı çıkmaya karar verirse ne cevap verilebilirdi? Ya Jambia’sıyla yargıcı tehdit ederse, ya kardeşleri ve köyün erkekleri de onu desteklerse? Kim bilir?

“Endişelenme, her şey iyi gidecek...” dedi Shada omzumu okşayarak.

Ona daha iyi bakmak için başımı kaldırdım. Sanırım dün gece pek fazla uyuyamadı. Gözlerinin altında küçük torbacıklar oluşmuş. Bitkin görünüyor. Utanıyorum, çünkü bütün bunlar benim yüzümden. Ama yorgun olduğunda bile hâlâ çok güzel ve şık. Gerçek bir şehirli hanımefendi! Hayret, eşarbının renginin değiştiği dikkatimi çekiyor. Gömleği gibi o da pembe, en sevdiğim renk. Bugün uzun, gri bir etek ve yüksek topuklu ayakkabılar giymiş. İyi ki burada, yanımda.

Birden kalabalığın arasında, bana doğru sallanan bir el görüyorum. Hamit Thabet bu, Yemen Times’ın muhabiri. Nihayet tanıdığım biri. Hamit benim yeni arkadaşım. Gerçek

bir ağabey, Muhammed gibi değil. Onu Shada'nın bir ahababı bizimle tanıştırdı. Uzun boylu ve esmer, yuvarlak yüzlü, geniş omuzlu ve nezaketi beni hemen etkiledi. Kaç yaşında olduğunu bilmiyorum. Sormaya cesaret edemedim. Ona birkaç gün önce adliyenin avlusunda rastladık, hatta neredeyse kısa süre önce Shada ile karşılaştığımız aynı yerde.

Önce fotoğrafımı çekmek için izin istedi, sonra adliyenin yakınındaki küçük bir restorana gidip oturduk. Dolma kalemini, not defterini çıkardı ve bana bir sürü soru sordu: Ailem, evliliğim, Khardji ve ilk gece hakkında... Ona öykümü anlatırken utançtan kızardım. Ama ben çarşıdaki kan izini tarif ederken nasıl yüzünü buruşturduğunu görünce, duygularımı paylaştığını ve bana acıdığını anladım. Hatta belli etmeden kalemiyle masaya darbeler bile vurdu. Duygularını gizlemeye çalışsa da, üzüntüsü gözümünden kaçmadı. Çok öfkeliydi, benim için acı duyuyordu, bu belliydi.

“Ama o kadar küçüksün ki! Nasıl yapabildi?...” diye mırıldanmıştı.

Çok garip. Bu defa ağlamamıştım. Birkaç dakikalık sessizlikten sonra devam etmiştim:

“Benim yaşımdaki çocuklarla dışarıda oynamak istiyordum. Ama o adam beni dövüyordu ve istediği kötü şeyleri yaptırmak için odaya dönmeye zorluyordu... Benimle konuşmak için her zaman küfürlü sözler kullanıyordu...”

Birbirimize veda ettiğimizde Hamit'in not defteri yazılarla kararmıştı. En küçük ayrıntıyı bile not almıştı. Sonra da hapishaneye girip cep telefonu ile babamın ve o canavarın fotoğraflarını çekmeyi başarmıştı. Birkaç gün sonra Shada yazısının yayınlandığını ve Yemen'de çok büyük gürültü kopardığını söyledi. Hamit, hikâyemi gün ışığına çıkaran ilk gazeteci. Utanmıştım, doğru. Ama bugün, ona çok şey borçlu olduğumu biliyorum.

Duruşma salonunun girişinde, kameraların karmaşası tekrar başlıyor. Bütün vücudum bir anda ürperiyor. Babamın ve... o canavarın getirildiğini görüyorum. Siyah kepli, zeytin yeşili üniformalı iki askerin gözetimindeler. İkisi de çok öfkeli görünüyor. Önümüzden geçerken canavar gözlerini indiriyor. Sonra birden Shada'ya dönüyor.

"Kendinle gurur duyuyorsun, değil mi? Evlenirken gerçek bir eğlencemiz olmadı. Ama burada sıkı bir eğlence hazırlamışsın bize!" diye hırlıyor.

Böyle konuşmaya nasıl cüret eder? Korktuğum şey başıma geliyor. Ama Shada şaşılacak kadar sakin kaldı. Gözlerini bile indirmede. Bu kadının beni müthiş etkileyen bir ka-

rakter gücü var. Duygularını anlatmak için elini kolunu sallamaya gerek duymuyor. O adamı ne kadar hor gördüğünü anlamak için gözlerine bakmak yetiyor. Her şey bakışında. Şu son günlerde ondan çok şey öğrendim.

“Dinleme onu,” diyor bana.

Shada gibi duygularımı kontrol etmeye çalışıyorum ama başaramıyorum; en azından şimdilik. Elimde değil, kalbim titriyor. Bana yaptığı her şey için ondan öylesine nefret ediyorum ki! Başımı kaldırıncı bakışım babamın bakışlarıyla karşılaşılıyor. Çok canı sıkkın görünüyor. Mantıklı düşünmek zorundayım ama hayatı boyunca bana kızacağından korkuyorum. Şeref, diyordu. Şeref. Yüzünü görünce bu karmaşık kelimenin ne anlama geldiğini anlamaya başlıyorum. Gözlerinde hem kızgınlık hem de utanç görebiliyorum. Ondan tarafa dönen bütün bu kameralar... Gerçekten öfkeliyim ama bir yandan da ona acımadan edemiyorum. Elimde değil. Erkeklerle say-gı, burada önemli.

“Ne şamata!” diyor bir güvenlik görevlisi. “Böyle tıka basa dolu mahkeme hiç görülmedi.”

Fotoğraf makinelerinin flaşları yeniden başladı. Önemli biri geldi. Muhammed el-Gazi, Mahkemenin başyargıcı. Başının arkasından bağıladığı beyaz türbanı sayesinde tanıdım onu. İnce bir bıyığı ve küçük bir sakalı var. Beyaz gömleğinin üstüne gri bir ceket giymiş. Belinde aşiretinin geleneksel

kıvrık hançeri, *Zambia*'sını gururla taşıyor.

Gözlerimi ondan ayırmıyorum. Her saniye, her an, en küçük hareketini bile takip ediyorum. Televizyon kanalları ve radyo mikrofonlarıyla dolu kürsünün arkasına geçişini izliyorum. Oturmasını izliyorum. Dosyaları önüne koymasını izliyorum. Konuşmaya hazırlanan Cumhurbaşkanı olduğu sanılabilir. Yargıç Abdo ona katılıyor ve yanındaki koltukta yer alıyor. Allah'a şükür, onlar beni desteklemek için buradalar! Hâlâ gözlerime inanamıyorum.

“**R**ahim ve Rahman Allah adına duruşmayı açıyorum,” dedi el-Gazi ve kürsüye yaklaşmamız için bizi çağırdı.

Shada onu izlememi işaret etti. Solumuzda babam ve canavar da ön tarafa doğru ilerliyorlar. Kalabalığın arkamızda kaynaştığını hissediyorum. Benliğimin bir yanı kendini şaşılacak kadar güçlü hissediyor. Ama kontrol edemediğim diğer yanı, şu anda minik bir fare olabilmek için her şeyi vermeye hazır. Kollarımı kavuşturup, dayanmaya gayret ediyorum.

Sonra söz alma sırası yargıç Abdo'ya geliyor.

“Rızası alınmadan evlendirilen küçük bir kızın davası var karşımızda. Evlenme anlaşması, haberi olmadan imzalanmış ve evinden alınıp zorla Hajja iline götürülmüştür. Orada kocası ırzına geçmiş, henüz bülüğa ermemiş ve cinsel

ilişki-ye hazır olmamasına aldırmamıştır. Koca sadece teca-
vüzle yetinmemiş, kızı dövmüş ve hakaret etmiştir. O kız şu
anda boşanma talebiyle burada bulunuyor...”

Beklediğim büyük an geliyor: Yanlış yapanların cezasını
çekme zamanı. Okulda öğretmeninin bizi köşeye göndermesi
gibi. Yeter ki canavara karşı kazanayım, yeter ki boşanmayı
kabul etsin!

Muhammed el-Gazi küçük tahta bir çekiçle kürsüye bir-
kaç defa vuruyor.

“Beni iyi dinle” diyor, dünyada her şeyden çok nefret
ettiğim iğrenç adama hitap ederek.

“İki ay önce bu küçük kızla evlendin, onunla yattın, onu
dövdün. Doğru mu, değil mi?”

Canavar gözlerini kırptırıyor, sonra cevap veriyor.

“Hayır, doğru değil. O ve babası bu evliliği kabul etmiş-
lerdi.”

Doğru mu duydum? Nasıl... cüret edebilir? Ne yalancı!
Ondan nefret ediyorum!

“Onunla yattın mı? Yattın mı onunla?” diye tekrar edi-
yor Gazi.

Salonu kurşun gibi bir sessizlik kaplıyor.

“Hayır.”

“Ona vurdun mu?”

“Hayır. Ona karşı hiç şiddete başvurmadım.”

Shada'nın mantosuna yapıştım. Sararmış dişleri, yamuk sırtışı, kirli ve karmakarışık saçlarıyla nasıl kendinden bu kadar emin olabilir? Bu kadar kolaylıkla nasıl onca yalan söyleyebilir? Bunu yapmasına izin veremem.

Bir şey yapmak zorundayım.

“Yalan söylüyor!”

Yargıç bir kâğıda birkaç cümle yazıyor. Sonra bakışları babama dönüyor.

“Bu evliliği kabul ettiniz mi?”

“Evet.”

“Kızınız kaç yaşında?”

“Kızım on üç yaşında.”

On üç yaşında mı? Kimse bana on üç yaşında olduğumu söylemedi. Ne zamandır on üç yaşındayım? Dokuz, en fazla on yaşında olduğumu sanıyordum! Sakinleşmek için ellerimle oynuyorum. Sonra yeniden kulak veriyorum.

“Kızımı korktuğum için evlendirdim...” diye devam ediyor babam. “Korkuyordum...”

Gözleri kan içinde, kıpkırmızı. Korku mu? Ne korkusu?

“İki ablası gibi kaçırılmasından korktuğum için evlendirdim onu,” diyor, yumruklarını havaya kaldırarak. “Bir adam iki kızımı elimden aldı! Onları kaçırdı. Bu zaten çok fazla. Adam şimdi hapishanede.”

Anlattığından pek bir şey anlamıyorum. Cevapları be-

lirsiz ve karmaşık. Yargıcın sorularına gelince, onlar da giderek anlaşılmaz oluyor. Bu yaşında böyle zırvaları anlamakta zorluk çekiyorum. Sözcükler, sözcükler ve daha da fazla sözcükler. Önce yumuşak, sonra sert, bir duvara atılan ve çarpınca parçalanan gibi.

Yavaş yavaş tempo hızlanıyor. Sesler yükseliyor. Suçlananların tepkisini duyuyorum. Salon bir arı kovanı gibi uğulduyor. Kalbim giderek daha hızlı atıyor. Canavar duyamadığım bir şeyler mırıldanıyor ve Muhammed el-Gazi tokmakla birkaç kez kürsüye vuruyor.

“Kocanın talebi üzerine duruşma kapalı oturumla devam edecek,” diye açıklıyor.

Dinleyicilerden ayrı, başka bir odaya onu izlememiz için işaret ediyor.

Bu kalabalıktan uzakta kendimi daha rahat hissediyorum. Ne de olsa bunlar çok kişisel hikâyeler. Ama orada, sorular yine başlıyor. Dayanmak zorundayım.

“Bay Faez Ali Thamer, bu evliliği cinsel anlamda gerçekleştirdiniz mi, evet mi, hayır mı?” diye soruyor yargıç.

Nefesimi tutuyorum.

“Evet,” diye yanıtlıyor. “Ama ona karşı şefkatli davran-dım... Dikkat ettim. Onu dövmedim.”

Cevabı suratımda patladı ve bütün dayakları, alayları, acıları açığa çıkardı.

“Ne demek dövmedim? Ya kollarımdaki bütün o çürükler? Çekilen acılar yüzünden hiç durmayan gözyaşları? Tepki göstermelisin!” dedi içimdeki o küçük ses. Çileden çıktım.

“Yalan söylüyor!” diye uludum.

Bütün bakışlar bana döndü. Ama bana hiç benzemeyen bu istem dışı tepkiye en çok ben şaşırdım.

Ondan sonrası çok hızlı gitti. Canavar öfkeden mosmor. Babamın yaşım konusunda yalan söyleyerek onu aldattığını söylüyor. Babam da sinirleniyor. Bana dokunabilmesi için yaşımın büyümesini bekleyeceğini karara bağlamış olduklarını söylüyor. Ve orada canavar belki boşanmayı kabul edebileceğini belirtiyor, ama bir şartla: Babamın başlık parasını geri vermesi durumunda.

Bu kez babam, ona hiç para verilmediğini iddia ediyor. İnsan kendini pazarda sanır! Kaç para? Ne zaman? Nasıl? Kim doğru söylüyor? Kim yalan konuşuyor?

Biri, dosyanın kapanmasını sağlayacaksa ona 50.000 Riyal* verilsin, bitsin, diyor. Kayıplardayım. Bütün bu hikâyeler bitsin artık! Rahat bıraksınlar beni! Çocuklara azap çek-

* 50.000 Riyal (yaklaşık 194 Euro) Yemenli bir işçinin aşağı yukarı dört aylık maaşına bedel.

tiren bu büyük kavgalarından usandım artık! Yeter!

Sonunda beni yargıcın kararı kurtardı.

“Boşanma kararı verilmiştir!” diye açıkladı.

Boşanma kararı verilmiştir! Kulaklarıma inanamıyorum. Sevincimi ifade etmek için birden ortaya çıkan bu koşma ve haykırma isteği çok garip! Öylesine mutluyum ki, yargıcın ikinci kararına dikkat bile etmiyorum. Babam ve canavar serbest bırakılacaklar. Ceza ödemeden ve uygun davranış belgesi imzalamadan! Şimdilik sadece yeniden kavuştuğum özgürlüğün tadını çıkarmak istiyorum.

Küçük odadan çıkınca kalabalığın hâlâ orada olduğunu görüyorum. Her zamankinden gürültücü!

“Kameralar için bir kelime, küçücük bir kelime!” diye bağıyor bir gazeteci. Çevresinde insanlar beni görmek için itişiyor. Alkışlıyorlar. Bir “*Mabruk !*” orkestrası kulaklarımda uğulduyor. Arkamda birini, “Herhâlde dünyanın en genç boşanmış kadını olduğumu” mırıldanırken duyuyorum.

Sonra hediyeler yağmaya başlıyor. Hikâyemden etkilenen bir adam elime 150.000 Riyal sıkıştırıyor! Suudi bir bağışçının temsilcisi olduğunu söylüyor.

Hayatımda hiç bu kadar çok paraya el sürmedim.

“Bu kız bir kahraman. Ödülü hak ediyor!” diye bağıyor.

Başka bir adam bana altın vermek isteyen Iraklı bir ka-

dından söz ediyor.

Flaşlar çevremde çakıp duruyor. Gazeteciler etrafımı sarıyor. Kalabalıkta amcalarımdan biri ayağa kalkıp Shada'ya bağıyor:

“Ailemizin ününü kirlettin! Şerefimizi lekeledin!”

Shada bana dönüyor.

“Saçmalıyor,” diyor usulca.

Elimden tutup, onu izlememi işaret ediyor. Sonuçta kazandığıma göre amcamdan çekinmeme neden olacak hiçbir şey yok. Kazandım! Boşandım!

Ve bir daha asla evlilik yok! Bu hafiflik, bir anda çocukluğuma yeniden kavuşma hissi çok garip...

“Khaleh Shada?”

“Evet Nojoud?”

“Yeni oyuncaklar istiyorum! Çikolata ve pasta yemek istiyorum!”

Cevap olarak bana kocaman gülümsüyor.

8.

Doğum günü

Demek mutluluk bu. Birkaç saat önce mahkemedan çıktığımdan beri bana garip bir şey oluyor. Sokakta, trafik tıkanmalarının sesi kulağıma hiç bu kadar ahenkli gelmemiştir. Az önce bir bakkalın önünden geçerken büyük kaymaklı bir dondurma düşündüm ve kendi kendime: “Bir ikincisini yiyebilirim, hatta bir üçüncüsünü bile...” dedim. Uzakta bir

kedi gördüm ve koşup onu okşamak istedim. Sanki hayatın en küçük güzelliklerini yeni keşfedermiş gibi gözlerim ışıldıyor. Kendimi mutlu hissediyorum. Hayatımın en güzel günü bu.

“Beni nasıl buluyorsun Shada?”

“Güzel, çok güzel.”

Zaferimi kutlamak için Shada bana yepyeni giysiler armağan etti. Sırtımdaki yeni pembe sweat-shirt ve üstüne rengârenk kelekler işlenmiş soluk mavi kotumla yepyeni bir Nojoud gibi hissediyorum kendimi. Topuz yapılmış, güzel yeşil bir kurdeleyle süslenmiş uzun, dalgalı saçlarımla çok rahatım. Hele kara çarşıftan kurtulma hakkını elde ettiğimden beri. Artık herkes saçımın biçimi için beni kutlayabilir.

Yemen Times’da Hamit ve birkaç gazeteciyle randevumuz var. Üç katlı bina çok görkemli. Kapının önünde üniformalı bir koruma giriş çıkışları denetliyor. Sanaa’nın şık mahallelerinde resmini yapmayı sevdiğim villalar gibi. Şaşkın bir hâlde ahşap korkuluğa tutunup mermer merdivenin basamaklarını teker teker çıkıyorum. Pencereilerin temizliği dikkatimi çekiyor, öyle temiz ki güneş ışınları küçük sarı halkalar oluşturarak beyaz duvarlarda yansıyor. Havada güzel bir

cila kokusu dalgalanıyor.

Yemen Times'ın müdürü Nadia ikinci katta beni sarı-
larak karşılıyor. Bir kadının gazete yönetebileceğini aklımdan bile geçirmezdim. Kocasını nasıl kabul edebiliyor? Şaşkınlığım karşısında Nadia kahkahayla gülüyor.

“Gel, beni izle,” diyor.

Nadia büyük, güneşli bürosunun tam arkasında, bir çocuk odasına açılan kapıyı itiyor. Yerler oyuncaklarla karışmış küçük yastıklarla kaplı.

“Burası kızımın odası,” diye açıklıyor, “bazen onu da yanımda gazeteye getiriyorum. Böylece hem ona annelik yapıyor hem de çalışmaya devam edebiliyorum.”

Sadece kızı için bir oda! Önümde açılan dünya benimkinden o kadar farklı ki. Neredeyse kendimi başka bir gezegende gibi hissediyorum. Bu hem ürkütücü hem de büyüleyici.

Sürprizler daha yeni başlıyor. Nadia beni “redaksiyon odası” dediği yere götürdüğünde şaşkınlıkla çoğu gazetecinin kadın olduğunu görüyorum. Kimi tepeden tırnağa siyah giyinmiş. Peçelerini kırk yılda bir çay yudumlamak için aralıyorlar. Başkaları, mavi gözlerini ve süt gibi beyaz tenlerini vurgulayan birkaç sarı perçemin görüldüğü portakal rengi ya da

kırmızı eşarplar takıyorlar. Tırnakları uzun ve cilalı. Bunlar Arapçayı garip bir aksanla konuşuyor. Herhâlde yabancı olmalılar–Amerikalı ya da Alman–ve belki Yemenli erkeklerle evliler. Buraya varabilmek için herhâlde üniversitede çok uzun yıllar eğitim gördüler. Ve eminim işe gelirken onlar da Shada gibi arabalarını kendileri kullanıyorlar.

Televizyon dizilerindeki gibi kahve ve sigara içerken hayal ediyorum onları. Belki şehirde akşam yemeğine çıkar-ken dudaklarına ruj bile sürüyorlardır. Bir tanesi telefonla derin bir konuşmaya dalmış. Önemli bir görüşme olduğu keskin. Kulak veriyorum ve yumuşak bir dilin güzelliğine kapılıyorum; sanırım İngilizce. Bir gün ben de İngilizce öğrenip konuşacağım.

Onları gözlemlemekten hiç bıkmıyorum. Konsantrasyon yeteneklerine özellikle hayran oldum. Bir yandan makine de yazı yazarken bir yandan da gözleri televizyona dikili. Açık renk ahşap çalışma masalarının her birinin köşesini bir televizyon süslüyor. Tom ve Jerry’yi seyrederken çalışabilmek ne cambazlık ve ne lüks!

“Nojoud, bunlar bilgisayar!” dedi Hamit şaşkınlığımı görünce.

“Bilgi ne?”

“Bilgisayar! Klavye ile bağlantılı makineler. Bunlarla yazılarını yazabilir, mektup gönderebilirsin. Hatta istersen

fotoğraflarını bile içine yerleştirip saklayabilirsin.”

Mektup gönderebilen, fotoğraf saklayabilen makineler... Bu kadınlar sadece çok alımlı değil, aynı zamanda çok da modernler. On-yirmi yıl sonra kendimi onların yerinde hayal etmeye çalışıyorum. Tırnaklarım cilalı ve elimde bir dolmakalemle. Pekâlâ, gazeteci olabilirdim. Ya da avukat? Veya belki ikisi birden? Bilgisayarımınla Hamit ve Shada’ya mektuplar yazacağım. Kesinlikle çok çalışacağım. Acı çeken insanlara yardım etmemi ve onlara daha iyi bir hayat sunmamı sağlayacak bir mesleğim olacak.

Binanın ziyareti, toplantı odasıyla son buldu. “Önemli olaylar odası,” diye açıkladı Nadia.

“Tebrikler Nojoud!” dedi bir erkek sesi.

“Nojoud kazandı, Nojoud kazandı!” diye koro hâlinde başka sesler katıldı ve gürültü devam etti.

Büyük kapıdan içeri yeni girmiştik ki kendimi yaklaşık otuz kişinin ortasında buldum. Hepsinin fal taşı gibi açılmış gözleri bana dönük. Alkışlar odada yankılanıyor. Göz kırpmalar, gülümsemeler, parmak ucuyla uzaktan uçurulan öpücükler.

Rüya görmediğimden emin olmak için sağ elimi çimdikiyorum. Evet, bunların hepsi gerçek. Bugünün “önemli ola-

yı” benim...

Armağanlar yağmaya başladı! Önce Hamit bana devasa bir kırmızı pelüş ayı uzattı. Öyle büyük ki, neredeyse omuzlarıma geliyor. Yuvarlak karnında kocaman bir kalp taşıyor. Üstü okuyamadığım işaretlerle süslü.

“I love you, yazıyor,” diye açıklıyor Hamit, “İngilizce ‘Seni seviyorum’ demek.”

Dört bir yandan uzatılan paketlerle kafamı nereye vuracağımı şaşırdım. Kurdeleleri teker teker açarken sürprizler birbirini kovalıyor: Küçük, elektrikli bir piyano, boya kalemleri, resim defterleri, Yargıç Abdul Waheb’in evinde gördüklerim gibi bir Fulla bebek.

Minnetimi ifade etmek için kelimeler arıyorum ama tek bir şey bulabiliyorum: “*Şükran**!”

Ve hepsine kocaman gülümsüyorum.

Sonra Nadia pastayı kesmeye davet ediyor beni. Pasta çikolatalı, en sevdiğim lezzet. Üstünde süs olarak beş kiraz var.

Birden aklıma bir anı geliyor: Mona ile Hayle caddesine

* Arapça “Teşekkür”

yaptığımız kaçamaklar. Yüzümü butiklerin vitrinlerine yapıştırıp, armağanlar, gece elbiseleriyle dolu bir düğünü kaç kez hayal etmişim? Gerçekte hiç öyle olmadı.

Hayallerle kıyaslandığında gerçek bazen çok zalim. Ama güzel sürprizler de gizleyebiliyor.

Bugün “bayram” sözcüğünü gerçekten anlayabiliyorum. Yenecek bir tatlı olsa, şekerli, çıtır çıtır ve belki ortası biraz yumuşak olurdu. En sevdiğim hindistancevizli şekerlemeler gibi.

“Boşanma eğlencesi, evlenirken yapılan düğünden daha güzel!” diyorum, oyuncak ayımı kollarımda sıkarak.

“Bu çok özel bayram için sana hangi şarkıyı söyleyebiliriz Nojoud?” diye soruyor Nadia.

“Bilmiyorum...”

Biraz tereddüt ediyorum.

Shada’nın aklına bir şey geliyor:

“Yıldönümü şarkısını söylesek?” diye öneriyor.

“Yıldönümü şarkısı mı? Yıldönümü nedir?” diye soruyorum, biraz şaşırarak.

“Yıldönümü, birinin doğum gününü kutladığımız zamandır.”

“Evet, ama bir sorun olabilir...”

“Ne sorunu?”

“Sorun şey işte... ne zaman doğduğumu bilmiyorum...”

“O zaman çok iyi. Bundan sonra bugün senin doğum günün olacak!” diye bağıyor.

Odayı alkışlar kaplıyor.

“Doğum günün kutlu olsun Nojoud! Doğum günün kutlu olsun!”

Kahkahalarla gülmek istiyorum. Çevren seni sevenlerle doluyken mutlu olmak ne kolay.

9.

Mona

Haziran 2008,

Boşanmam hayatımı değiştirdi. Artık ağlamıyorum. Git gide daha az kâbus görüyorum. Sanki tüm bu sınamalar dayanıklılığımı artırmış gibi. Sokağa çıkınca komşu kadınlar bana sesleniyor ve bağırarak kutluyorlar. “*Mabruk!*” Kötü anılarla kirletilmiş ama duymayı yeniden sevdiğim bir sözcük. Çoğu hiç tanımadığım kadınlar! Yüzüm kızarıyor ama

içten içe çok da gururlanıyorum!

Kendimi daha güçlü hissediyorum. Her şeye kulak veriyorum, hatta ailemin, erkek ve kız kardeşlerimin üstünde dolanıp duran bütün o esrarları bile daha kolay anlayabiliyorum. Özellikle Mona ile ilgili olanları. Karmaşık bir yapboz gibi yavaş yavaş yeniden oluşuyor.

“Bekleyin, ben de geliyorum!” diye haykırıyor Mona arabanın arkasından koşarak.

O gün, kadın hakları için savaşıyor Eman, yanında yabancı bir kadın gazeteciyle birlikte beni evde ziyarete gelmişti. Kısa bir süre önce dayımın evinden ayrılıp yine ailemle birlikte yaşamaya başladım. Benim ülkemde aile içi şiddet gören kızlar için özel sığınma evleri yok. Ayrıca eve dönmek de iyi geliyor. Babama hâlâ içerlediğim doğru. Ama onun da bana kızmak için kendince nedenleri var. Sanki hepimiz olup bitenleri unutmuş gibi yapıyoruz. Şimdilik böylesi daha iyi.

Ailem başka bir mahalleye taşındı. Havaalanı yolu üstündeki, Dares’e.

Ev geniş değil. Duvarlara dayalı, basit yastıklarla döşenmiş iki odası var.

Gece sık sık, inmeye hazırlanan uçakların gürültüsüyle uyanıyoruz. Ama en azından burada Haifa’ya göz kulak ola-

bileceğimi biliyorum. Onu korumak için. Biri gelip de onunla evlenmek isteme cüretini gösterirse, hemen karşı çıkacağım. “Hayır,” diyeceğim, “yasak.” Kimse beni dinlemezse hemen polise haber vereceğim. Hamit’in armağanı olan telefonu özenle cebimde saklıyorum.

Shada’nınki gibi, yepyeni, dilediğim her an onu araya-bileceğim bir telefon.

Ağabeyim Muhammed memnun değil. Mahkemedeki duruşmadan beri sık sık bana ve Haifa’ya karşı sesini yükseltiyor. Babamı kenara çekip, ailemizin çevresindeki bütün bu hareketliliğin ünümüz için hiç iyi olmadığını söylüyor.

Kıskandığından eminim. Ne zaman bir gazeteci gelip kapımızı çalsa, yüzünü buruşturmasından belli oluyor. Şaşkınlığıma rağmen hikâyem çok kısa sürede bütün dünyayı dolaştı. Her hafta, egzotik ülkelerden yeni gazeteciler çıkıp geliyor, Fransa, İtalya... Ya da Amerika’dan. Sadece benim için!

“Mahallede dolanıp duran bütün bu yabancılarla, Nojoud ailemizi utanç içinde bırakıyor!” dedi bu sabah Eman’a, kapıdan girer girmez.

“Asıl onun sizden utanması gerekir!” diye cevabı yaptırdı kadın.

“Aferin Eman,” dedi içimdeki küçük ses.

Muhammed ne diyeceğini bilemedi. Ana salonun bir kö-

şesine çekilip yere büzüldü. Ben, sokağa çıkmama engel olmadan alelacele siyah çarşafımı giydım ve Haifa'nın elinden tutup dışarı fırladım. Muhammed'in öfkesi karşısında tek başına kalmasın diye onu da yanıma alıyordum. Haifa benim korumamdaydı, onu asla yalnız bırakmayacaktım. Eman bizi eğlence parkına götüreceğine söz vermişti. Hayatım boyunca hiç gitmemiştim. Kaçırılmaması gereken bir olay! Mona koşa koşa bize yetiştiğinde arabaya binmiştik bile.

“Muhammed sizinle beraber gelmemi emretti!” dedi, nefes nefese.

Mona huzursuz ama ısrarcı görünüyordu. Onu almadan gitmemizi kabul etmeyeceğini söyledi. Büyük ağabeyin emirlerine uymanın daha iyi olacağını düşündük. Peçesi yüzüne takılmış olan Mona, ön tarafa, şoförün yanına süzüldü. Küçük numarayı anlar gibiydim. Kızan Muhammed, intikam almak için ablamı peşime casus olarak takmıştı. Ama zavallı Mona'nın hayal bile edemediğim başka niyetleri olduğunu çok çabuk keşfettim...

Yola çıkar çıkmaz, parka gitmeden önce eski mahallemiz Al-Ka'dan geçmek istedi. Ne garip fikir! Muhammed ona özel bir görev mi verdi? Onun ısrarından utanan Eman, sonunda kabul etti. Sokak sokak dolaşırken sonunda bir caminin önüne geldik.

“Dur!” diye bağırdı Mona, şoföre. Onu hiç bu kadar te-

dirgin görmemiştim.

Araba aniden durdu. Girişte, merdivenlerin üstünde, buruş buruş uzun siyah örtüden çıkan, en küçük parayı bile kapmaya hazır, gelip geçenlere doğru uzanmış bir el. Diğer ele, uyuyan bir kız çocuğunun yüzü dayanmış. Çocuğun üstünde lekelerle dolu bir elbise var ve saçları karmakarışık. Bağırıyorum!

“Münire bu!”

Münire, Mona'nın kızı, küçük yeğenim. Ama burada, yüzü görülmeyen, tepeden tırnağa siyahlara bürünmüş bu dilenci kadının elinde ne işi vardı?

“Kocam hapse girdiğinden beri kaynanam, Münire'nin velayetini almayı şart koştu,” diye mırıldandı Mona genel şaşkınlık karşısında.

Ve sözlerine devam etti:

“Küçük bir çocukla, geçenleri acındırmanın daha kolay olduğunu söylüyor...” dedi.

Ağzım açık kaldı. Münire, küçük hassas bebek, paçavralar içindeki yaşlı bir kaynananın yanında el açmaya mı mahkûm oldu? Mona'nın kocası demir parmaklıklar arkasında mı? Daha neler? Babamın mahkeme de sözünü ettiğı, hapishanedeki adam o muydu...?

Mona, örtülü ihtiyardan çekip aldıktan sonra bize açıklama yapamayacak kadar kızına şefkatle sarılıp, onu öpmekle

meşguldü.

“Onu o kadar özlüyorum ki... Size geri getireceğim, söz veriyorum... Söz.”

Mona'nın, üç yaşındaki kızını koltuğunun altına sıkıştırıp tekrar arabaya dalmadan önce siyahlı kadına böyle seslendiğini duydum.

Birden arabayı bir kapanmışlık kokusu sardı. Münire öylesine pis ki, ayakkabılarının rengini tahmin etmek bile zor.

Arabanın kapısı çarpıyor ve tekrardan yola koyuluyoruz. Küçük kız hepimizi yeniden görmekten öylesine mutlu ki, onu bu şartlarda bulmaktan duyduğumuz büyük şaşkınlığı bile neredeyse unutuyoruz.

Şoför direksiyonu şehrin güney-batı yönüne çeviriyor. Yolda inşaat hâlinde, başka bir caminin önünden geçiyoruz. Öyle büyük ve görkemli ki, şato gibi görünüyor. Alnım cama yapışık, altı dev minaresini seyrediyorum. Çok etkileyici. Eman, camiye Cumhurbaşkanımızın 60 milyon dolara yaptırdığını söylüyor. Ben sadece yüze kadar saymayı bildiğime göre, bu herhâlde çok büyük bir miktar olmalı, diye düşünüyorum. Ama aklımdan bir düşünce geçiyor: Hayat çok garip, öyle değil mi? Bir yanda saray gibi camiler; öte yanda, yiyecek hiçbir şeyi olmayan dilenciler. Bir gün Shada'dan bunu açıklamasını istemeliyim.

Şu anda kafamı meşgul eden, Mona'nın hikâyesi. Parka gelince yavaş yavaş bize kalbini açmaya karar verdi...

"Bu uzun bir hikaye," diye içini çekerek başladı. Münire'yi peşinde Haifa'yla bir çalılığın arkasına saklanması için bıraktı. Eman ve gazeteci kadın, karşısında yer aldılar. Üçü birlikte bir ağacın gölgesinde oturdular. Ben de kulak misafiri oldum.

"Kocam Muhammed, Nojoud'un evlenmesinden birkaç hafta önce tutuklandı... Yatak odasında ablam Cemile'yle yakalandı. Zaten bir süredir kuşkularım vardı. Vicdanım rahat etsin diye birilerini çağırdım, onları suç üstü yakaladılar. Olay çabucak kavgaya dönüştü. Polisler geldi ve kocamla Cemile'yi tutukladılar. O zamandan beri her ikisi de hapiste çürüyor. Ne kadar zaman için olduğunu bilmiyorum..."

Mona bakışlarını öne eğiyor, ben ne diyeceğimi bilemeden şaşkınlıkla ona bakıyorum. Anlattıklarının ciddiyetini pek iyi anlayamadım sanırım, ama hikâyesi kulağa korkunç geliyor.

"Yemen'de zina, idam cezası verilen bir suç," diye mırıldandı Eman.

"Evet, biliyorum," diye devam etti Mona, "herhâlde Muhammed bu yüzden bana bir kâğıt imzalatmak için baskı ya-

pıyor. Onun tutuklanmasından önce boşandığımız inancını vererek olayın 'örtbas' edilmesini sağlayacak bir belge... Hapishanede ziyaretine gitmeyi kabul etmiyorum ama bana mesajı ulaştırdı. Boyun eğmem söz konusu bile değil. Bu defa o kadar kolay kurtulamayacak. Yeterince acı çektirdi bana..."

Mona'yı hiç bu kadar konuşkan görmedim. Konuşurken elleri sürekli hareket ediyor, yüzünün geri kalanını gizleyen peçesinin çevrelediği gözleri ışıltıyor. Titreyen sesini duymak bile içimi burkuyor. Birden, beklenmedik, engellenemeyen bir kıkırtı hepimizi esir aldı. Münire açıkça donunu indirmiş, güneşten sararmış otları suluyordu.

"Münire!" diye azarladı Mona, annelik jestlerini yeniden bularak ve hafif gülümseyerek.

Ama gözleri yine kararmıştı.

"Münire, sevgili kızım... İki çocuğumu tek başıma büyütmek zorundayım, tabi kayınvalidemin onları görmeme izin vermesi şartıyla. Muhammed asla iyi bir baba olmadı. Zaten iyi bir koca da değildi..."

Bir an susuyor, sonra devam ediyor:

"Beni onunla evlenmeye zorladıklarında, yaklaşık Nojoud'un yaşında olmalıydım... Ailemle Khardji'de mutlu günler geçiriyorduk. Her şeyi darmadağın eden o 'kara güne' kadar..."

Gözlerimi kısıyorum ve daha iyi dinlemek için yavaşça

yaklaşıyorum. Yaşıma göre zaten gereğinden fazlasını duyduğuma inanıyorum. Ama şimdi, ne olursa olsun hikâyenin sonunu öğrenmek istiyorum. O benim ablam ve garip gelse de kendimi ondan sorumlu hissediyorum.

“Annem, acilen tedavi olmak için Sanaa’ya yeni gitmişti. Büyük sağlık sorunları vardı ve doktorlar onun başkentte bir uzmana görünmesini tavsiye etmişlerdi. Babam sürüsüyle ilgilenmek için her zamanki gibi erkenden çıkmıştı. Ben, erkek kardeşlerim ve daha bebek olan Nojoud’la evde kalmıştım... Tanımadığım genç bir adam eve yaklaştı. Otuz yaşlarında olmalıydı. Üstüme gelmeye başladı... Onu kovmaya çalıştım, ama ne kadar çabalasam da, sonunda beni odaya soktu. Karşı koydum. Haykırdım. ‘Hayır’ dedim. Ama...”

Bir süre sustu...

“Babam döndüğünde çok geçti. Her şey çabucak olup bitmişti...”

Kulaklarıma inanamıyorum! Zavallı Mona. O da... Her zaman sert bakan o gözler... Sinirli iki kahkaha arasında o yıkılmış bakış... Demek nedeni buydu.

“Babam çok öfkelenmişti. Neler olduğunu anlamak için bütün çevremizi ayaklandırdı. Köylüleri komplo kurmakla suçladı. Ama etrafta kimse bir şey duymak istemiyordu. Olayı öğrenen köyün şeyhinin de bulabildiği en iyi çare bizi alelacele evlendirmek oldu. Kötü dedikodular evden eve, vadi-

den vadiye yayılmadan. Şerefi kurtarmak için. Bu hikâyeyi en kısa zamanda gömmek en doğrusu diyordu.”

“Kimse benim fikrimi sormadı. Sırtıma mavi bir elbise geçirdiler ve bir gün içinde onun karısı oldum. Bu arada annem köye döndü. Ellerini havaya kaldırıyor, gittiği için kendine kızıyordu. Babam utanıyordu. Öç almak istiyordu. Komşuların suçu diyor, birinin kesinlikle kötülüğünü istediği için soyuna saldırdığını iddia ediyordu. Kendini aşağılanmış, ihanete uğramış hissediyordu.”

“Bir akşam hepsi toplandı. Tartıştılar. Sesler yükseldi. Karşılıklı küfürlere, hakaretlere, hançerlerini çekmeye başladılar. Kısa bir süre sonra—o gece ya da ertesi gün, şimdi pek iyi hatırlayamıyorum—komşular tabancalarla tekrar geri geldiler. Bizi tehdit edip, en kısa zamanda gitmemizi istediler... Ailem hemen Sanaa’ya gitmek için yola koyuldu. Kocamla birkaç hafta başka yere sığındık, sonra da başkentte aileye katıldık.”

İçim titriyor. Sanaa’ya acele gidiş... Babamın kızgınlığı... Mona’nın kederi ve bana karşı şaşılacak dikkati... Demek buydu.

“Yıllar sonra babam, Nojoud’un evleneceğini açıklayınca, sinirden hasta oldum. Düşünmesi için ona durmadan yalvarıyor, Nojoud’un çok küçük olduğunu söylüyordum. Ama hiçbir şey duymak istemiyordu. Evlendikten sonra kız kaçı-

ranlardan ve mahallede dolanıp duran erkeklerden korunacağını söylüyordu... Cemile ve benim yüzümden zaten yeterince sıkıntı çekmişti... Ailenin erkekleri evlilik anlaşmasını imzalamak için toplanınca, sigar, yani 'takas evliliği' çerçevesinde damadın kız kardeşini günün birinde Suudi Arabistan'dan dönecek olan Fares'le evlendirmeyi bile önermişlerdi..."

"Düğün gecesi Nojoud'u üstünden sarkan o elbiseyle görünce ağlamadan edemedim. Daha çok küçüktü! Ne çok gözyaşı döktüm! Onu koruyabilmeyi umarak kocasıyla bile gidip konuştum. Ona dokunmayacağına, bülüğ çağına gelmesini bekleyeceğine, çocuklarla oynamasına izin vereceğine Allah'ın huzurunda söz verdirdim. 'Söz' diye cevap verdi bana. Ama sözünü tutmadı... O bir cani... Bütün erkekler cani. Onları dinlememek gerekir. Asla... Asla..."

Mona'nın peçesinden gözlerimi ayıramıyorum. Şu anda o siyah kafesin altında gizli yüz hatlarını en ince ayrıntısına kadar incelemeyi, yanaklarına aktığını tahmin ettiğim gözyaşlarını görmeyi nasıl da isterdim. Onu casusluk etmekle suçladığım için utanıyorum... Keşke bilseydim! Onca yıldır karşı çıkmadan, sesini yükseltmeden, yakınmadan, koruyucu bir kanat altına sığınmadan çekilen tüm o acılar. Mona, ab-

lam, benimkinden çok daha trajik bir kaderin mahkûmu, sorunlarla zehirlenmiş bir labirentte sıkışıp tuzağa düşmüş. Onun da çocukluğu çalınmış. Benim gibi. Ama şu anda bir şeyi yeniden anladım. Mona'nın tersine ben, kadere karşı koyacak kadar güçlü ve yardım bulacak kadar da şanslıydım.

“Mona! Nojoud! Bize bakın! Bize bakın!”

Başımızı kaldırıyoruz. Haifa, küçük Münire'yi dizlerinin arasına sıkıca kıştırıp salıncağa oturmuş, kahkahalarla gülüyor. Mona kalkıyor, ben de onu izliyorum. Yan taraftaki salıncak boş.

“Nojoud, uçmama yardım et,” diyor.

Mona salıncağa oturuyor. Arkasına tırmanıyorum. Ayaklarımı tahta oturağın iki yanına yerleştiriyorum, ellerimle sımsıkı ipleri tutuyorum ve sonra bedenimi hareket ettirmeye başlıyorum. Öne. Arkaya. Öne. Arkaya. Öne. Arkaya. Giderek daha hızlı.

Salıncak ileri atılıyor.

“Daha hızlı, Nojoud, daha hızlı!” diye heyecanla bağılıyor Mona. Rüzgâr yüzümü kamçılıyor. Ne serinlik! Mona keyifle gülüyor. Yüreği hafif. Bedeni hafif. İlk kez onun bu kadar doğal güldüğünü görüyorum. Ve ilk defa ikimiz birlikte salıncağa biniyoruz! Rüzgârda bir tüy gibi süzüldüğüm duy-

gusuna kapılıyorum. Yeniden kavuştuğumuz bu masumiyetin tadı ne kadar güzel...

“*Umme* uçuyor! *Umme* uçuyor!” diye gülüyor Münire yan tarafta.

Mona küçük sevinç çılgınlıkları atıyor. Durmak istemiyor.

Birkaç dakika sonra başörtüm rüzgârın baskısına boyun eğiyor. İlk defa onu hemen yakalayıp refleksle yerine oturtmuyorum. Saçlarım omuzlarıma dökülüyor ve rüzgârda dalgalanıyor. Kendimi özgür hissediyorum. Özgür!

10.

Fares'in dönüşü

Ağustos 2008

Bir “bizza” yedim. Bundan birkaç gün önce, çok modern bir restoranda. Garsonların başında kasket var ve siparişleri bir mikrofona bağırarak alıyorlar.

Ne garip bir lezzet! Büyük bir tava ekmeği çıtır çıtır ağızda dağılıyordu.

Üstüne yenecek sürüyle güzel şey konuyordu: domates, mısır, tavuk, zeytin. Yanımızdaki masada, Yemen Times’da gördüklerime benzeyen eşarplı genç kadınlar vardı. Çok şık-lardı ve lokmaları ağızlarına götürmek için çatal bıçak bile kul-lanıyorlardı. Onları taklit ederek “bizza” mı çatal bıçakla ye-meyi denedim. Başlangıçta pek kolay olmadı. Her tarafa dö-küp saçtım. Haifa, tabağına acılı domates sosu koyan bir kız görmüştü. O da denemek istedi. Ama daha ilk lokmalarda boğazı yandı ve gözleri kıpkırmızı oldu. Neyse ki garsonlar-dan biri yapışıp kaldığı mikrofondan ayrılmaya razı olup büyük bir şişe su getirebildi!

Sonradan bu aramızda bir oyun hâline geldi. Annemize yemek hazırlamak için yardım ederken, “bizzacıya” sevdik-leri çeşidi seçmeye gelen müşteriler gibi davranıyoruz.

“Size ne getirebilirim?” diye soruyordu Haifa, bir yan-dan salona sofrayı kurarken.

“Bir bakalım, bugün, peynirli ‘bizza’ olsun,” diyorum.

Aslında “peynirli” diyorum, çünkü az önce erzak tor-basını karıştırırken, yiyecek başka bir şeyimiz kalmadığını gördüm. Ne yapalım, onunla idare ederiz.

“Sofraya!” diye seslendi Haifa, ailenin geri kalanını bize katılmaya davet ederek.

Azıcık yiyeceğimizi yeni bitirmiştik ki, kapıya peş peşe vuruldu.

“Nojoud, yine gazetecileri mi bekliyorsun?” diye sordu Muhammed kuşkulu bir edayla.

“Hayır, bugün değil...”

“Belki de sarnıcı doldurmaya gelen su kamyonudur. Ama o genelde sabahları gelirdi...”

Kaşlarını çatıp, son lokma ekmeğini çiğneyerek kalkıyor. Sonra, hızlı adımlarla demir kapıya yöneliyor. Bu saatte, Ağustos ayının bu uyuşukluğunda, kim bizi ziyarete gelebilir? Çok sıcak dönemlerde ziyaretler genelde gün sonunda yapılır.

Haykırışı hepimizi sıçratıyor.

“Fares!” diye bağırıyor. “Fares geri döndü!”

Bayılacakmışım gibi hissediyorum. Fares, dört yıldır görmediğim sevgili ağabeyim! Titreyen elleriyle duvara tutunan annem, sendeleyerek girişe doğru ilerliyor. Hep birlikte atılarak, peşine takılıyoruz. Sadece küçük Rawdha bacaklarımızın arasından kayarak öne geçmeye çalışıyor. Minicik koridor bana hiç o kadar uzun görünmemiştir.

Kapıda duran genç adamın güneşten cildi kararmış, yanakları çökük. Nasıl da değişmiş! Uzun boylu ve ince, Fares artık o fotoğraftaki yeniyetme genç değil. Yüzünü unutma endişesiyle o fotoğrafa nasıl da en ufak ayrıntılarına kadar

bakardım. Artık onu yakından incelemek için başımı çok çok yükseğe kaldırmam gerekiyor. Bakışı sertleşmiş, alnında babamın alnındaki gibi koyu renk birkaç çizgi var.

“Fares! Fares! Fares!” diye inliyor annem. Ona sımsıkı sarılabilmek için beyaz gömleğini çekiştiriyor.

“Seni öyle özledik ki,” diyorum, ben de ona sarılarak.

Sopa gibi dimdik duran, Fares sessiz kalıyor. Bitkin bir hâli var. Bakışları boş. Neredeyse üzgün. Ona öylesine yakışan o coşku nereye kayboldu?

Rawdha, robot gibi, “Fares! Fares!” diye tekrarlıyor. Bu büyük adamın, o bebekken yanımızdan ayrılan ağabeyi olduğunu tam olarak anlayamıyor.

Kaçışından iki yıl sonra Suudi Arabistan’dan yaptığı kısa süreli telefon görüşmesinin ardından bizi habersiz bırakmıştı; geçen ay bir gece, o beklenmeyen telefon geldiğinden beri. Annem hattın öbür ucundan sesini tanıdığında sevinçle haykırmıştı. Sonra onu dinleyebilmek için birbirimizin elinden telefonu kapmıştık.

“Senin için orada her şey yolunda mı gidiyor?” diye sormuştu babam, kırık bir sesle ve gözyaşlarının eşiğinde.

Sonra babam, Fares hakkında her şeyi öğrenmek istemişti. Kimin yanında çalışıyordu? Orada yaşamak hoşuna gi-

diyor muydu? Hayatını iyi kazanıyor muydu? Cevap olarak ağabeyim kafasına takılmış gibi görünen bir soruyu defalarca tekrarlamakla yetinmişti.

“Ya sizler nasılsınız?”

Soruyu sorarken ‘sizler’ sözcüğünü özellikle vurgulamış ve şöyle devam etmişti: “Ailem için çok endişeleniyorum. Bazı şeyler duydum... Lütfen, her şeyin yolunda olduğunu söyleyin.”

Kaygılıydı. Sesinden belli oluyordu. Fares bir şeyden mi kuşkulandı? Orada ailemiz hakkında söylentiler dolaştığını açıkladı. Ta orada, haritada bile yerini gösteremeyeceğim Suudi Arabistan’da. Bazı Yemenli yolcular ona, sorunlar yaşadığımızı anlatmışlardı. Ayrıntı vermemişlerdi. Sonra bir gün Fares, yerel bir gazetede babamla benim fotoğrafımızı görmüştü. Yıllar boyunca okuldan kaçtıktan sonra—birinci sınıfın sonunda eğitimi tamamen bırakmıştı—fotoğraf- la ilgili yazıyı çözememişti. Birden bu esrarengiz hikâye aklından çıkmaz olmuştu. Öyle ki, gözüne uyku girmiyordu.

Yolcuların taşıdığı dedikodular... Gazetede bir fotoğraf... Boşanma haberim, ülkemin sınırlarını aşmıştı. Fares’in ısrarı karşısında babam ona son ayların kısa bir özetini yapmıştı.

“Şimdi biraz daha iyi anlıyorum,” diye cevap vermişti ağabeyim.

“Fares, oğlum, lütfen eve dön artık,” diye burnunu çekerek yalvarmıştı annem.

“Yapamam, işim var,” demişti ağabeyim hat kesilmeden önce.

Telefon görüşmesi yaklaşık on dakika sürmüş olmalıydı. Ama annemi yeniden umutsuzluk batağının en derinine sokmaya yetmişti. Sonraki günlerde huyu değişti. Boşanmamdan sonra hayattan tekrar keyif almaya başlamışken, yine her şeye sinirlenir olmuştu. Oğlunu görmek, onu hissetmek, ona dokunmak istiyordu. Ailemizin sonsuza dek kaçıışların, kaçırılmaların tehdidinde olmasına dayanamıyordu. Neden kadar onunla uğraşıyordu? Başka anneler gibi onun da birazcık mutlu olmaya hakkı yok muydu?

Kâbusları yeniden başladı ve Fares’i bir daha hiç göremeyeceği fikrine kapıldı. Ailesini sonsuza dek terk ettiğini, sadece vicdanını rahatlatmak için bizi aradığını düşünüyordu. Geceleri, uykusuzluğu tekrardan başladı. Onu gördükçe kalbim parçalanıyordu. Boşanmam pek çok konuda gözümü açmıştı ve şimdi başkalarının mutsuzluğuna karşı çok daha duyarlıydım.

Ve işte bu sıcak ve ağır günde Fares’im geri gelmişti! Belleğime kazınmış Fares’den çok daha sakin ve sessiz. Ama bu kalın kaşlar, bu kıvrık saçlar benim ağabeyime ait. Onun hakkında her şeyi bilmek istiyorum. Patronu ona iyi mi dav-

ranmıştı? Suudi Arabistan'da yeni arkadaşlar edinmiş miydi? Herhâlde orada çok lezzetli "bizzalar" yeniyordur, değil mi?

Annem onu bir türlü bırakmıyor. Kolundan tutup küçük salona kadar çekiştiriyor. Fares'e gelince, o pek konuşkan değil. Bir yastığa yayılmadan önce ağır hareketlerle ayakka-bılarını çıkarıyor. Gözlerimi ondan bir türlü ayıramıyorum. Annem çabucak ona bir bardak çay getiriyor, o da hemen birkaç yudum içiyor. "Haydi, anlat biraz..." diyor babam ısrar ederek.

Fares küçük bardağını sofranın üstüne bırakıyor.

"Dört yılda hiçbir şey biriktiremedim, üzgünüm... Eğer bilseydim..." diye başını önüne eğerek mırıldanıyor.

Odayı yeniden sessizlik kaplıyor. Sonra yüzü yavaş yavaş gevşiyor, hafifçe gülümsüyor. "Hatırlıyor musun, Baba? Fırından ekmek dilenmeye gidip de eli boş döndüğümde bana bağırdığın için sana nasıl da kızmıştım. Utanç, içimi kemi-riyordu, sağda solda dilenmekten bıkmıştım. Benim yaşımdaki erkek çocuklar gibi yeni pantolonlar hayal ediyordum. Ama evde ancak yiyecek alacak kadar para vardı. Ertesi gün çılgın bir arzuyla uyandım. Artık kendi sorumluluğumu alacaktım. Başarılı olmak, doğru dürüst para kazanmak ve dilediğim giysileri satın almak istiyordum. Kendi kendime, cep-lerim para dolu olmadan geri dönmeyeceğime söz vererek çekip gittim..."

Bir an durakladı, hikâyesine devam etmeden önce bir yudum çay içti.

“Mahallede, Suudi Arabistan’daki iş imkânlarından söz eden komşular vardı. Orada hayatını kazanabildiğini hatta ailene yardım etmek için ülkeye para bile gönderme imkânı olduğunu söylüyorlardı. Bu tam bana göre idi. Macerayı denemek istiyordum.”

“Tutku doluydum. Kaybedecek bir şeyim yoktu... Çok genç, toy ve umursamazdım. Bu kadar zor olacağını asla hayal edemezdim.”

“Suudi Arabistan’a ulaşmak için dört gün harcadım. Önce kuzey-batıda bir şehir olan Saada’ya giden bir dolmuşa bindim. Yol, ordunun kontrol noktalarıyla doluydu ve o zaman yolculuğun çok uzun ve güç olacağını anlamaya başladım. Saada’ya vardığımda tanıştığım, sınırdan kaçak insan geçiren biri, benden 5.000 Riyal* istedi. Pahalıydı. Ama oraya kadar geldikten sonra geri dönecek değildim. En azından işe alışkındı. Sınır muhafızlarına yakalanmamak için özel yollar bildiğini söylüyordu. Üstümde hiçbir kimlik belgesi olmadığından en iyisi onun hizmetine güvenmekti.”

“O kadar endişelendik ki! Sonsuza dek kaybolduğunu

* Yaklaşık 19 Euro.

düşünüyorduk,” diye babam onun sözünü kesti.

Anılarına dalmış olan Fares, babamın sözünü kesmesini dikkate almadan anlatımına devam etti.

“Sınırı gece karanlığında ve yaya olarak geçtik. Hayatımda hiç o kadar çok korkmamıştım. Yolda, bazıları benden daha genç olan başka Yemenlilerle karşılaşıyordum. Benim gibi onlar da diğer tarafta onları neyin beklediğini pek bilmiyorlardı ve kafalarında bir tek şey vardı: Gidip servet kazanmak. Sonunda karanlıkta yürürken nasıl gerçek bir tehlikeye koştuğumun bilincine vardım.”

“Eğer askerlere yakalanırsam, beni anında Sanaa’ya geri gönderirlerdi... Sınırın diğer tarafına ulaşınca duyduğum rahatlama, peşinden gelen karışıklıkta hemen kayboldu. Nereye gitmeliydim? İlk defa yabancı bir ülkeye ayak basıyordum. Khamis Mushayt kentinin yakınlarına kadar yorgun argın yürümeye devam ettim. Ne düş kırıklığı! Suudi Arabistan’ın bu bölümünün Sanaa’dan hiçbir farkı yok. Yol sormak için konuştuğum bir adam gece beni konuk etmeyi önerdi. Kırsal bölgede karısı ve çocuklarıyla yaşıyordu.”

“Ertesi gün beni işe almayı teklif edince hemen kabul ettim. Zaten başka seçeneğim de yoktu. Koyun yetiştiriciliği yapıyordu. Beni altı yüz hayvanlık bir sürünün başına geçirdi. Sudanlı başka bir çobanın yardımıyla, sürüyü her gün otlamaya götürmem gerekiyordu. Günde on iki saat çalışı-

yordum; Sabah altıdan akşam altıya kadar.”

“Geceleri, hiçliğin ortasında kaybolmuş, içinde sadece iki döşek olan minicik taş bir evdeki odamı, Sudanlı çobanla paylaşıyordum. Ne televizyon vardı, ne buzdolabı, ne tuvalet ne de klima. Hayal kırıklığı içindeydim...”

Fares tükürüğünü yutmak için bir ara daha verdi. Artık sesi çatlamaya başlıyordu. Kuşkusuz yol yorgunluğuydu.

“Sonrasında düş kırıklıkları birbirine eklendi,” diye devam etti. “Her gün patron daha da fazlasını istiyordu. Hayvanları beslemek, su vermek, otlaklara götürmek gerekiyordu. Durumumun ne kadar berbat olduğunu ilk maaşımı aldığımda fark ettim: Otuz günlük çalışma karşılığı 200 Suudi Riyali;* köşedeki bakkaldan şeker almaya ancak yetecek kadar para... Kaderin bir cilvesi olarak, bakkal da patronumundu!”

“Ne yapacağımı bilemez durumdaydım. Akıldan yaptığım hızlı bir hesapla, Sanaa’ya dönebilmek için gereken parayı ancak bir yılda biriktirebileceğimi anladım.”

“Ayrıca başarısızlığımı itiraf etmeyi gururuma yediremezdim. Sizi ilk arayışım, sadece her şeyin yolunda olduğuna inandırmak içindi. İki yıl sonraki ikincisi, çok endişeli

* Yaklaşık 38 Euro.

olmamdandı...”

Başını öne eğdi, göğsünü şişirdi ve uzun bir soluk verdi.

“Telefonu kapattıktan sonra annemin hattın diğer ucundan gelen ağlayışını düşünmeden edemedim. Gece gözüme uyku girmiyordu. Paramı saydım. Ancak Sanaa’ya dönüşümü karşılayacak kadar vardı. Geçen hafta bir sabah patronumla vedalaşmaya gittim. Kararımı vermiştim: Eve dönme zamanıydı.”

“Şimdi ne yapmayı düşünüyorsun?” diye sordu Muhammed.

“Diğerlerinin yaptığını. Sokakta sakız satacağım,” dedi kadere boyun eğmiş şekilde.

Ne kadar değişmiş! Bir zamanlar o kadar hırslı olan Fares, bugün yenilenler arasına katılmaya hazır. Hep silinmez, solmaz bir resim olacağını umduğum, babama kafa tutarkenki bakışı hâlâ gözümün önünde. Babamı kızdıran ama beni güldüren yaramazlıklarını hatırlıyorum. Geçen gün bizimle birlikte “bizzacı”da olsa, yanımızdaki masaya atmak için peçetelerden kâğıt uçakları yapardı. Geçen Nisan ayında onun atılganlığını düşünerek mahkemeye kaçma gücünü bulabilmiştim. Onun kaçıışı, bana kendi kanatlarımla uçma cesareti vermişti. İçimde ona bir borcum olduğu hissi var.

Yenik Fares, hayır, bu ona benzemiyor. Onun böyle teslim olacağını asla düşünemezdim. Asla. Midem bulanıyor.

Bir gün ona yardım edecek bir yol bulmam gerekecek. Nasıl olacak bilmiyorum ama eninde sonunda bulacağım.

11.

Avukat olduğum zaman...

16 Eylül 2008,

Sanaa'da rüzgâr esiyor. Bu bir yaz sonu rüzgârı; serin akşamların ve ilk yağmur damlalarının habercisi. Küçük erkek ve kız kardeşlerim yine mahallenin çocuklarıyla su birikintilerinde oynayabilecekler. Dışarıda ağaçlar yakında sararacak ve battaniye satan seyyar satıcılar yine kavşaklarda boy göstermeye başlayacak.

Benim için bu rüzgâr, nihayet okula dönüş zamanı, öylesine sabırsızlıkla beklediğim an. Bu gece gözümü yummakta

zorluk çekiyorum. Uyumadan önce yeni kahverengi sırt çantamın içine yepyeni defterlerimi yerleştirdim.

Bir kâğıt parçasının üstüne adımı yazıp prova yaptım. Malak'ın adını da yazdım. Eski sınıf arkadaşımı yürekten düşündüm. Yazık ki okula dönüş onsuz olacak, çünkü yeni bir okula yazıldım.

Rüyamda beyaz defterler, renkli boya kalemleri ve çevremde benim yaşımda bir sürü küçük kız gördüm. Birkaç haftadır kâbuslar nihayet bitti. Artık terler içinde, gözlerim ıslak, ağzım kurumuş, çarpan kapıyı ve devrilen lambayı düşünerek uyanmıyorum. Onun yerine rüyamda okulu görüyorum. Çok yürekten yapılan bir dilek gibi ve bir gün gerçekleşmesini umarak.

O sabah gözlerimi açınca, önce kalbimin heyecanla çarpıştığını hissettim. Sonra usulca kalkıp, parmaklarımın ucunda, dişlerimi fırçalayıp, saçımı taramaya gittim. Etrafımda ailenin kadınları, arkadaki küçük odada sıra sıra yere uzanmışlar, hâlâ uyuyorlar. Yandaki salonda, erkeklerin odasında sinek uçsa, kanadının sesi duyulur. Yeni okul üniformamı giymeden önce—uzun yeşil elbise ve beyaz başörtüsü—yüzümü dakikalarca soğuk suya tuttum.

“Haifa, uyan, geç kalacağız.”

Saçları darmadağın ve yüzünün yarısına yastığın izi çıkmış küçük kız kardeşim uyanmakta zorluk çekiyor. Ben taksinin gelişini gözlemek için kapıya fırlarken, annem onun hazırlanıp, ayakkabılarını giymesine yardım ediyor. Haifa başörtüsünü bulamıyor. Olsun, başka bir tane takar. Biraz lekeli ama yarın daha iyisini yaparız. Direksiyonun başında şoför geldi bile. Onu gönderen uluslararası bir insani yardım örgütü. Bütün eğitimimizi ve yol giderlerimizi onlar karşılıyor.

“Hazır mısınız?”

“Evet.”

“Gidelim öyleyse.”

Kalbim daha da hızlı çarpıyor. Çantamı yakalayıp gururla omzuma takıyorum. Arabaya binmeden önce annemi öpüyoruz. Eteğine yapışmış küçük Rawdha, eliyle bize “güle güle” işareti yapıyor, sonra da gülmeye başlıyor. Uzaktan geçen bir koyun sürüsü gördü. Yeni küçük evimiz betondan, toprak bir yolun sonuna sıkışmış, Coca-Cola fabrikasıyla, ekilmemiş boş arsanın arkasında. Gün doğarken çobanların koyunlarını otlatmaya geldikleri arsa.

Arabanın arka koltuğunda yan yana oturmuş, motorun çalıştığını duyunca Haifa ile bakışıp, gülümsüyoruz. Sessiz kalıyoruz ama şu anda ikimiz de çılgınca mutlu olduğumuzu

biliyoruz. Ve aynı zamanda da kaygılıyız. Bu günü o kadar çok bekledim ki, sonunda yeni resimler yapabileceğim, Arapça, Kuran-ı Kerim, Matematik öğreneceğim! Şubat'ta okuldan ayrılmak zorunda bırakıldığımda 100'e kadar saymayı biliyordum. Şimdi ise 1.000.000'a kadar saymayı öğrenmek istiyorum!

Yüzüm cama yapışık, masmavi göğe bir göz atıyorum. Bu sabah rüzgâr bulutları kovaladı. Dışarıda sokaklar şaşılacak kadar boş. Dükkânlar henüz demir kepenklerini açmamışlar. Gazetecilerin durmadan kapımıza gelip gitmesine kızan ve durmadan söylenen yaşlı komşu, bugün bizi izlemek için merdivenlerinin tepesine çıkmadı. Köşedeki fırın kilitli ve kimse kuyruk yapmıyor. Bu yıl sıra dışı bir şey oldu. Okulların açılışı Ramazan'la çakıştı. Ve kentin yarısı hâlâ uyuyor.

İlk kez büyükler gibi oruç tutuyorum. Sabah namazıyla akşam namazı arasında. İlk günler hiç kolay değildi, özellikle boğazı kurutup, susatan sıcak yüzünden. Başlangıçta, bayılacağımı bile sandım. Ama bu uzun içe dönme, dinî saygı ve bayram ayını sevmeyi öğrendim. Bu ay, yılın geri kalanından farklı yaşanıyor. Gün sonunda, güneş evlerin arkasına saklanırken, hurma, arpa ile yapılmış çorba, patates ve etli börek yiyoruz; bunlar Ramazan'a özgü yiyecekler. Gece, geç saat-

lere kadar yatmıyoruz. Bazen sabah üçe kadar! Gece restoranlar tıka basa dolu, giysi butiklerinin ve oyuncakçıların neonları geç saatlere kadar açık kalıyor. Bab-el-Yemen'e pek uzak olmayan şehir merkezinde trafiğe çıkmak imkânsız.

Bu sabah saat beşe doğru, sabah namazı için ilk uyanışında, son aylarda beni terk etmediği için Allah'a şükrettim. Okulun ikinci sınıfında da başarılı ve sağlıklı olmama yardım etmesi için dua ettim. Babam ve annemin para kazanmaları, kardeşlerimin artık dilenmeye gitmek zorunda kalmamaları, Fares'in yüzünün eskisi gibi gülmesi için de dua ettim. Keşke okulu bütün çocuklara zorunlu yapsalardı. O zaman onun gibi erkek çocuklar kırmızı ışıktaki sakız satmaya gidemezdi.

Büyükbabam Jad'ı ve onu ne kadar çok özlediğimi düşündüm. Ama eminim bulunduğu yerde benimle gurur duyuyor.

Taksi havaalanına giden ana caddeye giriyor. Ordunun kontrol noktasını* geçtikten sonra sağa sapıyoruz ve birçok beton binanın önünden geçiyoruz.

* Son aylarda el-Kaide yanlısı olduklarını söyleyen terörist grupların tehdidinin artması yetkilileri kontrol noktalarının sayısını çoğaltmaya itti. Özellikle havaalanına giden yol üstünde.

Düz çatıları çukur tabak şeklinde uydu antenleriyle süslü. Belki bir gün bizim de televizyonumuz olur. Şoför bir düğmeye basıp, otomatik olarak arkadaki camları açıyor. Uzakta, küçük kızların şarkı söylediğini duyuyorum. Biz ilerledikçe melodi yaklaşıyor.

“İşte geldik,” dedi şoför. Arabayı büyük ve siyah demir bir kapının önüne park etti. Yol ancak beş dakika sürdü. Bir heyecan ve korku ürpertisi bir anda bütün vücudumda dolaştı. Şimdi kızların şarkısı o kadar yakın ki, sözleri tanıyorum. Geçen yıl öğrendiğim eski bir çocuk şarkısı. Kapının arkasındaki bina yeni okulum.

“Günaydın Nojoud!”

Shada! Ne sürpriz! Kollarına atılarak ona sımsıkı sarılıyorum. Bu büyük güne katılmak istemiş. Tanıdık bir yüz görmenin beni ne kadar rahatlattığını bir bilse...

Kapı çakıllı kum kaplı büyük bir bahçeye açılıyor. Bahçenin çevresinde, gri tuğladan ikişer katlı, on kadar dershane bulunuyor. Bütün kızlar benimle aynı, yeşil-beyaz formayı giyiyorlar. Hiç kimseyi tanımıyorum. Bu ürkütücü. Shada beni Müdire ile tanıştırıyor. Jale Matri, sadece gözlerini görebildiğim, siyah peçe takmış bir kadın.

“*Kifalek**, Nojoud?”

* Yemen Arapçasıyla “Nasılsın?”

Sesinin tonu yumuşak ama aynı zamanda güven dolu. Onu bahçenin sonundaki bürosuna kadar izlememizi istiyor.

Toplantı masasının kırmızı örtüsü üstünde plastik çiçekli bir saksı var.

Ana duvar Cumhurbaşkanı Ali Abdullah el-Salih'in posteriyle kaplı. Bir çalışma masasının arkasında bir öğretmen, bilgisayarda bir şeyler yazıyor. Kapı kapanınca Jale Matri yüzünü örten peçeyi kaldırıyor. Ne kadar güzel! Gözleri grimsi ve cildi süt beyazı.

“Nojoud, hoş geldin. Bu okul senin evin sayılır.”

Biraz rahatlamaya başlıyorum. Okulun tamamen çevrede yaşayanların bağışlarıyla yürüdüğünü, yılda yaklaşık bin iki yüz öğrenciye hizmet verdiğini ve her sınıfta kırk-elli öğrenci olduğunu açıklıyor. “Burada,” diye ısrar ediyor, “öğretmenler öğrencileri dinler ve ihtiyaç hissedilirse, ders sonrası öğrencinin gelip görme ve daha kişisel konularda danışma hakkı var.”

Onu dinledikçe kalbim hafifliyor. Bir daha asla okula dönemeyeceğimi sanmıştım. Bir öğretmen önce benim kayıt yaptırmama karşı çıkmıştı...

“Anlıyor musunuz, diğerleri gibi bir kız değil bu... Şey... Ne de olsa... İlişkileri olmuş... Şey... Bir erkekle... Arkadaşlarını etkileyebilir bu,” diye fısıldamıştı Shada'ya, okulu ziyaret ettiğimizde.

Shada başka önerileri de dikkate almak zorunda kalmıştı. Hepsi ağız sulandırıcı ama onun gözünde fazla abartılı: Uluslararası bir organizasyon tarafından finanse edilen, yurt dışında eğitim veya Sanaa'da özel bir kız okuluna kayıt. Buradaki kızlar şık giyiniyor ve tırnaklarını cilalıyorlardı.

Ama gerçekten buna uygun muydum? Ailemi terk etmeye hazır mıydım, hele Haifa'yı? Hayır, şimdi değil. Henüz değil. Sonunda komşu Rawdha mahallesindeki okulu seçtim. Israrla beni süzmekten vazgeçmeleri için. Bana da diğerleri gibi davranmaları için. Küçük kardeşim gibi.

"Hiiiiiiiiiii Nojoud! Oh, you are sooooo cute!"

Eh, bu defalık fırsat kaçtı! Bahçenin ortasında, mavi gözlü, kare omuzlu, mor bir eşarabı beceriksizce saçlarına sarmış bir kadın görüldü. Çevresi öğrencilerle sarılı, elleriyle her yana hareketler yapıyor. Çok yüksek sesle konuşuyor ama söyledikleri anlaşılmıyor. Herhâlde yabancı bir dil. Kendini hayvanat bahçesinde falan mı sanıyor acaba?

Shada bana onun büyük bir Amerikan kadın dergisi olan Glamour için çalıştığını açıklıyor. Yemen'e kadar sadece beni görmek için gelmiş! Yine hikâyemi anlatmam gerekecek. Tekrar ve tekrar. Fazla özel sorular karşısında yüzüm bir kez daha donup kalacak. Onları yanıtlamak benim için her zaman

acı verici. Ve zorlukla derine gömmeye çabaladığım o acı yine yüreğimden kopup yükselecek...

Birden zil sesi duyuluyor. Kurtuldum! Öğretmenlerden biri, Nemciye, elinde bir çubukla, duvarın önünde sıraya girmemizi işaret ediyor. Hemen sözünü dinliyorum. Sonra odada dizili tahta sıralara oturmamızı istiyor. Ben pencerenin yanında bir yer seçiyorum. Ne en önde ne de en arkada. Tam olarak üçüncü sırada, isimlerini henüz aklımda tutamadığım iki yeni arkadaşımın yanında. Gözlerim kara tahtaya dikili, öğretmenin beyaz tebeşirle yazdığı harfleri sökmeye çabalıyorum. "Ra-ma-zan" "Ke-rim" "Ramazanı Kerim." "Kutlu Ramazan" Tamamlanan bir yap-boz gibi, harfler belleğimde yerine oturuyor. Ve kalbimin çarpıntısı normal ritmine dönüşüyor.

Öğretmen ulusal marşı okumamız için bizi yüreklendirirken, çevrilen defter sayfaları dikkatimi dağıtıyor. Okul sesi. Sonunda kavuştuğum gerçek okul sesi.

Müdirenin az önce anlattığı hikâyeyi tekrar düşünmek için bir an dalıp gidiyorum.

"On üç yaşındaki öğrencilerimizden biri geçen yıl aniden okulu bıraktı. Hiçbir neden göstermeden. Önceleri tekrar geleceğini düşündüm. Sonra haftalar geçti ama ondan hiçbir haber alamadık. Birkaç ay önce evlendiği ve bir bebeği olduğunu öğreninceye kadar. On üç yaşında!

Jale Matri, benim duymamı engellemek için bunları Shada'nın kulağına fısıldamıştı. Bunu iyi niyetle yaptığından eminim. Ama bilmediği şey, son haftalarda bu projenin kafamda olgunlaştığı. Evet, karar verildi; büyüyünce benim gibi diğer küçük kızları savunmak için Shada gibi avukat olacağım.

Elimden gelirse evlenme yaşının on sekize veya yirmiye yükseltilmesini önereceğim. Hatta yirmi ikiye. Güçlü ve sebatkâr olmalıyım.

Erkeklerle konuşurken gözlerinin içine bakmaktan korkmamayı öğrenmem gerekiyor. Zaten bir gün babamın da karşısına dikilip, "Ne olur, Peygamber, Ayşe'yi dokuz yaşındayken nikâhlamış" dediğinde ona katılmadığımı söyleme cesaretini göstermeliyim. Ben de Shada gibi topuklu ayakkabılar giyeceğim ve yüzümü örtmeyeceğim. Peçe boğucu bir şey! Ama oraya varana kadar ödevlerimi yapmalıyım. Çok iyi bir öğrenci olmalıyım. Üniversiteye gidip hukuk okuyabilmek için yılmadan çalışmalıyım. Hedefimi göz ardı etmezsem başarırım.

Mahkemeye kaçışımdan beri olaylar o kadar birbirini izledi ki, başıma gelen her şeyin hâlâ tam bilincine varabilmiş değilim. Herhâlde zamanla her şey yerine oturacak. Zaman ve sabırla. Shada bana defalarca bir doktora görünmeyi önerdi. Kanısınca yardımcı olabilirmiş. Her defasında, son

dakikada randevuyu iptal etmeyi tercih ettim. Tanımadığınız bir doktora gitmek rahatsız edici değil mi? Sonunda o da vazgeçti. Başlangıçta doğru, utanç sürekli içimi kemiriyordu. Utanç, diğerlerinden farklı olma korkusu ve korkunç aşağılanma duygusu. Sınama karşısında yalnız kalmış olduğum hissinden kurtulamıyordum; başkalarının anlayamayacağı bir olayın isimsiz kurbanı olduğum hissinden.

Soyutlanmış. Dışlanmış. Aşağılanmış.

Ama son zamanlarda olayımın tek olmadığını anladım. Benim ya da on üç yaşındaki kızın hikâyesinden bahsediliyor. Ama tahmin edilenden çok daha fazlası var. Birkaç hafta önce Shada beni Arwa ve Rym ile tanıştırdı. Benim gibi boşanma isteğinde bulunan iki küçük kız. Onları ilk görüşümde sımsıkı kucakladım, sanki kız kardeşlerimmiş gibi. Başlarına gelenler beni altüst etti. Arwa dokuz yaşında kendini, babası tarafından zorla ondan yirmi beş yaş büyük bir adamla evlendirilmiş bulmuş. Ama televizyonda benim hikâyemi duyduktan sonra bir sabah, Sanaa'nın güneyindeki Jibla köyünden kaçıp, en yakın hastaneye sığınmaya karar vermiş. On iki yaşındaki Rym'in hayatı ise anne babasının boşanmasıyla altüst olmuş. İntikam uğruna, babası onu otuz bir yaşında bir akrabayla evlendirmiş. Rym, birkaç intihar girişiminden sonra mahkemenin kapısını çalma cesaretini bulmuş.

Hikâyemin, kendilerini koruma imkânlarını bulmaların-

da yardımcı olduğunu öğrenmekten gurur duydum. Çektikleri içime dokundu. Kocalarına baş kaldırmayı seçmelerinden biraz kendimi sorumlu tutuyordum. Mahkemeye gittilerse, benim sayemde oldu. Onlar için çok üzüldüm. Dertlerini dinlerken, kendiminkileri aynada izlermiş gibi oldum. Kendi kendime, “Halas!” dedim, “Yeter!” Evlilik, kızları mutsuz etmek için icat edilmiş. Ben asla evlenmeyeceğim. Bir daha asla! *Machi! Machtich!*

Mona'nın hikâyesini sık sık yeniden düşünüyorum. Hayat onun yüzüne de pek gülmedi. Bir hafta önce büyük ablam Cemile nihayet hapisten salıverildi!

Eve geldiğinde onu kucakladım. Onu yeniden görmek ne sürpriz!

Orada koğuşunu canilerle paylaşmak zorunda kalmış, kocasını öldürmekle suçlanan kadınlarla bile! Ama evde bu tür şeylerden söz etmekten kaçınıldı.

Tekrar buluşmanın tadını kaçırmamak için. Gerçekten uzun zamandır ilk kez ailemizdeki herkes burada. Ama sevinç sonrası kavgalar başladı ve geçen gün iki ablam kapıştı. Sırf Cemile'yi kurtarmak için Mona sonunda ünlü belgeyi imzalamak zorunda kalmıştı. Ona kızmamak elinde değil. Ailesini parçalamakla suçluyor. Araları hiçbir zaman eskisi

gibi olmayacak. Ama tüm bunlar kocanın suçu. Bazen, günün birinde Fares'le konuşmalıyım, diye düşünüyorum, eğer evlenirse kocaların en iyi huylusu olacağına söz verdirmeliyim.

Gökyüzünde, ardından uzun beyaz bir iz bırakarak bir uçak geçti. Yoluna devam ettikçe büyüdüğünü görüyorum. Birazdan yandaki havaalanına ineceği belli. Acaba Fransa'dan mı geliyor, yoksa Bahreyn'den mi? Ayrıca, bu iki ülkeden hangisi bize daha yakın? Bunu Shada'ya sormam gerekecek. Bir gün ben de göklerde uçacak, dünyanın öbür ucuna gideceğim. Bir uçağa üç yüz kişi bindirdikleri söyleniyor. Suudi Arabistan'dan gelen bir komşu, içlerinin büyük bir salona benzediğini, dergiler okuyup, hazır yemek tepsileri ısmarlandığını anlattı. Uçakta, diye ekledi komşu, herkes gerçek çatal bıçakla yemek yiyor. "Bizzacı"daki gibi.

Öğretmenin tiz sesi, sonunda beni düşüncelerimden kopardı: "Kuran-ı Kerim'in birinci suresini kim ezbere okumak ister?" diye soruyor bütün sınıfa birden hitap ederek.

Uzun zamandır göstermediğim bir cesaretle, elimi herkesin görebileceği şekilde iyice yükseğe kaldırdım. Çok garip, öne atılırken ilk kez düşünmekle vakit kaybetmedim. Babam ne der ya da insanlar arkamdan neler konuşur diye dert etmedim. Ben, Nojoud, on yaşında bir soruya cevap vermeyi seçtim. Ve bu seçim başka kimseye bağlı değil.

"Nojoud?" dedi öğretmen benden tarafa bakarak.

Heyecanım gözünden kaçmadı.

Derin bir soluk aldıktan sonra, yerimden kalkıp, sopa gibi dikildim.

Kuran-ı Kerim'in geçen yıl öğrendiğim ayetlerini belleğimde araştırmaya başlıyorum:

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamdolsun.

O Rahman'dır, Rahim'dir.

Ceza ve Ödül gününün sahibidir.

Ya Rabbi ancak Sana kulluk eder,

ancak Senden yardım isteriz.

Bizi doğru yola ilet. Nimet verdiğin kimselerin yoluna.

Kendilerine gazap edilmiş olanların

ve Sapmışların yoluna değil.

Görkemli bir sessizlik sınıfı doldurdu.

"Aferin Nojoud. Allah seni korusun!" diye alkışladı öğretmen, diğer öğrencileri de aynı şeyi yapmaya yüreklendirerek.

Sonra yeni bir aday arayışıyla bakışını sınıfın diğer ucuna çevirdi.

Dudaklarımda bir gülümsemeyle tekrar sırama oturdum.

Etrafıma bakarken büyük bir ferahlamayla içimi çek-

mekten kendimi alamıyorum. Yeşil-beyaz formamla sadece sınıfın diğer elli öğrencisinden biriyim. İlkokulun ikinci sınıfında okuyorum. Binlerce başka küçük Yemenli kız gibi okulun yeniden açılışına katıldım. Bugün öğleden sonra eve dönünce yapacak ödevlerim, boyanacak resimlerim olacak.

Bugün nihayet yeniden küçük bir kız olduğumu hissediyorum. Normal bir küçük kız. Eskisi gibi.

Bu kadar basit.

SONSÖZ

Güzel mor elbisesi içinde Nojoud, Shada'nın elini sımsıkı tutmuş, çevresine gülücükler dağıtıyor. Hareketleri utan-
gaç. Ama bakışı, son derece kararlı.

“Bir fotoğraf daha!” diye haykırıyor paparazziler.

Bu 10 Kasım 2008 günü, dünyanın en genç boşanmış kadını, New York'ta, Amerikan kadın dergisi Glamour'un verdiği, Yılın Kadını ödülünü aldı.

On yaşındaki kız, bu beklenmedik onuru sinema yıldızı Nicole Kidman, Amerikan İçişleri Bakanı Condoleezza Rice ve Senatör Hillary Clinton'la paylaştı. İsimsiz bir kurban du-

rumundan, Modern Çağlar Kahramanlığı'na geçiş bu küçük Yemenli kız için çok fazla. Onun tek arzusu yeniden normal bir hayata kavuşmak. Ama bunu fazlasıyla hak etti.

Nojoud kazandı. Bundan gurur duyuyor. 2008 Haziran'ında, boşanmasından iki ay sonraki ilk karşılaşmamızda, beni her şeyden fazla etkileyen, bu özgüveniydi.* Mücadelesi sanki onu bir anda büyütmüş, ama geçerken güzel çocukluk masumiyetini elinden almış gibiydi.

Yemen'in başkenti Sanaa'nın çevre yolunda, Dares'in tozlu sokaklarının labirentinde kaybolmuş mütevazı evine ulaşmak için bana geçeceğim yolları en küçük ayrıntılarına kadar, telefon hattının diğer ucundan büyük özenle tarif edindeki olgunluğuna hayran oldum.

Geldiğimde arabalarla dolu benzin istasyonunun yanında beni bekliyordu.

Siyah bir örtüye sarınmıştı, küçük kardeşi Haifa yanındaydı. "Şekerleme satıcısının yanında olacağım," diye uyarıyordu beni, kendi yaşındaki çocukların sevimli oburluğunu açığa vurarak. Badem biçimi gözler, bir bebek suratı, meleksi

* Delphine Minoui, "Nojoud, 10 yaşında, boşanmış, Yemen'de" Le Figaro, 24 Haziran 2008.

bir gülüş. Görünüşte diğerleri gibi, şekerleri seven, daha büyük bir televizyon hayal eden, kardeşleriyle körebe oynayan küçük bir kız. Ama yüreğinin ta içinde, çektiği sıkıntılarla büyüyen, geçerken onu tanıyan Sanaa kadınlarının “*Mabruk!*” (Tebrikler!) diye seslenmelerini hafifçe gülümseyerek kabul eden gerçek bir küçük hanım.

“Nojoud’un boşanması kapalı bir kapıyı yıktı” diyordu Sana Üniversitesi kadın işleri bölümü Müdiresi ve Yemenli kızların yarısından fazlasının on sekiz yaşından önce evlendiği gerçeğini* gözler önüne seren yeni bir araştırmayı yöneten Hüsnîye el-Kadri, son görüşmemizde.

Evet, doğru. Nojoud’un hikâyesi bir umut mesajı taşıdı. Küçük kızların evliliğinin bugüne kadar değiştirilemez geleneklerle yazılı olduğu bu Arap Yarımadası ülkesinde bu inanılmaz kahramanlık başka küçük seslere de kocalarına karşı koyma cesareti verdi. Onun mahkemeye çıkışından sonra iki kız daha, dokuz yaşındaki Arwa ve on iki yaşındaki Rym’de

* Yemen’de Erken Evlilik. Hadramut ve Al Hudaydah Bölgelerinde Erken Evliliklere Karşı Savaşmak İçin Temel İlke, Sanaa Üniversitesi, 2006. Bu araştırmaya göre erken evlilikler kızların eğitim alamamasının başlıca nedenidir. Yemen’de kadınların %70’i okuryazar değildir.

barbarca evliliklerine son vermek için savaşmayı seçtiler. Yakın zamanda Suudi Arabistan'da yerel bir gazete, babası tarafından isteği dışında, elli yaşında bir erkekle evlendirilen sekiz yaşındaki bir kızın boşanma talebini ve bir mahkemenin olayı incelemeye karar verdiğini yazdı. Örf ve adetleri aşırı geleneksel bu komşu ülkede bu bir ilk!

Nojoud'un zaferi, kadın haklarını savunan Yemenli örgütlerin, yasal evlilik yaşının yükseltilmesi umuduyla Parlamantoya baskı yapmasına da olanak sağladı.

Nojoud belki henüz farkında değil, ama gerçekten bir yasağı deldi. Tüm dünyayı dolaşan, çok sayıda uluslararası medya tarafından elden ele aktarılan bu boşanma haberi, yazık ki bir çok ülkede hâlâ çok yaygın bir uygulama üstündeki sessizliğe son verilmesini de sağlamıştır: Mali, Afganistan, Mısır, Hindistan, İran, Pakistan gibi.

Bize bu kadar dokunmasının nedeni, bizi de kendimizle yüz yüze getirmesidir.

Batı'da, içgüdüsel olarak Müslüman kadınların kade-rine acımak moda. Oysa erken evlilik uygulaması ve aile içi şiddet sadece İslam'a ait bir gerçek olmaktan çok uzak. Fransa'da, İspanya'da ve İtalya'da ninelerimizin anlattığı hikâyeler, onların da çok küçük yaşta evlenmiş olduklarını bize

hatırlatıyor. Birçok genç kadın hâlâ eşleri tarafından şiddet görüyor.

Amerika'yı da hatırlayalım: Bir Mormon mezhebinin lideri Warren Jeffs, örgütü 2008'de nihayet dağıtıncaya kadar, on dört yaşındaki kızların düğün törenlerini denetlemeyi alışkanlık edinmişti.

Yemen'de din, babaları, kızlarını buluğ çağına gelmeden evlendirmeye iten nedenlerin sadece biri. "Yoksulluk, eğitim eksikliği ve yerel kültür de işin içinde," diye hatırlatıyor Hüsniye el-Kadri. Aile şerefi, zina, rakip aşiretler arası hesaplaşmalar... Ailelerin ileri sürdüğü nedenler çok ve çeşitli. "Kırsal yörelerde," diye ekliyor araştırmacı, bir aşiret atasözüne göre: "Dokuz yaşında bir kızla evlilik, mutlu bir beraberliğin garantisidir."

Sorun, birçok Yemenli için erken evliliklerin ne yazık ki töre gereği ve normal sayılması. "Yakın zamanda Suudi bir erkekle evlendirilen dokuz yaşında küçük bir Yemenli kız, düğünden üç gün sonra ölür. Ailesinin rezalet diye ayaklanması gerekirdi. Tersine, sanki bozuk mal vermişler gibi hemen kocadan özür dileyip, onun yerine yedi yaşındaki kız kardeşini

teklif ettiler” diye geçenlerde Yemen Times’ın yazı işleri müdürü Nadia El-Sakkaf anlattı bana. Bizim gözümüzde onur savaşı olan Nojoud’un başkaldırısı, bazı aşırı gelenekçilerin gözünde rezalet, aşırı uçların gözünde ise, töre cinayetiyle cezalandırılacak bir suç.

New York’un şaşaasından sonra, Yemenli küçük kahramanımızın günlük gerçeği yazık ki bir peri masalına benzemekten çok uzak.

Nojoud ailesinin yanında yaşamak için kendi isteğiyle geri döndü. Ama bu satırları yazdığım sırada, geleceği hâlâ belirsiz. Evde ağabeyleri, boşanmasının yarattığı uluslararası ilgiyi çok kötü karşılıyor.

Komşular, yabancı televizyonların gelip gitmesinden yakınıyor. Ve onun hikâyesini irdeleyen pek çok kişinin hepsi de dünyanın en iyi niyetli insanları değil. İşin en kötüsü de eski kocanın beraat etmesi. Nojoud’un ailesi onunla tüm bağlantıları kopardı, nerede olduğunu kimse bilmiyor.

Shada’da tehditlerden uzak değil. Karşıtları Yemen’in olumsuz bir imajını yayınlamakla suçluyor onu. Bu arada, Uluslararası Sivil Örgütler kırsal yöreleri, erken evliliklere bağlı sorunlar konusunda duyarlı kılmaya çalışıyor.

Böylece, Oxfam örgütü—ki bu alanda en sıkı çalışan ör-

güt-alınganlıkları körüklememek ve vicdanları daha iyi uyan-
dırmak için ülkenin güneyinde duyarlığı artırıcı çalışmalar
organize ederken sözlerini çok çok iyi tartmak zorunda. “Ya-
sal evlilik yaşı” üstünde düşündürmektense, “güvenli yaş”
demeyi seçerek dikkatleri, erken evliliklerin sakıncalarına
çekiyor: ruhsal travmalar, doğum sırasında ölümler, okulu
bırakma zorunluluğu. Ama görevi zor. “Alan çalışması yapan
bazı meslektaşlarımız, yerel Şeyhlerin verdiği fetvalara konu
oldular ve İslam’a saygı duymamak, batı yozlaşmasının rek-
lamını yapmakla suçlandılar,” diye anlatıyor programın so-
rumlularından biri olan Suha Bashren. Daha parlak bir ge-
leceğe giden yol hâlâ çok uzun ve engebeli.

Nojoud’un mahallesinde ışıklar New York’taki gibi par-
lamıyor. Kışlar soğuk ve ısıtma yok. Sanaa’da uzun gece el-
biseleri vitrinlerde kalıyor. Sabah gidip bütün aile için ekmek
almak gerek. Nojoud’un babası hâlâ işsiz. Yiyecek veya ki-
rayı ödemek için yeterince para olmadığı zamanlar küçük
erkek ve kız kardeşler sokakta birkaç kuruş dilenmeye devam
ediyorlar.

Bütün engellere rağmen, boşanmış küçük kadın yine de
okula dönmeyi başardı. Bu kitabın telif hakları avukat olmak
için alması gereken eğitimi karşılar ve belki de başını soka-

cağı bir ev sağlar.

Sanaa'ya her yolculuğumda benden renkli boya kalemleri istiyor. Mütevazı aile salonunda çıplak yere eğilip hep aynı, bir sürü pencerele, rengârenk binayı çiziyor. Bir gün ne olduğunu sordum. Bir ev mi, okul mu, yoksa bir yurt mu?

“Mutluluğu evi. Mutlu küçük kızların yaşadığı yer,” diye cevap verdi, kocaman bir gülümsemeyle.

Delphine Minou

Ocak 2009

Teşekkür

Haklarını savunmak isteyen başka kızlara cesaret vermesi ve örnek olması için Nojoud'un hikâyesini yeniden oluşturmamıza yardım eden, bize kapısını açan erkek ve kadın, herkese içten teşekkürlerimizi iletmek isteriz.

Nojoud'un avukatı Shada Nasır, Sanaa Adliyesi yargıçları Muhammed el-Gazi, yargıç Abdo ve yargıç Abdul Wahab'e özel teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Yemen Times'ın bütün ekibine ve özellikle Yazı İşleri Müdürü Nadia Abdulaziz el-Sakkaf ve eski muhabiri, şimdi Sanaa'da Alman Elçiliğinde Siyasi Danışmanlık görevini yü-

rüten Hamid Thabet'e büyük bir teşekkür.

Sanaa Üniversitesi'nde Kadın İşleri Bölümü'nü yöneten ve erken evlilik gerçeğini çok daha iyi kavramamıza yardımcı olan araştırmacı Hüsniye el-Kadri'ye son derece minnettarız.

Oxfam ekibiyle, özellikle Wameedh Shakir ve Suha Bas-hren'le çeşitli konuşmalarımızın da değerli bir yardımı oldu.

Nojoud'un okula dönmesine izin veren Rawdha Mahallesi okulunun müdiresi Jale Matri'ye teşekkürler.

Eman Mashour'a derin minnetimizi ifade etmek isteriz. O olmadan bu kitap yazılamazdı. Yemenli kadınların davasına adanmışlığı, sabrı ve çevirmenlik yetenekleri bize hatırı sayılır bir yardım sağladı.

Karşılaşmamızı sağlayan Ellen Knickmeyer'e duyduğumuz minnetin ölçüsü yok.

Bu kitap projesine karşı duyduğu heyecan ve verdiği moral ve destek için Borzou Daragahi'ye yürekten teşekkür ederiz.

Nihayet, ilk okurlar olmayı nezaketle kabul eden Hyam Yared, Martine Minoui ve Chloé Radiguet'ye teşekkürler.

Bu kitap Arwa, Rym ve özgürlüğü hayal eden Yemenli bütün küçük kızlara ithaf edilmiştir.

Delphine Minoui ve Nojoud Ali

RESİM ALTI YAZILAR:

- 1) Sağ tarafımda Yemen Times'ın muhabiri Hamit Thabet'le Adliye'nin önündeyim.
- 2) Shada ve ben.
- 3) Duruşmama çok sayıda gazeteci katıldı.
- 4) Hayatımda bana ilk kez armağan veriliyor.
- 5) Parkta Mona ile. Peçesinin altında yeniden gülümsemeye başladı.
- 6) Ailem (soldan sağa) Muhammed, annem, ben, babam, Haifa, Murat, Asil, Rawdha, Khaled ve Abdo.
- 7) Okula büyük dönüşüm.

Verdiği emsalsiz mücadele ve kazandığı zaferle tüm dünyada adını duyuran Yemen’li Nujood Ali, cesaretiyle tüm dünyadaki kadınlara örnek olmuş, Glamour Yılın Kadını ödülüne layık görülmüş ve Condoleezza Rice, Hillary Clinton gibi önemli isimlerin de takdirini kazanmıştır.

Yemenli Nujood henüz on yaşındayken evlendirilmek üzere otuzlu yaşlardaki bir adama satıldı. Ailesinden, çok sevdiği kardeşlerinden koparılıp zorla Yemen'in izbe bir köyüne gönderildi. Ailesine, kocasının Nujood'a ergenlik çağına girene kadar dokunmayacağına dair söz verilmişti. Ancak bu söze sadık kalınmadı. Verdiği sözü unutan kocası, Nujood'un bir genç kız olmasını beklemeden evlendiği gece onunla zorla birlikte oldu. Nujood gündüzleri kayınvalidesi tarafından, geceleri ise kocası tarafından iki ay boyunca fiziksel ve duygusal şiddete maruz kaldı.

Ve Nujood bu kâbusu yaşarken yalnızca 10 yaşında bir çocuktü.

Ama Nujood pes etmedi. Tüm Yemen'e ve başka memleketlerde aynı kadere mahkûm edilen insanlara örnek olacak bir serüvene imzasını attı. Yaşadığı topraklarda eşine benzerine rastlanmamış bir hikâyenin başkahramanı oldu; kocasından boşanmak için gizlice evden kaçarak mahkemeye gitti ve yargıcın kapısını çaldı.

Cesur Nujood'un ailesine ve Yemen geleneklerine meydan okuyuşu tüm dünyada yankılandı ve Orta Doğu'daki tüm kadınlar için ilham kaynağı haline geldi.

Ve Nujood eşsiz hikâyesiyle tüm dünyanın vicdanını bir kez daha sorgulamasına sebep oldu.

www.martiyayinlari.com

Kapak Resmî: Aman Khan